

A Magyar Solymász Egyesület Évkönyve

Magyar Solymász

2021

MAGYAR SOLYMÁSZ
2021

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET
ÉVKÖNYVE

*Borító fotó:
Boros Erzsébet és Fodor Lajos*

IMPRESSZUM

Magyar Solymász 2021.

A Magyar Solymász Egyesület szakfolyóirata

Kiadja: Magyar Solymász Egyesület, Budapest 2022.

Elnök: Novák Csaba

Szerkesztő: Juhar Viktória

Nyomdai előkészítés: Mónus Anita

Megjelenik: évente, illetve összevont számként

ISSN 1587-9593

TARTALOMJEGYZÉK

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ.....	5
Tisztelt Solymásztárs, Kedves Olvasó!.....	6
IN MEMORIAM.....	7
Lelovich Györgyné (1925 – 2021)	8
Balázs Piri Andor (1946-2019)	10
Bereczky István (1952 – 2017)	11
Kovács András (1964 – 2017)	12
Panajotidisz Pavlosz (1951-2020)	13
Dr. Rakonczay Zoltán (1929 - 2018).....	14
Szvoboda Attila (1944 – 2016)	15
Vancsó Géza (1943-2021)	17
VISEGRÁDI ORSZÁGOK SOLYMÁSZ TALÁLKOZÓ ÉS KONFERENCIA	19
Összefoglaló beszámoló	20
V4 konferencia, időpontok, költségek, témák, előadók	25
KÖZÖS VADÁSZATOK 2021.....	29
Folyási vadászat	30
Kaszaperi vadászat.....	34
Békéscsabai vadászat	38
Ceglédi vadászat.....	40
Füzesgyarmati vadászat.....	45
SOLYMÁSZAT.....	49
A sólyomtenyésztés története	50
Éles vadászat sólyomszemmel	56
Egy kis tanács, hogy vadászhatunk még fogolyra vadászmadárral	58
Hölgyválasz, avagy fakanál és solymászkesztyű.....	61
A héja „lelke”	70
Gasztonyi Dániel Solymász Egyesület	81
Adalékok a héja tanításához	86
Madársuli.....	91
Feledésbe merült solymász tanulómadaraink.....	93
Hagyományos vadászati módszerek a Zemplén-Bodrogi tájegységben	106
Több, mint 40 éve történt.....	109
80 éves elmúlt a Magyar Solymász Egyesület 1939-2019.....	111
MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET TAGJAINAK NÉVSORA.....	121

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ

TISZTELT SOLYMÁSZTÁRS, KEDVES OLVASÓ!

Egy évkönyv a közelmúlt - általában egy év - eseményeinek megörökítését szolgáló kiadvány. Éppen ezért jelen műnek talán helyesen az Évek könyve elnevezést kellett volna adnunk, hiszen több éves elmaradásunkat pótoljuk most. De talán azért is lesz ez a „krónika” egyedi és megismételhetetlen, mert egy helyen

találhatjuk meg összefoglalva az utóbbi években velünk, a körünkben történeteket és mindezt általunk leírva.

A solymászat iránti érdeklődés, a madarak szeretete mindenkinek más-honnan ered, de arra, hogy valaki ezekkel a káprázatos ragadozó madarakkal foglalkozzon, arra születni kell! Hiszen bárkinek lehet kutyája, macskája, de egy ragadozó madár soha nem lesz háziállat. Mi, SOLYMÁSZOK, mégis ki tudunk velük alakítani egy mély és bensőséges kapcsolatot. A solymászok csoportja egy összetartozó közösség, mivel kedvenc foglalatosságuk hasonló életvitelt követel meg.

Azonban törvényszerű, hogy ahol egynél több ember van, ott megjelenik a konfliktus. Bár az országos szintű érdekvépviseleti szervünk a Magyar Solymász Egyesület, a többi társulással együttműködve a konfliktusokra legtöbbször úgy tekintünk, mint a változás kulcsára, ami csupán jelzi, hogy irányt kell váltanunk.

Nem titkolt közös célunk volt egy olyan élenjáró kiadvány létrehozása, hogy aki a kezébe veszi és tanulmányozza, megértse, mit jelent közösségünk számára a solymászat, hogyan gyakoroljuk ezt a hagyományt, amit még a honfoglaláskor hoztunk magunkkal, hogyan vált ez a mi életformánkká!

Szeretnénk bemutatni küldetésünket, céljainkat, történelmünket, ahogyan mindezeket összefoglalva teszi ezt jelmondatunk is:

**A solymászat mestersége örök: múltból él, illeszkedik a jelenhez,
és a hagyományokból szerzett tudás alapján bővíti a jövőt!**

Novák Csaba

IN MEMORIAM

LELOVICH GYÖRGYNÉ (1925 – 2021)

Néhai Lelovich György felesége Lelovich Györgyné, leánykori nevén Berek Teréz 1925-ben született. Későbbi férjével a kapcsolatuk az ötvenes években kezdődött, amikor Lelovich György a Hortobágyra ment, hogy solymásztelepet hozzon létre a halastavak szárnyas kártevői ellen sólymokkal való védekezés céljából.

Berek Teréz fiatal korában képzőművészeti tanulmányokat folytatott. Unokatestvére Berek Kati (1930 – 2017) ismert színésznő, több kitüntetés tulajdonosa, a nemzet színésze volt. Édesapja Berek János a Gemenci Erdőgazdaság fővadászként ismert személyiség. A kitelepítések idején 1951-ben a Hortobágyra internálták a Berek családot. Az Árkus pusztai táborba kerültek. A fogolytábort 1953-ban nyitották meg és akkor a Berek család is kiszabadult, de a környéket nem hagyhatták el. Lelovich György, hogy segítsen a családon, felvette Terézt a solymásztelepre, hogy segítse a solymászokat munkájuk ellátásában. Később a hortobágyi halastó mellett az állami gazdaság létesített egy nutriatelepet, aminek a vezetőjévé tette Berek Terézt. A solymásztelep megszűntét követően Lelovich György visszaköltözött Fegyvernekre, ahová Berek Teréz is követte, a felesége lett.

A fegyverneki Dózsa György úti házuk a solymászat emblemikus helyévé vált. Rendszeresen látogatták a helyi gyermekek, a solymászok, de nem csak Fegyvernekről, hanem az ország minden részéről. Sőt a külföld solymásza is számon tartották Fegyverneket, látogatták a Lelovich házaspárt.

Lelovich Györgyné együtt élte le férjével közös éveiket a fegyverneki házban. Segítette férje madarászatát, a kertjükben mindig jelen lévő madarak és más állatok gondozását. Tiszteletbeli solymász volt. Ezek mellett ellátta a család fenntartásának házi feladatait is. Amikor férje ágynak dőlt, gondozta, ápolta. Hosszan tartó súlyos betegségében mellette volt 1993-ban bekövetkezett haláláig.

Később elköltözött Négyes településre és a hátra lévő éveit ott töltötte. Barátokra talált, beilleszkedett új környezetébe. Magával vitte férjével legkedvesebb

közös emlékeinek tárgyait. Számon tartotta Fegyvernekét is. Rendszeresen elment ősszel a solymászok által szervezett megemlékezésre, a fegyverneki katolikus templomba, Lelovich György gyászmiséjére, ami egyben solymászmise is volt. Utána mindig kiment a megemlékezőkkel, solymászokkal együtt a temetőbe a Lelovich kriptához, megkoszorúzni férje nyughelyét. Örült, amikor a Lelovich ün-

nepségen a polgármester bejelentette, hogy férjéről Fegyverneken utcát neveztek el.

2021 tavaszán ment el. Búcsúztatója június 11-én volt a fegyverneki katolikus templomban. A fegyverneki temető Lelovich kriptájába, a férje mellé helyezték örök nyugalomra.

Mindannyiunk „Terike nénije,” Isten áldjon égi utadon, van aki vár Rád odaát!

Berek Teréz alkotásai (Lelovich Györgyné gyűjteménye)

szerkesztőségi cikk

BALÁZS PIRI ANDOR (1946-2019)

Idézet gyászjelentésből: „Balázs Piri Andor életének 72-ik évében 2019. szeptember 21-én tragikus hirtelenséggel elhunyt. Temetése 2019. október 10-én lesz 15 órakor Lőrinci település (Hatvan mellett) temetőjében...”

Az 1960-70-es évek ismert fiatal solymásza volt. Az 1970-es évek solymászatának újjá szervezésében és gyakorlati megvalósításában nagy tettekkészséggel vett részt. Igazi társaságbeli egyéniség volt, hamar a társaság humoristájává lépett elő. Részt vett az 1971-es Vadászati Világkiállításon, amire még a lovas solymászattal is megpróbálkozott, néhány más solymással együtt a budapesti Tattersall-ban. Sajnos idő és megfelelő lovak biztosításának hiánya miatt nem sok sikerrel. Így a vi-

lágkiállításon a magyar solymászok csak gyalogosan vehettek részt.

Mi, akik ismertük, soha nem felejtettük el mindig vidám, vicces poénokkal teltűzdelt pergő beszédstílusát. Baráti társaságunknak, az ún. „hármashatárhegyi solymászoknak” központi alakja volt. Szófordulataiból több ma is felejthetetlen. Innen eredt a solymászok körében ráragadt beceneve: a „Szóbbó Bandi”! Később érdeklődése a fegyveres vadászat felé fordult.

A MAVOSZ (Magyar Vadászok Országos Szövetsége) Ifjúsági Tagozatában vállalt szerepet, de mint tudjuk, aki egyszer foglalkozott solymászattal, az nem tudja soha elfelejteni. Ő sem. Halála előtt talán fél-egy évvel beszéltünk utoljára.

Jó volt felidézni barátságunk, közös solymászmúltunk egy-egy érdekes mozzanatát. Nem tettünk le arról, hogy sok-sok év után ismét találkozzunk, de a Mindenható másképpen döntött!

Bandi, hiányozni fogsz! Kívánom, hogy „odaát” minden be nem teljesedett álmód valóra váljon!

szerkesztőségi cikk

BERECZKY ISTVÁN (1952 – 2017)

Fotó: Duhay Gábor

Berczky István – Pista – Taktaharkányban született. Kohász technikus bizonyítványt szerzett, majd a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskolát is elvégezte Budapestre kihelyezett karán, ahol kisállat-tenyésztési üzemmérnöki diplomát szerzett.

Korán kapcsolatba került a solymász szervezetünkkel, tagja lett az MME Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztálynak, a Budapest II. Helyi Csoportnak (1974. III. 30.) és részt vett a szakosztály madárvédelmi, fészektérképezési munkáiban. Feltárta a Bükk hegység akkori ragadozó madár fészkeléseinek nagy részét. Számítani lehetett kutatómunkájára.

Miskolcon lakott akkoriban és a Szerencsi Állami Gazdaságban dolgozott. Később Fegyvernekre költözött. Kérdésekre azt válaszolta, szeretné a solymászat tudományát Lelovich Györgytől személyesen eltanulni. Ezt úgy tudta elképzelni, ha közelében, Fegyverneken telepedik le. Lelovich halálát követően elköltözött Fegyvernekről. Időnként betegsége elvonta a solymászat gyakorlatától, de elméletben mindig foglalkozott vele, hiszen ízig-vérig solymászember volt. Tudását a ragadozó madarak mentésében, gyógyításában is kamatoztatta, ezzel természetvédelmi munkát végzett.

Örült, ha régi solymászbarátai arrafelé utazva meglátogatták és feleleveníthették közös solymász emlékeiket. Egyenes természetű, igaz ember volt!

Hamvait a Tisza hullámai fogadták be. Eggyé vált az általa hőn szeretett természettel. Solymász barátaid nem felednek! Továbbra is solymásztársaid közé tartozol! Isten Veled Pista!

szerkesztőségi cikk

KOVÁCS ANDRÁS (1964 – 2017)

Fotó: Duhay Gábor

Kovács András (Bandi vadőr, Rumcájsz) kiváló vadőr, solymász, és barát volt. Fegyvernekre költöztünk, akkor ismerkedtünk meg. Én akkor még kisgyerek voltam a nyolcvanas évek közepén, ő 20 éves körül lehetett, de a korkülönbség ellenére rengeteg időt töltöttünk együtt. Eredetileg apával, Bereczky Istvánnal kötöttek barátságot, akivel rengeteget solymászott, de sokszor vitt engem is magával a „munkahelyére” ahol a vadászat, vadtenyésztés szépségeit mutatta be. Rengeteget „UAZ-osztunk”, amit nagyon élveztem. Mivel akkoriban a ragadozó madár befogás engedélyezett volt fácántelegen, rengeteg madarat fogtunk be melyeknek nagy része az akkori solymász szakosztályhoz került

(szerk.: melynek) október 18-tól volt tagja. Kiváló héják voltak. Lelovich Gyuri bácsi írt is erről egy könyvet a „Vadonfogott héja munkába vétele” címmel.

Remek solymász volt, hiszen a legjobbtól volt szerencséje tanulni gyerekkorától, Lelovich Györgytől. Általános iskoláját Fegyverneken végezte, majd Csongrádon vadász-vadtenyésztő szakmát tanult. Kunhegyesen érettségizett, utána megszerzte szintén Csongrádon a vadgazdálkodási technikus végzettséget. Élete nagy részét a hivatásos vadász élet szépségének szentelte 1981-től 2011-ig, mintegy 30 éven keresztül, amiből 10 évet a Hortobágyon töltött el. Igaz vadász volt, etikus és ragadozó madár barát. Fiatalon szerette a motorozást, és a rockzenét. 2011-től halór volt egészen haláláig. Amikor elköltöztünk Fegyvernekről, tartottam vele a kapcsolatot, hiszen vadgazda mérnöki tanulmányaim alatt hozzá mentem el apróvadás gyakorlatra. Rövid ideig közvetlen kollégám is volt, és bármilyen szakmai kérdéssel fordulhattam hozzá. Ha Fegyverneken jártam mindig beugrottam hozzá, ami néha ottalvással is végződött. Kiváló lövő volt, versenyeken dobogós helyezéseket ért el. 1998-ban Jász-Nagykun-Szolnok megye legjobb hivatásos vadásza 2. helyezést ért el, rá egy évre pedig ugyancsak második helyezést a legjobb vizslavezető hivatásos vadász versenyen. Ő indította útjára Fegyverneken a Lelovich György emlékére szervezett solymász misét. Kiváló héjás volt, mindig is az volt neki, de igazi vágya egy szirti sas volt.

Élete utolsó éveiben romlott az egészségi állapota. Apa temetésén találkoztunk augusztusban. Két hónap múlva követte őt az örök solymászmezőkre, ahol remélem elhunyt solymász barátaival Gyuri bácsival, apával és a többiekkel vadászik szirti sassal.

Bereczky Attila

PANAJOTIDISZ PAVLOSZ (1951-2020)

(Panajotidisz Pavlosz gyűjt.)

Egymás között csak „görög”-nek hívtuk, illetve „Palinak” szólítottuk. Valójában görög származású volt, aki kiválóan beszélt a magyar mellett görögül is. Ifjú korától kezdve solymászott, baráti kapcsolatokat ápolt solymász társaival. Ő is ahhoz a generációhoz tartozott, amikor még komolyabb „korlátozások nélkül” lehetett solymászni, madarat tartani, bár néhány ragadozómadár faj már akkor is védelem alatt állt.

A solymászok közösségével mindig ápolta kapcsolatait, egymástól tanulták el a madarászat tudományát. Bejárta Magyarország hegyeit, erdőit. Ismerte a ragadozómadár fészkeket, a madarak szokásait. Nem elégedett meg a baráti solymász kapcsolatokkal, hanem az országos közösség részévé is akart válni. Amint

lehetett felvételét kérte a solymászok akkori egyesületébe, a Magyar Vadászok Országos Szövetsége szakosztályába. Amikor a MAVOSZ-féle szakosztályt az 1974. év elején alakult Magyar Madártani Egyesület átvette (MME), oda is kérte felvételét. 1974. március 2-től vált az MME tagjává, 373-as egyesületi igazolvány számmal. Akkori egyesületi szabályozás szerint be kellett lépnie az MME Budapest II. Helyi Csoportba is, az MME Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztályi tagsága mellett. Szakosztályi, később solymász egyesületi tagságát sokáig megőrizte, rendezvényein részt vett. Kiterjedt nemzetközi solymász kapcsolatokat is ápolt.

Utolsó éveiben már nem volt nyilvántartott tagja a solymász egyesületnek, de ez nem akadályozta meg abban (és a jogszabályok is lehetővé tették), hogy a solymászattal továbbra is foglalkozzon.

Bár tudtuk, hogy betegségekkel bajlódik, de távozása mégis váratlan volt. Solymász közösségünk fél évszázad óta ismert és szeretett személyisége, „a görög” hagyott el minket. Felejthetetlen solymásztársunk emléke továbbra is közöttünk marad!

szerkesztőségi cikk

DR. RAKONCZAY ZOLTÁN (1929 - 2018)

Fotó: Internet, Orbán Zoltán MME

Elhunyt Dr. Rakonczay Zoltán erdőmérnök, egykori tanszékvezető egyetemi docens, a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjének és a Pro Natura Díj tulajdonosa, miniszterhelyettes, a természetvédelem első embere, aki 1990-ig az Országos Természetvédelmi Hivatal elnöke volt. A magyar természetvédelem kimagasló személyisége, aki az első nemzeti park, a Hortobágy létrehozásában is alapvető szerepet vállalt. A hazai nemzeti parkok jó részének létrehozója, számtalan könyv szerzője.

Nevéhez fűződik a MAVOSZ Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztály átvételének felügyelete a Magyar Madártani Egyesületbe (1976).

Egy solymászattal kapcsolatos emlék: amikor a Nagy Britanniában élő Bástyai Lóránt, a welszi solymászklub elnöke egyik alkalommal Budapesten járt, felvette a kapcsolatot és meglátogatta Rakonczay elnök urat a Sváb hegyi Országos Természetvédelmi Hivatalban. Hosszas baráti beszélgetés után Rakonczay Zoltán úr tisztelete jeléül felajánlotta hivatali autóját, hogy levitesse Bástyai Lórántot a városi úticéljához. Bástyai Lóránt ezt nagy megtiszteltetésnek vette.

szerkesztőségi cikk

SZVOBODA ATTILA (1944 – 2016)

(Fotó: Lehmayer Judit)

Szvoboda Attila azon solymászok egyike volt, akik még a Magyar Vadászok Országos Szövetsége Solymász Szakosztályának 1968-as megalakulása előtt már solymásztak.

Alapképzettsége műszerész volt, de az érdeklődése hamar a természet, a madarak és leginkább a ragadozó madarak felé irányult. Hamar megtalálta a solymászokat. Barátai közé tartozott Kálló Ferenc, Bogyai Frigyes, Gyökössy Zsombor, Székely Attila, Lehmayer Judit, kit később feleségül vett (egy fiúk született) és még sokan mások azokból az időkből.

Benne volt 1961-től a váci solymászklubban, 1963-ban Tatán kosztümös solymászbemutatón vett részt. Az osztrák Hochosterwitz-i solymásztalálkozó résztvevője volt más magyar solymászokkal együtt. 1964-ben az elhíresült nagyvázsonyi jelmezes solymász felvonuláson és bemutatón is jelen volt. Egyike volt azon keveseknek, aki még taníthattak törpesast repíteni, és vele vadászni. Szívesen mesélt e különleges és ritka madárról, tanításáról, vadásztatásának élményeiről, eredményességéről.

1960-as évek első felében kétéves katonai szolgálatra vonult be, ami akkoriban kötelező volt a 18 éves fiúk számára. Két év elteltével leszerelt. Az élet úgy hozta, hogy abba a házba költözött feleségéhez, ahol laktam. Innen eredt az ismeretségünk. Korábbi solymász múltját megismerve ösztönöztem, lépjen be a solymász szervezetünkbe. Ehhez hozzájárulhatott, hogy többször meghívtam, ha madaraimat repíteni vittem. Madaraim gondozásába is besegített, ha valami miatt pár napra el kellett utaznom. Tagja lett (1974. március 2-től) a Magyar Madártani Egyesület Solymász Szakosztályának, továbbá a Gyűrűző és Vonuláskutató Szakosztálynak.

(Fotó: Lehmayer Judit)

Arab mén hátán (Fotó: Lehmayer Judit)

Többször túráztunk a Börzsönyben, a Pilis erdeiben, ahol otthonosan mutogatta a különböző ragadozó madár fészkeléseket. Úgy ismerte az erdőket, mint a tenyerét.

Feladva az akkori állását és a Budapest VII. kerületi lakását – másik végzettségével, a vadász-mesterivel – elköltözött családjával együtt Válra, ahol szolgálati lakást kapott, és hivatásos vadászként folytatta munkáját. Végre azt csinálhatta, amit igazán szeretett, kint lenni a természetben, az erdőben és figyelni, óvni az élővilágot.

Kiemelt figyelmet fordított a Vértes vadászható vadfajain kívül az ott élő ragadozó madarakra, és mint vadász védte a fészkeiket is.

Válról már nem tudta úgy ellátni a solymászmesteri tisztségét, mint Budapestről. Megszüntette a solymász szakosztályi tagságát és a solymászzal kapcsolatos tevékenységét is abbahagyta.

Elváltak a feleségével. Később újabb házasságot kötött és Kispestre költözött. Sajnos második feleségét korán elvesztette, így közös fiúkat ő nevelte tovább. Egészségi állapota idővel fokozatosan romlott, ami végül halálához vezetett.

Életének ifjú szakaszában ismert, neves solymász és egy ideig solymászmester is volt az egyesületben. Megfontolt, kimért, komoly gondolkodású ember volt. Megérdemli solymász múltja alapján, hogy ott legyen a helye a magyar solymászok panteonjában!

Emlékedet kegyelettel megőrizzük!

Duhay Gábor

VANCSÓ GÉZA (1943-2021)

ÉDESAPÁM, VANCSÓ GÉZA EMLÉKÉRE

Édesapám 1943. május 21-én született Budapesten, értelmiségi, konzervatív családban. Gyermekkorát a fővárosban és Leányfalun töltötte. Az '56-os forradalom, és az azt követő megtorlás sajnos mélyen érintette őt és öccsét, István is.

Édesanyját, drága nagymamámát szervezkedésért 15 évre ítélték, és miközben börtönben volt, édesapjukat is elveszítették. Iskoláit csak késve fejezte be, és nagyon korán dolgozni kényszerült. Ekkor ismerkedett meg a solymászattal is, és azzal a társasággal, amely végső soron a világháború utáni első, 1962-ben megalakuló egyesület magját alkotta (Galambo József, Kálló Ferenc, Bogyai Frigyes, Gyökössy Zsombor és még sokan mások). Rajtuk keresztül ismerkedett meg édesanyámmal is, Nyíró Terézszel, akivel 1962-ben házasodott össze. Három gyermekük született: Géza 1964-ben, Gábor 1967-ben, és végül jómagam, Gergely 1977-ben.

A solymászat a 60-as években virágkorát élte, és bár a rendszer folyamatosan kissé ferde szemmel figyelte a működésüket, folyamatosan fejlődtek, és nemzetközi hírnévre tettek szert. Miután az 1962-es alapítású egyesület megszűnt, édesapámék megalakították Szentendrén a Hungaria Solymász klubot 1965-ben.

1969-ben édesapám ötödmagával részt vett a Magasiskola című, Mészöly Miklós könyvén alapuló film forgatásán, mint szakértő, ahol sólymokat idomított, nevelt, és színészeket tanított be a jelentekre. Ekkor történt egy tragikus esemény, melyen keresztül talán a legjobban meg lehet érteni, hogy édesapám számára a madarak szeretete, és maga a solymászat mit jelentett. A filmben van egy jelenet, ahol a sólymok elpusztulnak. Ezt úgy vették fel, hogy altatót adtak a madaraknak, és azok így lógtak az állványon. Sajnos, utólag kiderült, hogy az altatók adagja nem pontosan lett kimérve, így volt olyan madár, amely valóban nem ébredt fel. Édesapám, amikor ezt megtudta, teljesen összetört, és nekivágott a pusztaságnak, eltűnve egy teljes napra. Természetesen a forgatásra visszatért, de gyásza ennél jóval tovább tartott.

A 60-as évek közepétől már Leányfalun élt családjával, majd 1971-től a helyi tanácsnál kezdett el dolgozni, mint műszaki vezető, és végül ebből a pozícióból is vonult nyugdíjba, bár 1991-től már Szentendrén végezte a feladatát. Emellett a pilisszentlászlói, visegrádi önkormányzatoknál is dolgozott folyamatosan, így a Dunakanyar nagy részén, és a Pilisben is sokan simerték és szerették.

2021. ÁPRILIS > LEÁNYFALU LAPJA < BÜCSÜ

In memoriam Vancsó Géza

Magrendül az ember, ha kedves barát, ismerős elhúzásáról értesül, de különösen szíven üt a gyász, amikor egykorú, egykori testvér, falubéli távozok örökévalóságba. Ez a szomorú, fájdalom érzés nyomja felkemet most is, mikor Tóled búcsúzom!

Egykorúak vagyunk, az az egy hónap – én áprilisi, Te májusi – nem számít. És mindketten 1943 tavaszán – én a Szekes, Te az Irgéret havában – születtünk.

Még a forradalmi napokat is egymás közelében töltöttük, Te a Ferenc körút és az Üllői út sarkán, én közel a Corvin közhöz, a Práter utca közelében.

Géza! De sokat beszéltünk arról, hiszen neveltestünk szigorúan konzervatív volt. Születni szakmailag és emberileg kimagasló emberek voltak Neveltestünkönk által adódóan nemzeti tudatunk, gondolkodásunk alapja, hogy magyarok vagyunk, és elutasítjuk a bolsevizmust!

Neked sokkal nehezebb, fájdalommal gyerekkorod volt. Az '56 utáni megtörtént letetted Téged és testvéredet. Édesapáitok már nem élt, édesanyjátok koholt, aljas vádakkal hosszú börtönökre ítélték. Már fiatal emberként felöltötté váltál Neveltestetekből fakadó adottság, hogy mindentem tápon maradtatok, és kiváló mértékek letetek!

Bár már 1997-ben Öbudadról kiköltöztem Leányfaluba, személyesen először csak 2006 szomorú decemberében találkoztunk, Várady-Szabó Mihály polgármester új tragikus balerett követő gyertyagyújtáson. Alpolgármester voltál, de az áprilisi időközi polgármester-választásig a Te válladat nyomta – ügyvezető polgármesterként – a költségvetési rendelet megalkotása, a Szervezeti és Működési Szabályzat már elkészített reformálása, de legfőképpen a képviselő-testület és a település vezetése. A váratlan, tragikus esemény embert próbáló volt, de Te álltad a sárat. Amikor leányfalusi barátaim unszolására eldöntöttem, hogy megmértelem magam és elindulok a polgármester-választáson. Te azonnal mellém álltál, és fantasztikusan alapos helyismerettel, műszaki tudással megpróbáltál felkészíteni. Sőt, szinte naponta találkoztunk abban az időben, s úgy érzem, őszinte

bizalmi kapcsolat alakult ki közöttünk.

Amikor 2007 áprilisában megválasztottatok Leányfalú polgármesterének, első dolgom volt, hogy Velel, az alpolgármesteremmel, aki még azt is tudta, hogy Leányfalun merre görögünek a fűszálak, beüljek a kocsiba, és végigjárjuk a közel 40 km-t kitévő utjainkat, hogy megmutassam, elmondhassam, hol milyen feladat vár majd ránk. Az építéshatósági osztály munkájának a felügyeletét bizalommal Rádl, hiszen húsz éven keresztül, 1971-től 1991-ig a helyi tanszék, majd a polgármesteri hivatal műszaki vezetője voltál. De utána sem mentél messzire. Szentendre város műszaki osztályára, amiről nyugdíjra nem vonulál.

Családfelekre is ragasztódtál Leányfaluhoz, egész életed szolgálat volt. Példát mutatnál azazal is, hogy nem kompromittáltad magad a vazallus rezsimmel, és nem követted a sokak által oly' kényelmesnek tartott passzív rezisztenciát. Az egymillió párttag országában, a firtorgva, félgőzölő dolgoktól tőmegében azt a habbitus követted, amely átmentette az új, demokráciás Magyarországra nemzetünk ezeréves értékrendjét. Azok közé a szármány fűzetett és alulbecsült közalkalmazottak közé tartoztál, aki soha nem panaszkodott a helyzete miatt, hanem a rábízott feladatot a közösség érdekében becsületesen teljesítetted meg. Jádai kábelállomáson' általánosan uralkodó, "feléle nyál, lefelé tpor" viselkedését.

Géza! Mi, akik kollégáid lehetünk, nagyon szeretnénk és becsülünk. A hivatal rajongott érted, nemcsak a helyiek a számos, udvarias emberrel, hanem a férfiak is. Dr. Kasnyik Zoltán már előző korában is sokat tanult Tóled, de aligzóként és jegyzőként is mindig megkeresett, ha valami kacsifantos műszaki ügyet kellett rendbe tennie. Szeretted mesélni a Rádlról De a szentendrei építéshatóság vezetőjéről. Szíriy Erikától is – jövőtől és tekintélyedől adódóan – minden segítséget megkaptunk. Szerethető voltál hivatalnokként és magánemberként is, mert látszott rajtad, hogy szívesen az emberkeket.

Drága Géza! A politikai elnyomás elől menekülve a természet szeretete, az erdő, a mezők állatvilágához, különösen a sólymokhoz való vonzódás hozott számodra lelki békét. Súlyosodtál meg a kalföldre, a távoli Kanadában is eljutottál. Ragyogott a tekinteted, ha ládott sólymaidról, az ölekedől, az erdőrdl meséltél, melyet a környezetre vigyázó, hógományosan viselkedő, tiszteletudó vadászként jártál. Egy selyes-idei emlékedetl gyakra, mely így szól: " Azt hiszem, egyedül a falevelek ismerik a szép halál titkát!"

Szeleskörű műveltséged volt, társaságodban nem volt tabutéma. Magyarságodat, hazafias érzelmeket, konzervatív beállítottságodat mindig, minden körülmények közepette megváltottad, és kitartottál mellette.

Emlékszem, amikor Leányfalú Napjáról döntött a képviselő-testület – Bedő Szilvi javasol-ra, hogy a Leányfalusi Kaszinó megalakulásának időpontját vegyük alapul –. Te másnap bejöttél hozzám, és leteletl élelem egy hatalmas paksamétát, a Kaszinó – melynek alapítói között édesapád és több rokonod is szerepel – hivatalos irattal igazolást olvasmány volt. A nevek között félfedeztem egy rokonomat, és amikor elmondtam Neked, megállapítottuk, hogy az illető a Teroknod is, így szegrel-végrel, ha nagyon távolról is, de Te és én, nemcsak Ádám és Éva révén, rokonok vagyunk.

Két ciklus után, 2014-ben az önkormányzati választáson nem kaptunk bizalmat a választók-tól. Nem lettünk tagjai a képviselő-testületnek ezért ritkábban találkoztunk, inkább telefonon tartottuk a kapcsolatot. Utoljára, úgy két héttel a kórházba meneteled előtt beszélünk, nagyon panaszkodtál, érezhető volt a hangodon, hogy feladni készülsz.

És most itt állunk megrendülten a sírodnál, és osztunk családod gyászát, hiszen pár nappal azután, hogy lelked az örökévalóságba távoztál, Géza fiad is követett.

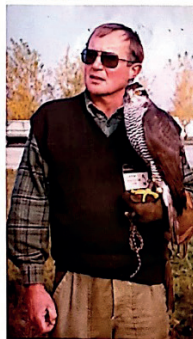
Phényetek csendesent!

Ezt már inkább hátra-hagyott szeretteidnek, s magunknak, gyászoló barátainknak idézem Abraham Lincolntól:

"A legvégén nem az fog számítani, hogy mennyi év volt életedben, hanem hogy mennyi élet volt évedben!"

Bár fájdalommal teli a szívünk, de az életet biztatás számunkra, hogy születnek ilyen emberek a magyar földön!

Köszönjük, Géza!

Isten Velel, a viszontlátásra, mert hitünk szerint találkozunk!
Nyír-Csaba

Egész életében az erdő és a természet volt a mindene, a lokálpatriotizmusa (Leányfalú, a Dunakanyar) és a hazaszeretete mellett. Ezeket az értékeket képviselte és közvetítette családjá, barátai körében is.

Bár a munka mellett egyre kevesebb ideje jutott bármire is, de a solymászzal és mellette a vadászattal, továbbra is élénken foglalkozott és ennek köszönhetően jutott el a 70-80-as években, többek között Kanadába és Németországba is, ahol szakmai kapcsolatokra tett szert.

A 90-es években leányfalui házában kertjében két röpdét is épített, tenyészéssel is próbálkozott. A környékbeli solymászokkal (Sárkány Pál, Bagyura János, Dúcz László, Szabó László) folyamatosan tartotta a kapcsolatot, segítve őket szakmailag, barátilag is.

Nyugdíjba vonulása után, 2006 és 2014 között alpolgármesterként, polgármesterként, képviselőként tevékenykedett Leányfalun. Ennek az időszaknak a vége felé már, sajnos először az aktív solymászzatról, majd a vadászatról is le kellett mondania, megrendült egészségügyi állapota okán.

2021. február 20-án távozott közülünk. Édesapám 76 évet élt.

Vancsó Gergely István
(Leányfalú, 2021. 07. 04.)

VISEGRÁDI ORSZÁGOK
SOLYMÁSZ TALÁLKOZÓ
ÉS KONFERENCIA

ÖSSZEFOGLALÓ BESZÁMOLÓ

„A solymászat mestersége örök: a múltból él, illeszkedik a jelenhez, s a hagyományokból szerzett tudás alapján bővíti a jövőt”.

A V4 Konferencia vezérmondatához igazodva a rendezvény célja a múlt megismerése, a jelen solymászainak találkozása és egy jövőbeni együttműködés, hagyomány megteremtése. A rendezvény egyik legfontosabb szándéka, a kultúrák közötti párbeszéd erősítése, a társadalmi tudatformálás révén a természet védelmének és szeretetének megerősítése.

A solymászat röviden ragadozó madárral történő vadászatot jelent, bővebben egy életformát és az azt élő közösséget, amelynek a középpontjában a solymászat áll. Ide tartozik a ragadozó madarak és a természet szeretete, a vadászat ismerete ugyanúgy, mint a vadászmadarak betanítása, tenyésztése, felnevelése, tradicionális solymászati felszerelések elkészítése, használata, a történelmi solymásmúlt feltárása, a hagyományok ápolása, szemléletformálás és tanítás, a solymászati tudás átadása, solymászati rendezvények szervezése és megtartása, közösségépítés, helyi közösségek bevonása, továbbá a solymászat képviselői hazai és nemzetközi rendezvényeken.

A megrendezett Visegrádi Országok Solymász Találkozója és Konferenciája lehetőséget adott arra, hogy a különböző országokból és kultúrából érkező solymászok közös elhivatottságuk révén a személyes találkozás, tapasztalatcsere segítségével közösen feltárják a solymászatot érintő problémákat, és lehetőségük nyílt arra is, hogy a feltárt gondok, nehézségek megoldására javaslatokat tegyenek, megoldásokat találjanak.

A Magyar Solymász Egyesület az első „VISEGRÁDI ORSZÁGOK SOLYMÁSZ TALÁLKOZÓ ÉS KONFERENCIA” rendezvényét 2019-ben rendezte meg. A rendezvény nemzetközileg is sikeres visszhangja igazolta az eredeti célt és elképzelést, hogy szükség van a hagyományos vadászati módok közül a solymászat magasabb rangra emelésére, szükség van az európai solymász közösségnek az összefogására.

A találkozón a Visegrádi Együttműködés - Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia - Solymász és Vadász Egyesületei solymászai képviselték magukat, illetve érdeklődő országgént kapcsolódtak Olaszország és Románia solymászképviselői.

2021 évben tovább bővült az országok köre Bulgáriával is, valamint a Nemzetközi Solymász Szövetség - International Association for Falconry - írországi és holland képviselői, illetve Norvégiából érkező állatorvostan hallgató is csatlakozott a rendezvény színvonalának emeléséhez. Így összesen 10 nemzet képviselői oszthatták meg tudományos munkájukat, tapasztalataikat, kultúrájukat, és persze solymászati élményeiket egymással.

Európa történelme során mindig az eltérő kultúrák és tradíciók hazája volt. A solymászat azonban az egyik olyan közös örökség, melybe mindenben meg-
egyező hagyományok tartoznak. A projekt elért célja a megismerésen túl a közös
érdekek miatti összetartozás tudatának erősítése, valamint az uniós solymászok
tudatosságának javítása a kulturális örökség kezelésében, megóvásában és a jövő
nemzedékeknek való továbbadásban.

A természetvédelem, a valaha élt és a mai solymászok mindenkori tevékeny-
ségének a része. A solymászat 4000 éves történelme alatt bebizonyította, a más
tevékenységeknél oly áhított „fenntartható fejlődés” elvét. A konferencia bemu-
tatta és bizonyította, hogy a természetvédelem, a ragadozómadárvédelem és a
solymászat nem ellentétes, hanem összeegyeztethető tevékenységek, számta-
lan kölcsönös együttműködési lehetőséggel. A konferencia eredménye a magyar
solymászat – természetvédelmi érdekek sérelme nélküli – fejlesztésének irány-
ainak meghatározása, különös tekintettel az EU mértékadó országaiban folytatott
solymászat gyakorlatára.

A rendezvények során bemutatásra kerültek más államokban sikerrel alkalm-
zott ragadozó madár tenyésztés és az ebből származó szaporulat természetes
élőhelyekre való visszatelepítési programjai, különös tekintettel az ebben közre-
működő solymászok szerepére.

Tájékoztatást kaptunk a magyar solymászok részvételéről és tevékenységéről
a magyarországi ragadozómadár-védelmi programokban, a magyar solymászat
1960-as években történt újrászervezésétől, napjainkig.

Ismereteket szerez-
hettek a résztvevők a
hibrid sólymok alkalm-
zásának természetvédel-
mi kockázatairól, ezzel
kapcsolatos természet-
védelmi és solymász
tanulmányok eredmé-
nyeinek feldolgozásáról,
elemzéséről.

Főbb téma volt a hazai solymászat fenntarthatósága, fejlesztésének irányai a
XXI. században. A solymászat, a tenyésztett solymásmadarak hatása a vadon élő
ragadozó madarak állományára, továbbá a jelenleg védett vagy fokozottan védett,
korábban solymászati szempontból klasszikus zsákmányfajok populációjára.

Konferenciánk megkísérelt olyan módszereket találni, amelyek elősegítik egy
sokak által kevésbé ismert hagyományos vadászati mód iránti megértést, elfoga-
dást és a kulturális befogadást akkor, amikor az európai solymászat együttműkö-
dését a különböző jogszabályok komoly nehézségek elé állítják.

A rendezvény nemzetközi példákkal igazolta, hogy a solymászok életszemlélete, elhivatottsága, az élmények nyújtotta örömeik és mindezek mellett felmerülő nehézségeik is hasonlóak földrajzi elhelyezkedésüktől függetlenül. Olyan képességekkel és ismeretekkel gazdagította a solymász társadalmat, amelyek képessé teszik őket arra, hogy hasznosítani tudják ezt a sok nemzetet felölelő kulturális környezetet, megerősítve az együttműködést és a közös munkát!

A solymászat, mint hagyományos vadászati mód világszerte reneszánszát éli. Míg a modern lőfegyverrel vadászók száma világviszonylatban csökken, a solymászatot gyakorlóké folyamatos nö-

vekedésben van, tehát részvételi arányuk a világ vadászatában javukra változik. Különlegességük, jobb társadalmi elfogadottságuk folytán, napjaink és a jövő vadászatának jelentős tényezőivé válnak. A konferencia programjai - a solymászat látványosabb, életszerűbb bemutathatósága miatt - a széles nyilvánosság felé nagyon jó kommunikációs lehetőséget kínál e vadászati mód elfogadtatása érdekében.

Minden magyar solymász fontosnak tartja, hogy a fiatalok a környezetünkért felelősséget érző és tenni akaró emberekké váljanak, akik tisztelik az emberi tevékenységeket, alkotásokat. A rendezvény további céljává vált, hogy felhívja az ifjúság figyelmét arra, hogy önkéntesnek lenni az egyén és a közösség számára is hasznos tevékenység.

Magyarországon az egyik legmagasabb minőségű oktatási intézmény a Sárospataki Református Kollégium Gimnáziuma, Általános Iskolája, ahol sok, visegrádi országból érkező diák tanul. A konferenciánk sikeres lebonyolításához, színvonalának emeléséhez nagy támogatást nyújtottak a résztvevők tájékoztatásában, kísérésében önkéntesen közreműködő „Refis” diákok és a gimnázium vezetői.

A gyakorlati solymászat bemutatása során, a konferencián résztvevő solymászok madaraikat kézre véve, kutyáikkal közösen vonultak fel a rendezvény helyszínéül szolgáló város utcáin. Az érdeklődő lakossággal, a kisiskolásokkal közösen Lovas Solymász bemutatón vettek részt. Itt a gyerekek és felnőttek számára lehetőség nyílt a madarakat közről megfigyelni, kézre venni, fotózni.

Kürtösök és helyi vadászok segítségével bemutatásra került a solymász vadászati menete (vadászatra hívás, sorakozó, csoportbeosztások, szabályok ismertetése). A helyi vadásztársaságok által biztosított területen pedig bemutatásra

került a Magyarországon használt ragadozó madarak eltérő vadászati módja, az idomítási és zsákmányolási technikája bemutatásával.

A nagyközönség számára folyamatos kiállítás volt élő madarakkal, hagyományos solymászati eszközökkel, kézműipari alkotásokkal, solymászati irodalommal.

A solymászat női szereplőinek a szemléletformálás, a solymászaton keresztül az egészséges életmód megteremtésének lehetősége, a megelőző, az értékteljesítés tudás átadása tartozik elsődleges célkitűzéseik közé, melyekről kiváló előadásokat tartottak a rendezvényen résztvevők számára.

A hagyományos vadászati módok közül legnagyobb létszám világszerte a solymászoké, valamint a legrangosabb elismerésben is eddig a solymászat részesült, mint UNESCO kulturális világörökség, és sok országban a nemzeti kulturális örökség része.

Hazánkban 2010-től a Védett Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékén szerepel, 2012-től „A solymászat élő öröksége” címmel, multinacionális felterjesztésként az UNESCO emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listáján szerepel valamint 2013-tól a HUNGARIKUM kitüntető cím birtokosa is.

A solymászat, mint kulturális örökség része életünknek, emlékeket idéz fel, meghatározza mindennapi hangulatunkat, magában foglalja az összetartozásunkat. A konferenciákon elhangzott előadások mindemellett egy összeszedett tudásbázist eredményeznek.

A találkozó nem csak szakmai konferencia volt, hanem egyben alkalom nyílt arra is, hogy megmutassuk a vidék lehetőségeit a ragadozó madarak solymászatára, a gazdag apróvadász területeket és a különböző programok között lehetőség adódott a „magyaros dolgok” - néptánc, borkóstolás, pincelátogatás - külföldi vendégeink körében való népszerűsítésére.

Mint rendező és vendéglátó országnak, saját, solymász-karakterünk bemutatására különös gondot kell fordítanunk. Vadászati törvényünk a solymászatot már régóta beemelte a hazánkban gyakorolható vadászati módok közé. Ezzel nem csak a legális vadászati módok sokszínűsége terén foglalunk el előkelő helyet Európában, hanem közvetlen, pozitív hatás is várható a vadászati turizmusra nézve. Ugyanis a solymászat - egy olyan nagy vadászati turisztika potenciállal rendelkező országokban, mint például Románia, Hollandia stb. - legálisan nem gyakorolható, vagy földrajzi adottság miatt, a honi solymászok kénytelenek máshová utazni, hogy szenvedélyüknek hódolhassanak. Ez a vadászati turizmus úticél, lehet Magyarország. Azokban az országokban, ahol a solymászat, mint vadászati mód megengedett, sincsenek ezek oly módon az adott ország vadászatának rendjébe és rendszerébe beépülve, mint nálunk. Magyarország kivétel ilyen téren, és ezt nem árt kihangsúlyoznunk.

A solymász közösségek a vadászat mellett fontos szerepet játszanak a madár- és természetvédelemben, a veszélyeztetett fajok fenntartásában, a hagyományos

mányörzésben. Minden országban egyesületek segítik munkájukat és nemzetközi szövetség fogja össze a világ solymász szervezeteit.

Annak érdekében, hogy a rendezvénysorozat által kiváltott hatás a lehető leghatékonyabb módon hasznosuljon fontos a projektek eredményeinek terjesztése, a szerzett szakmai tudásnak, tapasztalatoknak, módszereknek az érintettek számára hozzáférhetővé tétele.

A konferenciákon neves szakmai előadók által tartott előadásokról, bemutatókról összefoglaló anyagok jelentek meg nyomtatott sajtóban, televíziós, rádiós adásokban, internetes felületeken, illetve a Magyar Solymász Egyesület a rendezvénnyel kapcsolatos sajtóközleményt adott közre.

A résztvevő országok solymász egyesületei saját rendezvényeikre - előadások, konferenciák, szemináriumok, workshopok, termékbemutatók, kiállítások, vásárok - minden alkalommal meghívják az itt megismert solymászokat, fenntartva a kapcsolatot illetve személyes beszélgetések, találkozók által lehetőséget nyújtva a megkezdett közös munka továbbfejlesztésére.

Internetes felületen közös csoportot létrehozva napi szinten tájékoztatják egymást az éppen aktuális eseményekről, problémákról, megoldási lehetőségekről. Létrehoztak egy, a nagyközönség, érdeklődők számára is elérhető oldalt, melynek látogatottsága folyamatosan emelkedik.

Legfontosabb tervünk a konferencia évenkénti megtartása. A jövőbeli terveink között szerepel egy, a program eredményeit bemutató publikáció, nyomtatvány kiadása, melyben összegezzük a konferencián elhangzott előadások, eszmecserék eredményeit és tapasztalatait. Tervünk, hogy évenként megjelentessünk egy közös kiadványt, ahol bemutatjuk a megjelentek által megfogalmazott és időközben esetlegesen megvalósult legfontosabb célkitűzéseket, prioritásokat, megjelöltük a hazai és nemzetközi sikereket, valamint megszólaltatunk néhány kiemelkedően aktív solymászt, akik a változó jogszabályok nyújtotta lehetőségekről és a solymászatot érintő, azzal kapcsolatos tapasztalataikról mesélnek.

A solymászat apáról fiúra öröklődő tudás és hagyomány. A városi ember közvetlen kapcsolata a természettel. A természeti törvények egyértelmű felismerése, és ezek az emberi társadalomban egyre torzuló képének helyes irányba terelése fontos feladat.

A solymászat, mint ma is élő ősi hagyomány a legártalmatlanabb a környezetre, ezért az, hogy fennmarad-e, attól függ, hogy milyen széles tömeggel tudjuk megismertetni e hagyomány ápolással együtt járó gondolkodásmódot, a környezet és természet védelmének szükségességét.

Ezt a rendezvényt e misszió teljesítésének igénye hozta létre.

Novákné Magyar Hajnalka projektmenedzser

V4 KONFERENCIA, IDŐPONTOK, KÖLTSÉGEK, TÉMÁK, ELŐADÓK

A legelső rendezvény az „EGY A TERMÉSZETTEL” VADÁSZ- ÉS TERMÉSZETI VILÁGKIÁLLÍTÁS 2021 programsorozat részeként kerül megrendezésre 2019. december 5. és 2019. december 8. között közel 13 millió forint összegű támogatási pályázatból. Már az első évben nagyon sok önkéntes és felajánlás segítette a rendezvény sikerét.

2020-ban a COVID világjárvány megakadályozta a folytatást. Bár 2021-ben nem kaptunk támogatást, ennek ellenére 2021 őszén, a solymászszezon elején, 2021. október 24-től 2021. október 27-ig találkozhattunk újra régi és új solymász barátainkkal, különféle magánszemélyek és cégek természetbeni és pénzbeli adományai segítségével. A rendezvény költsége 16 millió forint volt.

A konferenciákon elhangzó előadások, a gyakorlati solymászat során tartott bemutatók lehetőséget adtak, hogy széles körben bevonják az embereket a solymászat, mint kulturális örökség védelmébe, megőrzésébe, gondozásába és kezelésébe, így növelve az örökség iránti felelősséget, egyaránt hozzájárulva a személyes és közösségi hovatartozás megteremtéséhez.

A rendezvények során szinkrontolmácsok segítségével az alábbi témákat hallgathatták meg a résztvevők:

A SOLYMÁSZAT, MINT FENNTARTHATÓ VADÁSZATI MÓD BEMUTATÁSA
 „A solymászat, vadászat és hagyomány” Solymászat a V4 országokban, múlt és jelen

- A Magyar Solymász Egyesület örökös tagja - biokémiai és molekuláris biológiai docens - aktív solymászként „A solymászat létjogosultsága a XXI. században” címmel tartott vitaindító előadást.
- A Magyar Solymász Egyesület tagjai között több solymász elhivatott kutatója és gyűjtője a magyar solymászat történelmének. Előadásaik során bepillantást kaptunk a volt közép-európai szocialista országok solymászainak kapcsolataiba egészen a visegrádi együttműködésig.
- A külföldi delegációk a szlovákiai, a lengyel, cseh valamint az olaszországi solymászat múltját és jelenét mutatták be.
- A Szlovák Solymász Klub vezetője ismertette a résztvevőkkel, milyen előnyei és hátrányai vannak annak, hogy a többi országgal ellentétben, Szlovákiában a solymászok nem önálló formában, hanem a Vadászakamara alatt működik. Beszélt a vadászok és solymászok közötti bizalom fontosságáról, a vadászok és solymászok közös munkája során felmerülő nehézségekről és nem utolsósorban a közös sikerekről.

KULTURÁLIS HAGYOMÁNYOK, ÉRTÉKEK ÁPOLÁSA

A solymászat, mint kulturális örökség. A solymászat pozitív megjelenítése az ”Egy a Természettel” Vadászati és Természeti Világkiállítás alkalmából. Természetvédelem, állatvédelem

- Nemzetközi Solymász Szövetség (IAF) képviselőjében az európai alelnök előadást tartott a solymászok szerepének fontosságáról a természetvédelemben, illetve bemutatta a solymászatot, mint a természet védelmének eszközét.
- Meghívott vendég előadóként a Fertő-Hanság Nemzeti Park Természetvédelmi Őrszolgálatának vezetője bemutatta, miként alkalmazhatók a solymászati módszerek a természetvédelem érdekében.
- A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Vándorsólyom fajmegőrzési programjának koordinátora ismertette a vándorsólyom állományának és természetvédelmi helyzetének alakulását 1950 és 2019 között.
- Több előadás foglalkozott a magasfeszültségű vezetékek madárpusztító hatásairól és a probléma kezelésének lehetséges megoldásáról.
- Értékes előadás hangzott el a solymászat szerepéről a kulturális hagyományok, értékek ápolása témakörében, a fiatal nemzedék környezettudatos világképének kialakításáról, a természetvédelmi tudatú embernek formálásáról, a nemzeti kultúra terjesztéséről
- „Természetvédelem és a solymászat kapcsolata a preparálás tükrében” előadásban és bemutatóban részesült a hallgatóság

SOLYMÁSZAT ÉS ÁLLATGYÓGYÁSZAT

- Solymászat, mint hivatás bemutatását, hivatásos solymász ismertette a hallgatósággal, valamint ismertette milyen módszerekkel lehet bevonni a fiatalságot a solymászat gyakorlásába
- A szakma kiváló professzorai különböző madárbetegségekről tartottak előadást, valamint láthattunk endoszkópos madárvizsgálatot is.
- Külön foglalkoztunk sólymok egyik legelterjedtebb betegségéről a Nyugat-Nílus-vírussal megemlítve a tüneteket, a védekezési és gyógyítási lehetőségeket

NEMZETKÖZI SOLYMÁSZAT

- Szlovákiából érkező solymász a solymászat oktatásának lehetőségeiről ismertette a résztvevőket. Bemutatta a Szlovákiában működő Blue School-t, ahol 6-18 éves gyermekek tanulnak a természetről, a klímaváltozásról.
- Illetve hallhattunk a solymászat oktatása bevezetésének 50. évfordulójáról a lengyel erdészeti iskolákban
- Az Egyesült Arab Emírségekben hosszú évek alatt végzett solymász munkája során szerzett sólyomtenyésztési ismereteit adta át a mai magyar solymászfészteszet meghatározó személyisége, gyakorló hivatásos solymász természetfestő, sólyomtenyésztő.

- Egy szlovákiai tenyésztő, aki Szlovákiában az elsők között végzett sikeres kísérleteket a ragadozó madarak mesterséges nevelésében, előadásával rövid betekintést engedett a szirti sassal történő vadászatba és mindennapi gyakorlatokba.
- A Marshall Telemetry hivatalos európai forgalmazója a modern solymászat vívmányai közé sorolható telemetriás eszközökről tartott ismeretterjesztő előadást.
- Megismerhették a résztvevők a sólyomedző eszközöket: sárkány, ballon és drón.

ELŐADÓK

- Janusz Sielicki Nemzetközi Sólyomszövetség (IAF), Európa alelnök
- Dr. Aradi János M.Sc., Ph.D. A Debreceni Egyetem Orvostudományi Karának biokémiai és molekuláris biológiai docense
- Ladislav Molnár MVDr.PhD Madár- és vadon élő állatok klinikája Állatorvosi Egyetem Szlovákia Kassa
- PaedDr. Imrich Suba, PhD Szlovák Vadászati Kamara Igazgatója
- Alojz Kaššák, Ing. Szlovák Solymász Klub Elnöke
- Jiri Veselý Cseh-Morvaországi Vadászati Szakszervezet Cseh Solymász Klub Elnök
- Gianluca Barone Olasz Solymász-klub Elnök
- Miroslav Micenko Szlovákia tenyésztő
- Michal Pavel, Mgr Solymászat elméleti oktató
- Stanislav Menclík Csehország tenyésztő, a Marshall Telemetry hivatalos forgalmazója Európában

- Prommer Mátyás Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Vándorsólyom fajmegőrzési program
- Solt Szabolcs MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály program koordinátor
- Szappan László Természetfestő-Emirátusi Sólyomtenyésztő
- Váczi Miklós Fertő-Hanság Nemzeti Park Természetvédelmi Őrszolgálat vezető
- Rytko Roland Magyar Solymász Egyesület Fősolymász- Crotalus Preparátor műhely
- Bérces János Magyar Nemzeti Ragadozómadár-védő és Solymász Egyesületet Elnöke
- Maróti Béla Solymász, Magyar Solymász Egyesület- Felhő Veszprémi Vadász és Környezetvédelmi Egyesület
- v.br. Győrffy-Villám András Solymász, Magyar Solymász Egyesület, Hagyományőrző huszár
- Bogyai Frigyes Solymász, Magyar Solymász Egyesület
- Bódis Gergely László Solymász, Magyar Solymász Egyesület
- Jaroslaw Przydacz Lengyel Solymász
- Renáta Tobolová-Wietrow Lengyel solymász
- Bató Miklós Solymász, Magyar Solymász Egyesület
- Feldhoffer Attila Solymász, Magyar Solymász Egyesület

Novákné Magyar Hajnalka projektmenedzser

KÖZÖS VADÁSZATOK 2021

FOLYÁSI VADÁSZAT

A Magyar Solymász Egyesület 2021. október 1-3. között tartotta évadnyitó vadászatát az ország egyik legszebb helyén, a mesés Hortobágyon. A vadásztársaság már jó barátként várta egyesületünket, hiszen nem először találkoznak az általunk képviselt vadászati móddal. Annak ellenére, hogy a találkozó október elsejére esett, a résztvevők száma meglepően nagy volt. A szervezők valószínűleg elszólhatták magukat a solymászok érkezésének dátumáról, mert kint a területen mind a nyulak, mind a fácánok jóval felkészültebben vártak bennünket az eddig tapasztaltnál. A korai dátum miatt a még lábon álló kultúrák nyújtotta védelmet maximálisan kihasználták a nyuszik, viszont akiket a nyílt területen sikerült tet-

ten érni, mesterien cselezték ki madarainkat. Némely tapsifüles által bemutatott produkció láttán régi legendás korcsolya közvetítések jutottak eszembe. Szinte már láttam magam előtt, ahogy Vitray Tamás hangja kíséretében a zsűri magasra emeli a 10-es számú táblát, egy tripla leszúrt Rittberger, vagy egy dupla Axel után. A képzett madaraknak persze még így is sikerült megakasztani egy-egy gyakorlatot. Vadászat közben nagyon magas számban voltak jelen a darvak, gyűjtöttünk is szebbnél szebb tollakat. A nap végén többek elkeseredésére felvilágosítottunk mindenkit a védett madarak származékainak tulajdonlásáról, ezek után a tollakat a területen hagytuk. A sasos, a héjás és a sólymos csoport is sikeresen szerepelt a vadászaton. Csodás pedzéseket láthattunk, melyeket esténként a szálláson jól ki is vesézhettünk.

Külön szeretném kiemelni a rendkívüli segítő készséget solymászainktól, akik egymást segítve, néha a saját pedzési esélyüket is feladva próbálták a másik solymásztárs kedvében járni. Segítettük egymást és szívből örültünk a solymásztársak sikereinek. Aproó a szállás. Minden köszönet megilleti vendéglátóinkat, ahol már családtagként fogadtak és kényeztettek bennünket. A második este számunkra elkészített vacsora lelki és testi felüdülést is jelentett. A jó vacsora után sorra kerültek elő különböző palackok, melyek tartalmukkal sokat emeltek az amúgy is nagyon jó hangulaton, és a sztorizások mellett hamar eljött hajnal. A három nap koronájaképpen, egy csodás teríték mellett állva mondhattunk köszönetet és búcsúzhattunk el egymástól és vendéglátóinktól. A fényképekért köszönet az évek óta velünk sétáló fotósoknak, Boros Erzsébetnek és Fodor Lajosnak.

Rytkó Roland
MSE Fősolymász

KASZAPERI VADÁSZAT

A Magyar Solymász Egyesület 2021. 10. 15.-17. között Kaszaperen tartotta második közös vadászatát. Szeretünk ezen a területen vadászni, hiszen a vendéglátónk szintén röpit madarat, és így pontosan tisztában van az igényeinkkel. Mi sem tanúsítja ezt hitelesebben, mint a résztvevők létszáma. Az előző találkozóhoz képest is sokan voltunk.

A bemelegítő napon szép idő volt, de erős szél nehezítette a vadászatot. A solymászok így is jól teljesítettek és a napi teríték sem maradt el. A második napon az eligazítás után Somogyi Laci töviről-hegyire elmondta, hogy miként megyünk a területre. Ezek után, mert én ehhez „is” jól értek, az egész héjás és sólymos csapatot autómmal sikerült tévútra vezetni. Laci azonban észre vette figyelmetlenségemet, és mint egy spirituális vezető, visszaterelt minket a helyes útra. A nagy szél ezen a napon megkímélt minket és csodás pedzések látványa kényeztette lelkünket. Testi kényeztetésünkről a vadásztársaság gondoskodott egy pazar vacsora keretein belül. Hihetetlenül finom házi sütiket és dámszarvas pörköltet készítettek tiszteletünkre, melyet együtt fogyasztottak el velünk. Bérces János, aki az egyesület vendégeként vett részt a találkozón és egész idő alatt a jó hangulat megalapozója volt szép tószóban köszönte meg a tagoknak, hogy ismét velünk lehetett és a házigazdáknak a kedvességüket. Mi pedig köszönjük Jánosnak a részvételt, reméljük nem utoljára emelte jelenlétével a találkozónk hangulatát.

A harmadik napon ismét nekiindultunk. Kiérve a területre elkezdtük a szokásos rituálét. Miután mindenki elkészült, kezdődhetett a vonalhajtás. Én magam még nem láttam ilyen széles hajtósort. 13 héja, két harris és még segítők is voltak a sorban. Talán egy órája próbálkoztunk, mikor kiderült, hogy a sasok már be is fejezték a vadászatot. A két szirti három engedésből három nyulat zsákmányolt.

Itt szeretném megemlíteni Bató Miki solymásztársunk hihetetlen teljesítményét, mellyel a három nap alatt tizenkét nyúllal járult hozzá a terítékhez. Példaértékű volt a nap vége felé járva az az önzetlenség, ahogy egymást segítették a solymászok. Akik már sikerrel jártak, szintén maradtak hajtani, még a két sast cipelő társunk is. Nemcsak fizikálisan, hanem tanáccsal segítve, vagy csak a lelket tartva azokban, akik már elcsigázottan kezdtek lemondani a sikerről. Végül majdnem mindenkinek sikerült a pedzés.

Utolsó engedésem nem sikerült valami fényesen. Madaram a nyulat pont a kukorica előtt fogta meg, de nem tökéletesen és így a menekülő préda sokáig húzta magával. Az összefogásnak és különösen Bódis Gergőnek köszönhetően ez a történet is happy end-del végződött. Őszintén örülök, hogy részt vehettem ezen a találkozón. A teríték pedig, amivel lezártuk a három napot, magáért beszél.

Fotók: Fodor Lajos és Boros Erzsébet.

*Rytkó Roland
MSE Fősolyász*

BÉKÉSCSABAI VADÁSZAT

November 12-étől tartottuk meg háromnapos vadászatunkat Békéscsabán. Jelentős számban gyűltünk össze újra, tagok, tagjelöltek, érdeklődők és családtagok vágtak neki a határnak. A három nap végére 27 fácán és 14 nyúl hevert a terítéken. Köszönjük Karasz Vilmosnak a szívélyes vendéglátást és a remek vacsorát.

CEGLÉDI VADÁSZAT

A Magyar Solymász Egyesület november 26-28-án, Cegléden tartotta három napos vadászatát. Sokaknak újdonság volt a terület, hiszen az eddigi ütemtervben Cegléd nem szerepelt. Remélhetőleg azonban a későbbiekben szerves részévé válik ez a találkozó is egyesületi vadászatainknak.

Első nap az időjárás még viszonylag kegyes volt hozzánk, és csak a sötétedés kezdetén kezdett szemerkélni az eső. Addigra viszont sokan már zsákmányukkal tértek vissza az autókhoz. Ez után a bemelegítő nap után következett a szálláson igénybe vehető gyógyfürdő, és azután a vacsora, amit a solymászok beszélgetése zárt nagyjából éjfél felé.

A második napon az eligazítás után már egy sokkal nehezebb terep várt bennünket. A szemetelő eső reggelig kitartva eléggé átáztatta a térséget. Ezen a napon egy új kihívással néztünk szembe. Példaértékű volt Bató Miklós és Molnár Mátyás solymásztársunk hozzáállása, hiszen a két sas munkájára több, mint 20 kísérő volt kíváncsi. A találkozó három napján egyébként a héjás és sasos csoport teljes egyetértésben együtt vadászott a területen. Új ingerek, más látvány és érdekes pedzések jellemezték a csoportösszevonást.

Apró pedzések. Ahogy közeledik az év vége, egyre nehezebbé válik a nyúl vadászata madaraink számára. Nincsenek már süldők, csak igazi gigantikus harcosok. Ennek következtében némelyik fogás inkább hasonlított egy bika rodeóra, és bizony ritkán tudták madaraink kiülni a nyolc másodpercet. A nehéz nap után sokan választották a felüdülés azon módját, miszerint teafilterhez hasonló módon próbálták magukból kiáztatni a gyógyfürdő forró vizében fáradalmaikat. Vacsora után ismét belefeledkeztünk a sztorizásba. Szinte észrevétlenül úszott el az óramutató hajnali kettőig.

A harmadik nap időjárása már követhetetlen volt. Negyedóránként változott a napsütés, a szakadó eső, erős szél. Ezek a variációk kellőképpen zavartak solymászt, madarat, vadat egyaránt. De még a zord körülmények ellenére is sikerült

egy-egy szép zsákmányolás. A sólymosok ódákat zengtek a területről és a fácánok röpképességéről. A vadászat alatt – elmondásuk szerint – kiváló lehetőségeik és szép pedzéseik voltak. Délután kettő felé állandósult az eső, és úgy döntöttünk, hogy hamarabb készítünk terítéket, illetve indulunk a találkozó helyére. Ekkor derült ki, hogy a neheze még hátravan. Az elázott területen ugyanis több autó sikeresen elakadt. Volt, aki önerőből, volt, aki segítséggel jutott ki. Én azonban reménytelenül ott ragadtam a föld szélén. Molnár Gyuri és Nyulas Pista solymásztársam ugyan mindent megtettek, hogy kirángassanak, de nem jártunk sikerrel. Egyszer csak a semmiből egy mogorva, cingár, munkásruhás alak tűnt fel gyalog. Odajött, halkán konstatálta, hogy mi zajlik, majd eltűnt. Kisvártatva egy Mad Max filmeket idéző, semmire sem hasonlító, magyar sufnituning készítésű csettegővel tért vissza. Indokolatlanul hosszú drótkötélet akasztotta az autóm vonóhorgára, és csak annyit mondott „Valaki üljön be, mert kezdem húzni!” Egy perc és kint is voltam a slamasztikából. Mire észbe kaptam a figura és a csettegő eltűnt, mint egy lápi lidérc a ködfoszlányok alatt. Ezúton is köszönöm a segítséget.

A teríték szertartását Molnár Matyi celebrálta, mely a hozzáértésének köszönhetően a szakadó esőben is szép lezárást biztosított vadászatunknak. Köszönjük a vadásztársaságnak, hogy bizalmat szavaztak egyesületünknek, és Bató Miklós solymásztársunknak a tökéletes szervezést! Erről a találkozóról nagyon sok kép

készült, mert több profi fotós is jelen volt. Egy olasz vadászati tv csatorna fotósa is végig kísérte velünk a vadászatot.

A fotókat Herdics Krisztina, Molnár Mátyás, Rytkó Roland készítette.

Rytkó Roland
MSE Fősolymász

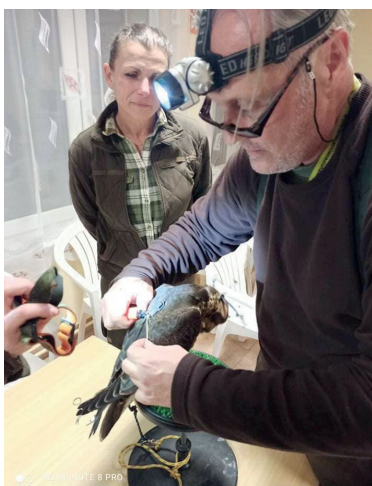

FÜZESGYARMATI VADÁSZAT

Egyesületünk december 17-18-19-én tartotta füzeggyarmati vadászatát. Sokan nagyon vártuk már ezt a vadászatot. Nem csak azért, mert ez az ország egyik legjobb területe, hanem azért is, mert többünket kitörölhetetlen emlékek fűznek ide. Szinte mindenkinek van egy füzeggyarmati története, amelyek ezen a vadászaton elő is kerültek.

De ne szaladjunk ennyire előre! Ebben az évben nem meglepő, hogy már a pénteki napon is kifejezetten nagy létszámmal képviseltettük magunkat a sorakozónál. Északi Fanni kürtszava után a társaság részéről Takács Attila, részünkről Molnár Máttyás (a vadászat szervezője) üdvözölte a megjelenteket. Gyors és pontos eligazítás után már rohogtunk is a területre. Bár az internet próbált minket esős előrejelzésével megijeszteni, ezt a természet nem vette figyelembe. Szép, tiszta időben indultunk az autóktól a számunkra kijelölt terület bejárására. Az itt tapasztalt vadbőség egészen kivételes. Mire a hējás csoport elkészült és elindult, addigra a sasoknál máris megvolt az első zsákmány. Nagyon szép pedzések, szerencsés fogások és ígéretes engedések után hihetetlen gyorsan telt el a vadászatra engedélyezett idő. Visszatérve mindenki elfoglalta a szállását, kis pihenő, ruházat igazítás és mentünk is vacsorázni. Gasztronómiai élvezetek után pedig indult a szokásos esti beszélgetés. Ezek a kötetlen esti találkák a közös vadászat igazi sava-borsa. Ilyenkor minden előke-rül, ami solymászat! Egyik sarokban Prágay István készített hátizsákokat egy hím sólyomra, kicsit arrébb tagjelöltek hallgattak érdekes régi beszámolókat idősebb solymászoktól. A múltidézés mellett most a jövő is markánsan jelen volt a másnapi közgyűlés okán. Később pedig zene és tánc is tarkította az estét. Az igazi keménymag hajnali fél háromig bírta.

Második nap reggelén már hét óra körül ébredtek a táborlakók. Reggeliztünk, készülődtünk és fél tízkor sorakozó! Itt tudtuk meg, hogy a hajnalig tartó mulatság rossz hatással van a reggeli kürtölésre, ill. kürtösünkre. Mosolyogva vettük tudomásul a kürtszó hiánya ellenére az eligazítást. A hējás csoport ugyanazt a területet kapta, mint első nap, a sólymos és sasos csoport pedig cseréltek egymással. A vadásztársaságra jellemző profizmus ismét megmutatkozott. Egész nap lehetett hallani a pus-kák ropogását, mert a terület egyik részén puskás vadászat is folyt. Ez azonban semmiféle problémát nem jelentett nekünk és semmiben sem zavarta szórako-

zásunkat! A nyulász szezon végén már nagyon nehéz zsákmányolni a méretes és megfelelő képzettségre szert tett vadból. Meglepő azonban, hogy viszonylag sok kisebb méretű nyuszi is volt a lehetőségeink között. Sajnos az ügyesség terén ők

sem tértek el a nagyoktól. Héjás csoportunk becsületét a nyulak területén Tatár Alin solymásztársunk hihetetlen méretű zsákmánya mentette meg. Fácánokból viszont szépen szemezgettek madaraink. A sasok és a sólymok is jól szerepeltek ezen a napon.

Visszaérve a szállásra, rövid készülődés után kezdetét vette a közgyűlés! Prágay István elnökúr lemondását követően a tagság új vezetőséget választott. Elnöknek Novák Csabát, pénzügyi vezetőnek Tóthné Szikszai Annamáriát, fősolymásznak pedig engem (Rytkó Roland) tiszteltek meg bizalmukkal a tagtársak. A közgyűlés végén Novák elnökúr viccesen hozta meg első döntését, miszerint indulás vacsorázni!

Az étteremben egy külön teremben esküvő zajlott, melynek jó hangulata hamar ráragadt a solymászokra. Étkezés után többen igénybe vették a szállással együtt járó gyógyfürdő használatának lehetőségét és csak utána csatlakoztak az ismét hajnalig tartó jó hangulathoz. Az előző nap keménymagjának tagjaként erről én már csak reggel hallottam, mert este kilenc körül a szobámban lecsuktam a szemem egy pillanatra és mikor kinyitottam, már reggel volt.

Összepakoltunk, mert a szobákat még reggel el kellett hagynunk. Érdekes színfolt volt Fördös Zsolt solymásztársunk megszokottól eltérő, új dizájnja. Kisebb tömörülés vette körül és üdvözölték a saját maga számára állított új kihívás kezdeti pillanatait! A közös vadászatokon valahogy másképp telik az idő, alig érkeztünk meg és már az utolsó napon állunk oda a sorakozónál meghallgatni az aznapra szánt fontos információkat. Csodás idővel köszönt el tőlünk a füzesgyarmati terület. Kicsit rövidebb ideig vadászhattunk, hiszen sokan jöttek messziről és még a teríték szertartása után hosszú út várt ránk, de maximálisan kihasználva az időt, ezen a napon is szép sikerek születtek. Mindhárom csoport tagjai között voltak szép zsákmányolások. A vadnak kijáró végső tiszteletadásnál majd húsz solymász és kísérőik hallgatták az újra erőre kapott kürtöt és szép beszédeket. Köszönjük a vadásztársaságnak, hogy ismét rendelkezésünkre bocsátotta területét és, hogy maximális bizalommal engedtek minket vadászni. A tökéletes szervezésért pedig Molnár Máttyás solymásztársunknak jár köszönet.

A fotókat Papp Attila és Rytkó Roland készítette.

Rytkó Roland
MSE Fősolymász

SOLYMÁSZAT

A SÓLYOMTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE

AVAGY ÖSSZEHASONLÍTÁS A MAGYAR ÉS A KÜLFÖLDI SOLYMÁSZAT FEJLŐDÉSE KÖZÖTT A VÁNDORSÓLYOM PUSZTULÁSOK IDŐSZAKÁT KÖVETŐEN.

Az USA-ban az 1950-es, Európában az 1960-as évektől megfigyelhető volt bizonyos ragadozó madarak, de különösen a vándorsólyom állományának fokozatos és tartós csökkenése. Olyannyira, hogy számos országból, így Magyarországról is kipusztult. Sokáig nem ismerte senki az okokat, csak az volt megfigyelhető, hogy alig, vagy egyáltalán nem röptettek ki fiókákat a még költő párok.

Derek Ratcliffe angol biológus kezdte el kutatni az összefüggést a klórozott szénhidrogén hatóanyagú növényvédőszer (DDT) és a ragadozó madarak eltűnése között. 1967-ben tette közzé tanulmányát, amiben bebizonyította, hogy a ragadozó madarak zsákmányállataiban, amelyek magevők és így a DDT -vel kezelt növényi kultúrákat fogyasztják, a felhalmozódó növényvédőszer maradványok a tojások falvastagságának a csökkenését okozzák. Emiatt nem röptül ki kellő számú fiatal madár. A felismerést és annak széleskörű nyilvánosságra hozatalát nem könnyítette meg a növényvédőszer lobby. Ennek ellenére a DDT használatát Amerikában és Európában végül betiltották.

A solymászok oldaláról ez az eseménysorozat azt eredményezte, hogy néhányan elkezdtek gondolkodni a sólymok mesterséges szaporításáról. 1942-43-ban Renz Waller német solymásznak már természetes módon párba állt és szaporodott két öreg vándorsólyma, amelyeket vedlésre tett le egy közös röpdébe. A II. világháború azonban a német solymászatot elsöpörte, így ennek a sikernek nem lett folytatása.

1967-ben a kanadai Frank Beebe pealei vándorsólyom párja fiókákat nevelt, de fiatalon herpesz vírusban elpusztultak.

1968-ban az USA-ban Henry Kendall szaporított először prerisólymot, Larry Schram Oregonban az első vándorsólymot, amelyek a pealei alfajból származtak. Ezek a madarak felnevelődtek.

Európában, Németországban 1970-ben szaporodott vándorsólyma Maatsch és Beyerbach solymászok közös madarainak.

Ennek ellenére általános vélemény volt egészen a 80-as évekig, hogy a ragadozó madarakat nem lehet zárt térben szaporítani. Ornitológusok úgy gondolták, mivel látványos nászrepülésekkel kezdődik a szaporodási időszak a ragadozó madarznál, zárt térben ez nem megvalósítható, ezért a szaporodás is elmarad. Nem mindenki fogadta el ezt a feltevést, Heinz Meng amerikai solymász összegyűjtötte néhány barátjától az öreg sólymokat és 1972-ben az egyik vándorsólyom pártól természetes módon szaporított, fiatal madarakat nevelt fel.

Ennek nagy hírértéke volt solymász körökben és az akkor fiatal pályakezdő Tom Cade és James Weaver meglátogatta Menget, aki készségesen elmondta az addig

összegyűlt tapasztalatokat. Nyolc solymász, köztük az említettek és Frank Bond, aki több alkalommal vendégeskedett a magyar solymászok között, megalapította a Peregrine Fund-ot, aminek a tenyésztelepét a Cornell Egyetem fogadta be. Az alapítványnak Meng átadta költő madarait és számos amerikai solymász is rendelkezésre bocsájtotta vadászmadarát a közös siker reményében. Így tett Frank Bond is, elvitte öreg hím, anatum vándorsólymát, amelyik az egyik legfontosabb tenyészmadara volt évekig az alapítványnak. Több száz leszármazottja kelt ennek a sólyomnak.

1974-ben kikelt az első fióka a Peregrine Fund cornelli telephelyén, amit az elkövetkezendő években még több ezer madár követett. Az amerikai solymászok összefogása eredményes volt. Világra szóló siker, a kishitűek és ellenzők szándékától függetlenül a solymászok bizonyították, hogy lehet vándorsólymot tenyészteni és visszatelepíteni a természetbe. Az elmúlt 40 évben a Cornell tenyészetéből 1840 példány vándorsólymot vadítottak vissza solymász módszerekkel solymászok és madárvédők. Észak-Amerikában, a különböző állami, alapítványi és magán tenyészetekből kb. 7000 példányt telepítettek vissza az elmúlt 50 évben. Ritkán említik a kanadai programokat, de nagyságrendileg megközelítik az USA-ban elért eredményeket.

Ezzel biztosították a veszélyben lévő állomány stabilitását és lehetőséget teremtettek a faj dinamikus terjedésére. A tradicionális, elnéptelenedett fészkelőhelyek újra benépesültek és rengeteg új revír alakult. Megjelentek a városi fészkelő állományok. Ez új dolognak tűnik, de nem volt előzmény nélküli. Az 1940-as években New Yorkban és néhány keleti parti városban regisztráltak fészkelő madarakat a városi felhőkarcolókon, viszont ezek később eltűntek a faj visszaszorulásának megfelelően.

Észak-Amerikában, az arktikus területek kivételével, jelenleg kb. 12 000 fészkelő pár van, többszöröse a valaha regisztrált legmagasabb állománynak.

De nézzük mi történt ekkor Magyarországon!

A vándorsólymok megritkulása, későbbi eltűnése nagy zavart okozott a magyar solymászok között. Eleinte versengés alakult ki az ismert fészkek körül, de később már nem volt fészkelő pár sem az országban. A solymászok természetes reakciója hasonló volt a világ minden részén, megpróbálták tenyészteni.

Az akkori egyesület vezetői készítettek egy tervet sólyom adoptációs és visszatelepítés, valamint tenyésztelep létesítésére a Pilisi Parkerdőgazdaság területén. A körülmények azonban teljesen mások voltak, mint Nyugat- Európában, vagy az USA-ban. Magyarországon ekkor szocialista államberendezkedés volt, ami azt jelentette, hogy nem lehettek magánkezdeményezések, nem volt magánvagyon, amire támaszkodva meg lehetett volna valósítani az elképzeléseket. Ha az állam (állami tisztviselők) nem támogatta a tervet, akkor az nem valósulhatott meg. Így járt a magyar solymászok kezdeményezése is, a ragadozómadár-tenyésztelep terve elbukott.

Olyannyira próbálták a solymászokat megtörni, hogy a még solymáskézen lévő madarakat is elkobozták, ezzel végérvényesen eltaposták a lehetőségét a magyarországi ragadozómadár-tenyésztésnek. A magyar solymászatot a szervezetsége mentette meg a felszámolástól. A solymászat gyászos időszaka következett. Maximum 50 fő tarthatott madarat, héját vagy karvalyt. Ez a tetszhalott állapot az 1990-es évekig tartott.

Ez alatt az USA-ban a Peregrine Fund kidolgozta a módszerét a vándorsólyom tömeges tenyésztésének és ennek tapasztalata alapján más kihalófélben lévő ragadozómadár fajnak is, mint pl. a kaliforniai kondor, vagy a mauríciuszi vércse. Beindították az ország számos helyén a visszatelepítési programokat, aminek hatására robbanásszerűen kezdett elszaporodni a faj, néhány évtized alatt újra gyakori madárrá vált a vándorsólyom az amerikai kontinensen.

Nyugat-Európa kicsit késve, de hasonló utat járt be. Tenyésztelepek alakultak, amelyek később visszatelepítő programokat indítottak. Több ezer madarat engedtek szabadon szakszerűen, solymász módszereket felhasználva. Az európai állomány megerősödésével és terjeszkedésével települt vissza a faj Magyarországra is.

Nyugat-Európában az volt a jellemző, hogy nem szervezetek, hanem egyéni solymászok vállalkoztak sólyom és más ragadozó madarak tenyésztésére. A cél egyértelműen az volt, hogy solymászati célból tenyészzenek maguknak vadászmadarakat. Néhány erős solymász egyesület, mint amilyen a DFO (Deutsche Falkenorden) természetvédelmi célból is tartott fenn tenyészeteket és visszavadító programokat. Csak Németországban több mint 1200 pld. vándorsólymot tenyésztettek és vadítottak vissza természetvédelmi célból az elmúlt 40 évben.

Érdekes kezdeményezés volt Lengyelországban, ahol a fán fészkelő állomány meg-

erősítését tűzték ki célul. Csehországban dajkamadarak fészkeibe helyeztek ki tenyésztett madarakat.

Ezek a családi tenyésztelepek nagyon gyorsan jelentős sikereket értek el, aminek következtében több sólymot sikerült tenyészteni, mint amennyit a környezetükben élő solymászok igényeltek. Egy része ezeknek a madaraknak ajándékként az akkor még „szocialista országokba” került. Az első tenyésztett sólymok ilyen módon kerültek egyedi engedélyek alapján kemecsei Szabó Lászlóhoz és Bechtold Istvánhoz. Az első Magyarországon tenyésztett vándorsólyom is Bechtold István nevéhez fűződik 1991-ben. Ezt megelőzően Pista bácsi rokkant, önálló életre képtelen vércsepártól nyert egészséges fiókákat, amelyek közül néhányat visszavadtított.

Közben az Európában feleslegessé váló tenyésztett madarak hamar eljutottak az arab országokba, ahol volt fizetőképes kereslet az időközben ritkává váló és nehezen elérhető vadászmadarakra. Ez sok solymászt arra indított, hogy kereskedelmi célúvá alakítsa át a tenyészetét. Ez azóta is egy törésvonal a tenyésztésből élők és a hagyományos értelemben vett solymászok között, mivel vannak olyan tenyésztők, akik egyáltalán nem solymásznak. A kezdeti időszakban a kereslet meghaladta a kínálatot, ezért a magas sólyomárak jó megélhetést biztosítottak a tenyésztőknek. Kialakult egy kereskedelmi célú tenyésztői csoport szinte Európában. Gyakorlatilag üzemszerűvé vált a ragadozómadár-tenyésztés, mert nagyon hamar kiderült, hogy minden ragadozó madár fajt lehet zárt térben szaporítani viszonylag egyszerűen.

A fajok közötti hibridek tenyésztése is lehetségessé vált, mert mesterséges megtermékenyítéssel a viselkedésbeli korlátokat is lehetett kezelni. Akkoriban ez a kérdés teljesen másképp vetődött fel. A természetvédelemben sokáig tartotta magát az a nézet, hogy zárt térben nem lehet ragadozó madarakat tenyészteni, emiatt eleinte megkérdőjelezték a tenyészeredményeket. Akkoriban nem volt lehetséges DNS alapon bizonyítani a madarak eredetét, feltételezték, hogy a tenyésztettnek mondott madarak valójában vad madarak fészkeiből származnak. Elképesztő és megalázó volt a bizalmatlanság a solymászokkal szemben, sajnos ez a viselkedés azóta sem változott Magyarországon. Erre volt frappáns válasz a hibrid madarak megjelenése.

1971-ben Írországból, Ronald Stevens tenyészetében, John Morisson kerecsen tojója, egy vándorsólyom hímmel párba állva szaporított először fajok közötti hibrid madarakat. Ezeknek a madaraknak az eredetét már nem lehetett megkérdőjelezni, ezért engedtek először Magyarországon hibrid sólymokat beszerezni solymászati célra. Később a természetvédők véleménye az ellenkezőjére fordult és a hibrid madarak használatát kezdték el tiltani. Ezt azzal magyarázták, hogy nem kívánatos genetikai módosulások történjenek az esetlegesen elszabadult, tisztavérű madarakkal párba álló és fiókát nevelő hibrid madarak miatt.

Ez egy feltevés maradt, mert a világban, elsősorban az arab piacra több tízezer hibrid madár került, aminek egy része valóban elszabadult, de ennek ellenére nem volt mérhető hatása a természetes állományokra. Ez viszont nem feltételezés, hanem tény.

A magyarországi ragadozómadár-tenyésztésnek a 90-es évek előtt már volt bizonyos előélete 1971-től, de a természetvédelmi szabályozás ezt ellehetetlenítette. A valódi tenyésztés 1991-ben indult Bechtold István sikeres vándorsólyom szaporulatával. Sajnos Pista bácsi a fiókák kikelését már nem élhette meg. Több solymász kísérletezett a 90-es években sólyomtenyésztéssel, de a csekély és gyenge minőségű tenyészállomány miatt ez sokáig nem sikerült. Ennek az időszaknak a legsikeresebb tenyésztője és a tenyésztői tudás átadója a Németországból áttelepült Ernst Lüttger volt. Szanki telepén 1994 óta szaporodtak sólymok és héják. Számos magyar solymász itt tanulta meg a tenyésztés fortélyait, akik később kénytelenek voltak külföldön elhelyezkedni sólyom tenyészetekben. Ezek a magyar solymászok a legnagyobb tenyészeteknek váltak a vezetőivé, sajnos nem Magyarországon. Kiemelkedik közülük Lőrentei Zoltán, Szappan László, Gerzsei Gábor, Sebestyén Sándor. Ők az USA-tól kezdve az Egyesült Arab Emírátsokon keresztül az európai nagy tenyészetekben is megállták a helyüket, vezető tenyésztőkké váltak.

Nem kevés energiánkba és küzdelmünkbe került a ragadozómadár-tenyésztést szándékosan megnehezítő adminisztrációs terhek és korlátozások feloldásának kikényszerítése. Az Alkotmánybíróságot is megjárta esetek miatt tarthatatlanná vált az állami tulajdon és darabszám korlátozás és a természetvédelmi szabályozást kénytelen volt a hatóság ezek szerint megváltoztatni. Közben egyre alkalmasabb és egyre több madarat sikerült tenyésztésbe vonni, ami azt eredményezte, hogy a hazai igényeket a hazai tenyésztők biztosították. A magyarországi sólyomtenyésztésre jellemző maradt az ún. családi tenyésztői méret, tehát néhány tenyészpárból álltak a tenyészetek.

Ezalatt a világban jellemzően a több tíz, esetenként száz párt is elérő iparszerű tenyészetek alakultak ki. Régióinkból a cseh solymászok tudtak felzárkózni a nemzetközi színvonalhoz, nekik nem kellett végigjárni azt az akadálypályát, amit a természetvédelem állított a magyar solymászok elé. Csehországban ennek ellenére, nem pusztult ki a vándorsólyom és a kerecsensólyom sem, pedig mind a két faj korlátozás nélkül volt tartható és tenyészthető. Hosszú időn keresztül a természetvédelem hamis érve volt a sólyomtartás tiltására, hogy tenyésztett madárnak tüntetik fel a feltételezések szerint fészekből kivett példányokat.

Megalázó, hogy amikor a valaha ismert legnagyobb számú vándorsólyom állomány él az országban, most, amikor a történelmi Magyarország területén, az iparosítás kezdete óta végzett ornitológiai kutatások eredménye szerint sem élt még ennyi vándorsólyom, a solymászokat potenciális bűnözőknek tekintve, DNS vizsgálatra kötelezik a madaraikkal kapcsolatban. A hatályba lépett kormányrendelet

előzetesen feltételezi bűncselekmények elkövetését magyar állampolgárok egy csoportjáról. Ezzel az alapjogokat sértő vélelmezéssel alapoz meg jogszabályokat.

Meggyőződésem, hogy teljesen felesleges jelenleg a DNS vizsgálat, mert egy tenyésztő a saját madaraira, a saját szakmai teljesítményére büszke. Nincs nagyobb öröm, mint amikor látjuk, hogy az általunk tenyésztett fióka kiváló vadászmadárrá válik solymászbarátaink kezén. Ettől függetlenül a DNS vizsgálatnak annyi előnye lehet, hogy ezek után egy solymászt sem lehet meggyanúsítani illegális madártartással. Remélem, hogy ez tiszta állapotokat teremt és lehetőséget ad a solymászat szabályozását a természet védelmének szakmai szempontjai szerint megalkotni.

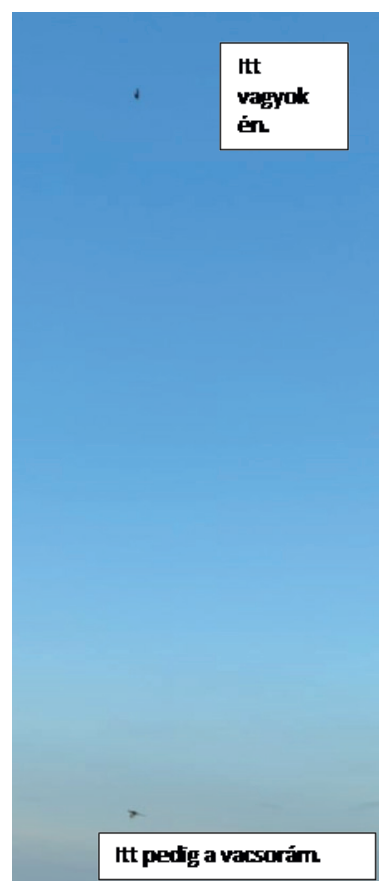
Tóth János

ÉLES VADÁSZAT SÓLYOMSZEMMEL

A nap sugarai árnyékossá váltak. Az idő fagyos, hűvös ruhát váltott. Beköszöntött a tél. Eljött az én időm. A vadászat ideje. Az erdő lakói, a korábban elraktárolt táplálékkal, a megépített, leleményesen megtalált óvóhelyükkel készen állnak nekivágni egy újabb megmérkőztetésnek a téllal szemben.

Ani vagyok, egy vándorsólyom. Októbertől december végéig szoktunk menni vadászatra a gazdával. Emlékszem, még 5 éve mikor idekerültem, mennyi mindent nem tudtam. Meg kellett tanulnom a gazdával maradnom, akármilyen kecsesgató lett volna elrepülnöm a végtelenbe, új helyeket felfedezni, őt nem hagyhattam cserben, a hívószóra vissza kellett repülnöm a kezére. Eleinte nehézkes volt betartanom a szabályokat. Azonban tudtam, hogy ha jól viselkedem, akkor ő megjutalmaz. Így haladtunk szépen előre és előre. Most már büszkén állíthatom, hogy elsajátítottam a vadászat minden apró kis fortélyát és a rengeteg idő, amit a tanításomba fektetett, meghozta a gyümölcsét. Arra gondoltam elmesélem most nektek, hogyan is telik el egy izgalommal teli napom.

Mindig nagyon várom a napi repítésemet, hogy megmozgassam a szárnyaimat, izmait és hogy felfrissüljek tőle. Épp egy egeret lestem a minap a volierem sarkában, mikor felfigyeltem gazdám lépteire. Nagyon megörültem neki, mert tudtam, hogy vadászatra indulunk és egyben egy újabb kihívásra is. A nevemen szólított, majd fütyült egyet mire én a kezére röppentem. Egy csinos kis sapkát húzott a fejemre, ahogy szokta, hogy nyugodt maradjak és pihenjek addig is, míg kiérünk a vadászterepre, valamint csörgőt rakott a lábamra, hogy hallja merre vagyok. Berakott az autóba, aztán Boni, a vadászkutya is beszállt. Be kell vallanom, Boni nagyon hű társ és remek csapatot alkotunk így együtt. Izgett-mozgott, szóval úgy éreztem, hogy már ő is nagyon várta, a napi edzésünket, szerette volna már kicsit feldoppingolni a fácánok pulzusát. Végre ki is értünk a szokásos helyünkre. Ilyenkor télen a legszebb a táj. Ahogy felszálltam a magasba, elmerengtem a gyönyörű havas, téli es síkságon, körülöttem csend és nyugalom honolt. A legalkalmasabb idő volt egy vad elejtésére. Boni tette a dolgát, először körbeszaglászott, futott pár kört, közben alaposan körülnézett. Én csak repülő madarakra tudok vadászni, ugyanis a földi prédákra (pl.: nyulakra) képtelen vagyok, mert túl veszélyes lenne a számomra, az én gyorsaságom miatt ugyanis nagy valószínűséggel a földre csapódnék, és Boni ezt nagyon jól tudja,

ezért ő automatikusan figyelmen kívül hagyja az ilyen fajta prédákat. Ő lent a talajon, én pedig kétszázötven méter magasról kémleltem. Hirtelen Boni megállt, lesben várt, észrevett valamit, lassan közelített egy bokor felé. Egy fácán volt az. Én köröztem az égen. Fel kellett mérnem a helyzetet, honnan és mikor támadjak. Az érzékeimre, a tudásomra és a már korábban megszerzett tapasztalatokra kellett hagyatkoynom. Abban a pillanatban úgy éreztem, mintha minden leállt volna, megszűnt körülöttem minden, csak én és a bokorban lapuló fácán voltunk. Csak rá koncentráltam, semmi másra. Összpontosítottam, minden apró taktika, amit eddig elsajátítottam fontosnak bizonyult.

Csakis rá fókuszáltam az éles szemeimmal, amikkel öt kilométerről egy galambot, nyolcszáz méterről egy szitakötőt képes vagyok észrevenni. Azt hiszem, nekem nincs szükségem szemüvegre. Na, de nem volt sok időm, mert Boni már nagyon vágyott a kergetésre. Nem habozott sokáig, lépett egyet, mire a fácán kiugrott a bokorból és elkezdett repülve menekülni. Ekkor hirtelen, nagy sebességgel, a gravitációt és a tökéletesített csepp alakúra formázott szárnyaimat kihasználva, elkezdtem merőlegesen zuhanni a fácán felé. Nem akarok nagyképű lenni, de egy versenyautót is be tudnék ilyenkor előzni, ha nagyon akarnám, ugyanis négyszáz km/óra gyorsaságra is képes vagyok, főleg ha ilyen nagy a tét. Gazdám biztató, lelkesítő szavakat kiállított felém

a zuhanásom közben. Amikor már a zsákmányom felett jártam, az edzett, életerős lábamba gyűjtött erővel megrúgtam a vadat a nyakánál.

Ez az a pont, amikor nem hibázhatok, ha ugyanis rosszul rúgok, vagy nem elég erősen, a vad elmenekül. Nekünk, vándorsólymoknak egyedi vadászstílusunk van. Mi nem belemarkolunk az éles karmainkkal a vadba, mint a sasok és a héják esetében, hanem egy hatalmas rúgást mérünk a prédára, amitől életét veszíti. Szerencsére sikerült elég erőt kifejtenem és a vad a földre zuhant. Én büszkén rászálltam és elkezdtem falatozni belőle. A gazdám, Boni és én elégedetten zártuk a napot.

Imre Tímea

EGY KIS TANÁCS, HOGY VADÁSZHATUNK MÉG FOGOLYRA VADÁSZMADÁRRAL

Azon kevés emberek közé tartozom, akit kisgyermek korában megismertettek a természet szépségeivel és csodáival. Én édesapámnak köszönhetem ezt a nagy ajándékot, aki maga is aktívan a természet része volt, aktívan művelte a vadászat csodálatos formáját, a solymászatot. Ő mutatta meg az első fogolycsapatokat a gyomai határban és vadásztunk is rájuk kisebb eredménnyel, mivel nagyon gyors és ügyes madarak. Ötven éve még majdnem ugyanolyan gyakori volt, mint a fácán. Sajnos napjainkra szinte teljesen eltűntek. Miért? Erre én nem vagyok hivatott, hogy vélekedjek. Az erre hivatott szakembereknek kell ezt a kérdést kutatniuk, hogy szórványosan még itt-ott megtalálhatóak. Sokan a vegyszerek használatát, a rovarok megfogyatkozását tartják a fogolyállomány csökkenésének lehetséges okaként.

A kitelepített, vadászatra tenyésztett madarakat, a kiengedésük napján a vadászok megkeresik, majd elejtik. Barátommal, Tóth Jánossal többre vágytunk és elhatároztuk, hogy megpróbáljuk hat hetesen kihelyezni őket. Így történt, hogy 2020 augusztus 18-án száz darab csibét vásároltunk, amik nagyon szépek és egészségesek voltak, viszont egy dologgal nem voltam megelégedve, hogy a kifejlődésben lévő csőrük felső kávája le volt vágva, hogy a tenyésztő megelőzze a kannibalizmust.

A madarakat az ecsefalvi határba helyeztem ki. Először 3x2 méter alapterületű, 1,8 m magas ketrecekbe kerültek, minden ketrecbe 15 darab madár. Két

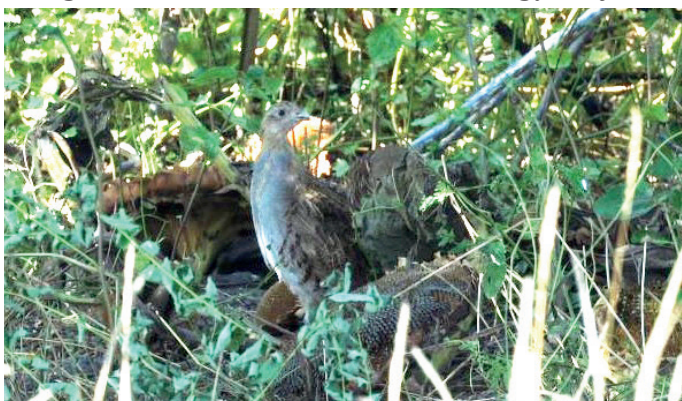
nap után kiengedtük a belső volierben maradtakat, amit azért tettünk, hogy a voliertől három méterre két helyen egy 50x50 cm-es ketrecben elhelyezett két darab öreg kakas, állandó hívóhangjával a közelben tartsa őket. Ezt követően később ötösével minden nap eresztettünk ki madarakat, a belső volierből állandó volt a pótlás. Nagyjából tizennyolc-húsz nap alatt elértük, hogy az összes madár kikerült, csak az öreg kakas nem. Nagyon tartották a helyüket, eleinte nem is mentek messzebb huszonöt-harminc méternél. Kis idő elteltével végül az öreg kakasokat is kiengedtük.

Előfordult, hogy megrebbent egy-két madár és elrepült ötven-hatvan méterre egy nagy gazba, de egy óra elteltével összecerregték egymást. A két hely, ahol a két csapatot kiengedtük, nagyjából légvonalban háromszáz méterre volt egymástól, a két csapat soha nem vegyült össze egymással.

Visszatérnék a dolgok elejére. Én az Ecsegfalvi Vadásztársaság tagja vagyok és a kedves tagtársaimtól, valamint az Intéző Bizottságtól sok segítséget kaptam. Először is segítőkészek és nincs bennük irigység, támogatták az elveimet. „Ha Pusi bácsinak ez a hóbortja, hát legyen.” Tagtársaim is sokszor családdal együtt jöttek el megnézni a foglyokat, nagyon

tetszett nekik, egy idő után puszkával is megjelentek és elkezdtek gyéríteni a lőhető, nem kívánatos vadfajokat. Már hónapokkal a tervezett kiengedés előtt, aktívan csapdáztam a területet, jó pár nem kívánatos, vadászható szárnyas és szőrmés kártevőt sikerült elejtenem. A csapdázáson

kívül, éjszakai lámpázással is végeztünk vadászatokat, egy szó, mint száz, nagyon fontos volt a terület dúvadmentesítése.

A módszerhez hozzátartozott továbbá a rádió, ami éjjel-nappal szólt, valamint a napelemmel működő lámpák, amik este bekapcsoltak. A lámpáknak két funkciójuk volt: 1. Távolt tartják valamelyest a dúvadat. 2. Éjjeli rovarokat odacsalták, amiknek egy része ott is maradt, ezeket pedig módszeresen szedegették fel a foglyok.

A táplálék megfelelő megválasztása nagyon fontos. Eleinte baromfi indítótáppal kezdtünk, mivel gyógyszer, vitamint és bőséges fehérjetartalmat biztosít a növendék madarak számára. Az itatóvizükhöz kis mértékben almaecetet kevertünk, csak annyit, hogy amikor megkóstoltam csupán enyhén érződött az íze. Később napraforgó fejeket helyeztem ki nekik, amit a madarak szívesen fogyasztottak, olyannyira, hogy ilyenkor mást nem is igen fogyasztottak. Észrevettem, hogy mindkét csoportban lett két-három sánta és két elhullott példányt is találtam. Azonnal bevitettem az állatokat a laborba, semmi kórokozó nem volt bennük, tüdőgyulladásban pusztultak el.

A sántaság nem tudtuk mitől alakulhatott ki, majd egy barátom azt mondta, hogy mellőzöm a túl sok napraforgó etetését és valóban, két hét múlva meg is szűnt a probléma. A napraforgó héját nehezen emésztik meg és felsérti a bélnyálkahártyát, ott megtelepedhetnek a baktériumok, amiknek a toxinja lerakódhat az ízületekben. Ez egy állatorvosok által már ismert tény, kiscsibéknél is tapasztalták már ezt a jelenséget, túlzott napraforgó etetése esetén. Kell nekik biztosítani a változatos takarmány érdekében, de csak módjával.

Teltek, múltak a napok és egyre szebbek lettek a csibék. Nagy volt rájuk az érdeklődés, eljöttek megnézni őket olyan emberek, akiket még igazán érdekel a szakma. Hivatásos vadászok, fővadászok, akik őszinte elismerésüket nyilvánították ki.

Nagyon kíváncsi voltam, vajon hol töltik éjszakáikat a madarak és hogyan, számomra ez volt az egyik legnagyobb kérdés. Nagyon érdekes, eleinte még a félig kivilágított, amolyan „rádiós, diszkós” helyen, a volier mellett tértek este nyugalomba, de amikor hajnal hasadtával megjelentem, már nem voltak azon a helyen.

Már kezdtem gyanakodni, hogy valami éjjel megzavarja őket. Elhátároztam, hogy megvárom, amíg besötétedik. Így is lett, eljött az alkony, még ott voltak a helyükön, már majdnem teljesen sötét lett, amikor nagy cserregve felrepültek és a majd háromszáz méterre lévő

őszi szántásba tettek le, majd ott megint nagy cserregés és nagyjából öt perc múlva repültek még ötven métert. Ezután teljes csend lett, úgy vélem, mivel egy szántás közepére tértek be éjszakázni és mind ezt repülve tették, így nem hagytak maguk után semmilyen szagnyomot.

Gondoltam egyik este kimegyek és megnézem, pontosan hol is töltik az éjszakájukat. Egy halkán szóló rádióval és egy gyenge fényű lámpával indultam a keresésükre, kisvártatva meg is lettek. Meglepődtem a látottakon! Egy csoportba, körbe-körbe tömörülve, összebújva helyezkedtek el, úgy, hogy csőreik kifelé néztek. Téli zord időben mindig a szélcsendes és napsütötte árok oldalon voltak.

A Vadásztársaság besegített minőségi ocsúval és itatással is, aminek meg is volt a pozitív hatása a vadállományra is. A korábbi években a terület ezen részén esett közel 30 kakas, ebben az évben százharminc. Ez a példa mutatja, hogy a táplálék, valamint aszályos időben a víz biztosítása és a kártevők irtása, nem csak a fogolynak volt rendkívül fontos, de a fácánállomány ugrásszerű megnövekedéséhez vezet. Sajnos mivel a területtől nagy távolságra vagyok, valamint nyugállományba vonulásom miatt ezt a tevékenységet nem tudtam folytatni. Kaptam a híreket, hogy a nyáron, több helyen is találkoztak fogolycsaládokkal, ami annak köszönhető, hogy Tóth János barátommal negyven madarat hagytunk a területen.

Sok munkát, sok foglalkozást igényel a fogolytenyésztés és csakis segítséggel sikerülhet lelkiismeretesen végezni, mégis mindenkinek ajánlom, akinek van rá lehetősége, mert sok örömet és remek solymászmélynéket biztosít, felejthetetlen pillanatokkal.

Köszönet Tóth Jánosnak és az Ecsegfalvi Vadásztársaság Intéző Bizottságának és két hivatásos vadászának, Szőke Istvánnak és Hüvelyk Józsefnek!

Puskás László

HÖLGYVÁLASZ, AVAGY FAKANÁL ÉS SOLYMÁSZKESZTYŰ

A vadászat és a solymászat gyakorlása minden időkből főúri sportnak számított, hiszen három dolog kell ahhoz, hogy valaki solymásszá válhasson: tehetség, idő és jelenkorban a biztos anyagi háttér. Nem mindenkinek adatik meg, hogy solymász életet éljen, pláne akkor igazán nehéz ez a helyzet, ha valaki gyereket nevel, háztartást vezet, és emellett még dolgozik is. A Solymáshölgyek azonban nem ismernek lehetetlent. Ismerjük meg ennek a négy páratlan hölgynek a történetét!

GYÖKÖSSY CSILLA

- *Mesélj nekem a kezdetekről!*

- Mivel édesapám ornitológus volt, nagybátyám, nagynéném Gyökössy Zsombor és Réka tizenévesen már solymásztak, egyenes volt az út... Pici gyerekkorom óta természet, állatrajongó voltam. Ha az első élményeket kérdezed, az elég érdekes... Az öt éves kicsi Csillát Édesapja elvitte látogatóba, megnézni a veszprémi állatkertben nyári munkán dolgozó testvéreit a már említett Zsombort, Rékát és azok barátait: Kálló Ferit és Győrffy-Villám Andrást meglátogatni... Akkor Böbe majom nagyobb nyomot hagyott az emlékeimben, mert odajött hozzám és kikötötte a cipőmet... Mindenesetre a családom akkor már elkötelezett solymász volt. Kálló Feri, Gyökössy Zsombor neve összeforrt az Egyesület múltjával.

- *Hogyan telnek a hétköznapok?*

- Mivel nálunk a szezon nem a kifejezett solymász-vadász szezont jelenti csupán, mert a solymászat bemutatós oldalát is művelve szinte egész évben van a témával kapcsolatos elfoglaltság, akár tábort tartunk, akár iskolákba, nyári programként történelmi bemutatót tartva, ismeretterjesztő előadások részeként szerepelve dolgozunk, így tényleg nem egyszerű a logisztika, de szerencsére elég pörgős, aktív anyatigrisként eddig meg tudtam oldani, hogy minden beleférjen.

- *Mesélj egy kicsit a család hozzáállásáról!*

- Családom, férjem viszonya azért nem is kérdés, mert éppen olyan mértékű, ha nem elkötelezettebb szerelmese mindenki a solymászatnak, ragadozó madaraknak, természetnek, tehát csak erősítjük egymást. Az valószínűleg hihetetlen

könnyebbség, hogy ha valaki éppen nem tud a madárral annyit és úgy foglalkozni, mint az éppen szükséges lenne, automatikusan ott egy pont olyan értékű megbízható, hozzáértő családtag. A solymászoknál sajnos gyakori fanyalgó házastárs esete nálunk ismeretlen.

- *Mesélj a nehezebb napokról!*

- Az állatok mellett nekem nagyon ritka... Emberek gyakrabban okozzák, akkor menekülés kutyához, madárhoz, fel a Csobáncra, ki a rétre, el az erdőbe és nincs nehéz nap. Nyilván mikor megjön a nagy mennyiségű takarmány és zacskózni kell, vagy amikor negyven fokban kezeden madárral hatvanadik napon mászol fel Sümegre bemutatózni, van, hogy nagyobb levegőt kell venni. Erre mondok valamit: tényleg negyven fokban kezünkön madárral mentünk felfelé a várba. Előttem két gyönyörű fiam, mindenki madárral a kézen, történelmi ruhában, mellettem a férjem, és akkor azt mondtuk, ha mondjuk, holnap nyernék a lottón milliókat és azt tehetném, amit csak akarok, akkor én holnap itt szeretnék pont ugyanígy jönni fel... veletek, kezemen a madárral. Boldogság... Ennyi.

- *Van valami, amiről szívesen mondanál pár szót?*

- Amiről nagyon szívesen beszélnék még az csupán annyi, hogy engem rémesen elkésérített az utóbbi években tapasztalható harc a solymászok között... Mivel iszonyú hosszú ideje belülről látom az egészet, igazi családi barátaim vannak a solymászok között, nagyon boldoggá tette, ha ez az alapvetően maroknyi, néha egészen különleges solymászvénával megáldott ember békésebben élne egymás mellett, valahogy a solymászatért és nem a másik solymász ellen.

- *Mit üzensz a jövő solymászáinak?*

- A fiataloknak szerencsére a családi mintánkkal, az előadásainkkal, az elköteleződésünk láttatásával szerintem nagyon sokat mondunk egyébként is. Az nagyon fontos lenne, hogy igazi értékek felé forduljanak! Legyenek büszkéek erre a hihetetlen szép, semmihez nem hasonlítható életformára, csak teljes odaadással és alázattal fogjanak neki, tanuljanak, tanuljanak tájékozódjanak és mindig a madár legyen az első, ha egyszer belefogtak... Mi nem tudunk úgy hazajönni, legyünk bármilyen fáradtak, legyen bármilyen hosszú az út, hogy ne a madarak kerüljenek először kényelembe, vízhez, helyre, etetve... mikor mire van szükség... A solymászatot tekintsék a természet, az iszonyatosan bajban lévő természet egy pici, de fontos részének és próbáljanak a saját lehetőségeikhez mértent mindent megtenni érte. Nem szabad a másakra várni... Csinálni kell! Elhatározni, és tenni. Igazi teljes életet és boldogságot ad.

NYESŐ CINTIA

- *Mesélj nekem a kezdetekről!*

- Tizen pár éves voltam, mikor egy vadsparkban dolgoztam, ahova egyik nap ellátogatott egy solymász, egy gyönyörű tojó héjával a kezén. Azonnal odamentem a fiatalemberhez és kértem, hogy meséljen erről a madárról és arról mit is csinálnak együtt pontosan. Már aznap a szárnyai alá vett és még távozása előtt megtanította, hogyan kell lekötni egy solymász madarat. Alig telt el egy óra távozása óta, mikor csörgött a telefon. Ő hívott, és megkérdezte tőlem, hogy ismerem-e bizonyos személyt, majd mondott egy nevet. A gyerekkori legjobb barátom nevét mondta, akiről kiderült, hogy a (most

már) feleségének az édestestvére. Na, innen már nem is volt visszaút, családbarátok lettünk, és napi szinten töltöttünk el órákat együtt. Minden nap valami másra tanított meg, de volt, hogy csak galambot pucoltatott velem egész nap. A leggyakoribb az volt, hogy kezemre adta a héját és elküldött, hogy mászkáljak vele a faluban. Csak később jöttem rá, hogy ezzel nem nekem akarta az örömet megadni, hogy a kezemen egy héjával mászkálhattam, hanem tulajdonképpen behordatta velem a madarat, amíg ő a háza körül dolgozott. Amikor befejezte a munkát felhívott, hogy most már vigyem haza a madarat. Sokat jártunk ki repíteni, megtanította mikre kell odafigyelni a területen, milyen betegségekre, tünetekre kell időben felfigyelni, megtanított kesztyűt varrni, csörgőt készíteni, felszerszámozni a madarat. Elkészítette velem a komplett szerszámait egy madárnak, majd megfogta felesége kedvenc kakasát, hogy akkor most tegyem rá... 15 perc alatt, nagy nehezen, de felszenvedtem a gyakorló kakasra a szerszámokat... Megnézte, annyit mondott, hogy jó lett, most pedig vágjam le a béklyót a madárról...

Ennek már több, mint 10 éve. Egy év múlva megkérdezte tőlem, hogy még mindig solymász akarok-e lenni? Igent mondtam. Erre ő azt mondta, hogy rendben van, akkor tegyem le a vizsgákat és most már megengedi, hogy saját madaram legyen.

- *Hogyan telnek a hétköznapiak?*

- Őszinte leszek, amikor szezon van, akkor nem érdekel a háztartás! Szerencse vagy nem, de egyedülállóként és gyermek nélkül megtehetem azt, hogy nem főzök 4-5-6 féle ételt, vagy nem mosom ki azonnal a szennyest.

Természetesen nem volt ez mindig így. Amúgy a legegyszerűbb az, ha megtanul az ember a lehető leggyorsabban és időtakarékosabban dolgozni, vagy sötétedés utánra hagyja a házimunkát.

- *Mesélj egy kicsit a család hozzáállásáról!*

A családom (itt a szüleimet és testvéreimet értem) véleménye egyszerű. Tetszik nekik a solymászat és az összes madaramat családtagként szeretik, szerették, de ők nem csinálnák ezt.

- *Mik a legszebb emlékeid?*

- A legszebb emlékem mindig az lesz, amikor először engedtem szabadon repülni a legelső, saját, kézzel nevelt héjamat, és ebben is a legboldogabb rész az volt, amikor vissza is jött! Persze örültem az első zsákmányának is, de mindig akkor vagyok a legboldogabb, amikor már hazafele sétálok vele.

- *Mesélj a nehezebb napokról!*

- A nehéz napok okozói mindig a betegségek voltak. Amikor látom, hogy beteg, de nem tudom miért és csak próbálkozni tudok a különböző kezelésekkel. Amikor nem eszik, lesoványodik, amikor már alig áll a lábán annyira gyenge, csak bámul maga elé, és a végén már csak fekszik... Amikor egész nap telefonálsz, mindenkit is felhívsz tanácsért, segítségért. Állatorvos persze alig van, aki értene hozzá, sőt leginkább nincs is. Csak tippelgetsz és reméled, hogy valami beválik... Idegtépő pillanatok, órák, esetleg napok.

- *Mit üzensz a jövő solymászainak?*

- Amit üzennék a jövő nemzedékének, akik solymászni szeretnének, csak anynyi, hogy hajrá! Ez egy csodálatos dolog, ami örök emlékeket fog adni. Viszont a legfontosabb az, hogy csak akkor vágjanak bele, ha tényleg elkötelezték magukat!

STELLA-BARÁTH RITA

- *Mesélj nekem a kezdetekről!*

- Tizennégy éves koromban Anyukám akkori párjának, gyerekkori barátja volt a Horváth Zoltán (Horiga). Ő ismertette és szeretette meg velem a solymászatot. Emlékszem minden érdekelt, állandóan kérdeztem, figyeltem, amikor volt lehetőségem mentem vele. Ez úton is köszönöm neki a türelmet!

Tizenhat éves koromban egy fiatal hím héja mindennapjait kísérhettem figyelem-

mel, ami nagyon megragadott, de sajnos az időhiány és az akkor még fiatal lovam miatt nem volt lehetőségem teljes emberként részt venni a solymászatban. Az élet elsodort a lovak, munka és a családalapítás irányába, de valahol mindig tudtam, hogy egyszer még újra része lesz az életemnek. 2020-ban előbukkant egy régi fénykép a héjáról. Ez elindított bennem egy lavinát, de akkor még csak az érzés volt meg, hogy milyen jó volt nem gondoltam, hogy lesz időm lehetőségem újramezdeni.

Majd 2021-ben ismét felvettem a kapcsolatot Zolival, neki akkor éppen nem volt madara, de mondta, hogy tavasszal lesz, és menjek, majd nézzem meg. Májusban már kértem a tagjelölt felvételemet a Magyar Solymász Egyesületbe. Szerettem volna követni az első napoktól a fióka fejlődését, így Zolival tartottam Tóth Jánosékhoz, amikor ment kiválasztani a fiókáját és újra csak kérdeztem, figyeltem és próbáltam minél többször követni a madár fejlődését.

Teljesen magával ragadott a sólyom hihetetlen szépsége, sebessége az ember és madár közötti kapcsolat rejtelve. Innentől kezdve nem volt kérdés, hogy ezt én is szeretném mindennap átélni, nincs mese el kell kezdeni tenni a cél érdekében. Férjem és a fiaim támogatása nélkül nem sikerült volna óriási hála nekik.

- *Hogyan telnek a mindennapjaid egy szezonban?*

- Az első szezonom közepén vagyok. A fióka nevelés és az alapdomitáseg részére a nyári szünetre esik, így viszonylag könnyen meg tudtam oldani igaz az alvásom rovására. Korán reggel mentem repíteni, most az iskola kezdetével még kialakulóban van a napi rutin. Jelenleg reggel viszem a fiamat suliba és az iskolatáska mellett, a madaram és a hozzá tartozó felszerelés is helyet kap az autóban. Leírhatatlan az érzés... Utána rohanás dolgozni és a délután a családé és a háztartásé.

- *Hogy tudod ilyenkor a munkát a háztartás vezetését összeegyeztetni a solymászattal?*

- Háát... Nem mindig sikerül az eddigi szintet tartani, de igyekszem. Egy nőnek nincs lehetetlen, ha el szeretné érni a célját! Szerintem meg lehet találni az összhangot a solymászat, család és a munka háromszögben. Kicsit jobban oda kell figyelni az időbeosztásra és persze kell az otthoni támogatás.

- *Kedvesed és gyermekeid, családod mit gondolnak választott szenvedélyedről?*

- Először értetlenül álltak a kérdés előtt. Aztán látták, hogy ez nem csak egy hirtelen fellángolás így nem volt mit tenniük. Fiaim kamaszkori mérsékelt érdeklődést mutatnak, férjem, amikor lehetősége van szívesen tart velem.

- *Melyek a legjobb, legboldogabb emlékeid, tapasztalataid eddigi solymász pályafutásod alatt?*

- Nem tudok kiemelni egy pillanatot, még néha ma sem hiszem el, hogy eddig sikerült eljutnom tudom, hogy még csak az út legelején járok. Amikor látom, hogy a madarammal napról napra fejlődünk, az óriási boldogsággal tölt el. Talán a legboldogabb pillanat az volt, amikor az egyik, első repítések alkalmával az egész család együtt izgult, hogy mi fog történni (szerencsére minden a terv szerint alakult).

- *Kicsit mesélj a nehezebb napokról is.*

- Még nem érzem nehéznek, minden nap izgalommal tölt el, hogy ma vajon mi fog történni, milyen újdonságot fogok tanulni így ez motivál. Talán a legnehezebb napok azok, amikor betegnek látom a madaramat és csak reménykedem, hogy az adottgyógyszer tényleg hatni fog.

- *Üzenj valamit a következő solymász generáció leendő hölgy tagjainak!*

- Azt üzenném, ha van lehetőséged mindenképp próbáld meg valóra váltani az álmaidat. Nem lehetetlen megtalálni az összhangot a család és a solymászat között, lehet, hogy kialakul egy új közös hobbi vagy egy közös időtöltés. Mindenesetre az biztos, hogy neked sok boldog pillanatot fog okozni!

TÓTHNÉ SZIKSZAI ANNAMÁRIA

- Mi inspirált arra, hogy solymász legyél, hol találkoztál először a solymászzal? Esetleg van meghatározó gyermekkori emléked?

- Azt hiszem bele nőttek, megértem rá. A sors terelgetett arra, hogy végül Tóth Jani mellett kössek ki. Na, de kezdem a 'KRÉTA' kortól. Gyerekként, mint mindenki rajongtam az állatokért. Emeletes házban nőttek fel, s ha megkérdeztek mi lesz, ha nagy leszek, az volt a válasz, hogy családi házban fogok lakni, nagy kertem lesz, és mindenféle állat lesz ott. A szüleim is jól álltak az állatok iránt tanúsított érdeklődésemhez, nem tiltották, hagyták, hogy marokszám gyűjtsem a békákat a vízparton. Pacsirta fészek megtalálásakor legyet vadásztam, és azt tömködtem bele a kis tátogó szájukba. Sündisznót vittem haza, tőle tanultam meg, hogy nem visz hullott almát a hátán télire, és nem vacsorázik sült tököt és még a répát sem szereti, mint ahogy a Gógös Gúnár Gedeonban (kisiskolások olvasó könyve) ábrázolják, hanem igencsak szívesen eszi a bogarakat, csigát, húst. Apukám vadnyúl kölyköt hozott, amit cumiztattam, szépen felneveltem. Az erkélyen lakott, egy 4 emeletes ház második emeletén. Éjszakánként a biztonsági üveget kaparta, ami csikorgott rezgett a körme alatt. Ez az éjszaka csendjében igen kellemetlen zajnak mutatkozott. Az erkély ajtaja, a szüleim hálószobájából nyílt. A nyúl mikor villámlott és dörgött az ég, ámokfutásba kezdett, vágatott be a szobába, ki a szobából körbe-körbe. Ami felborulhatott vagy leesett a felborult és leesett. Alvó szüleim arra riadtak, hogy valami a fejükre ugrott, majd onnan tovább rugaszkodott. Ez pecsételte meg a nyuszi sorsát. Dobozban az ágyam alá dugott verébfiókák etetésében is segítettek. Apukám horgász volt, így mindig volt otthon giliszta vagy lisztkukac, amin osztozott velem. Mindig jutott finom falat az aktuális védencemnek. Denevér mentés. Berepült a pincébe, valaki leverte a helyéről. Megtaláltam hazavittem. A függönyön lakott, majd elrepült. Anyukám nem csak türelemmel, és megértéssel viselte érdeklődésem, könyvekkel is támogatta. Teljesen véletlenül vagy tudatosan nem tudom (mivel ő is szerette a madarakat) Univer lexikonok közül a madarakat vette meg. Aztán jött a Sólyom a kézen, Lesz-e sas 2000-ben? Fekete István, Joy Adamson nagy macskái stb. Mindig igyekezett olyan könyvet beszerezni, ami iránt épp érdeklődtem.

Első találkozásom nem volt igazán solymászati eredetű, de bevésődött az agyamba, és most, hogy felidézem, az érzés is újra feljön. Egy délután bandáztunk a többi gyerekkel, észre vettem, hogy a vadőr a házból egy frissen fogott tojó héját hoz. Ott lógott a kesztyűs kezében, szárnya széttárva, vadul villogott sárga szeme, látható volt hatalmas gyilkoló karma. A többiek tisztos távolból nézték,

nekem késztetésem volt megérinteni, jól megnézni. Most már tudom, hogy azt a héját solymászmadarának fogták, annál is inkább, mert később ez a srác felvételét kérte a Solymász szakosztályba.

Teltek múltak az évek, kikötöttem Balatonfüzfőn, ahol egy jó képű srác volt a munkatársam. Sokat beszélgettünk az állatokról, madarokról. Nagy érdeklődéssel hallgattam, sokszor szinte tátott szájjal. Ez a jóképű srác ma a férjem. Akkoriban vették fel a Solymász szakosztályba, megismerkedett Nádai Sanyi bácsival. Később én is találkoztam vele. Emlékszem Sanyi bácsinak volt egy Gyöngyös nevű tojó héjája. Egyik alkalommal, mikor elkísértük a röpítésre, átadta a kezemre a madarat, bízottak, hogy dobjam el. Persze elsőre elég 'bocán' sikerült. Elkezdtek vigasztalni, mint egy ovist, hogy mostantól kezdve solymász vagyok. Nem mondtam nekik, de nagyon bosszantott ez a szöveg.

- *Hogyan telnek a mindennapjaid egy szezonban? Hogy tudod ilyenkor a munkát, a háztartás vezetését összeegyeztetni a solymászattal?*

- Na, neeee! Ez komoly? A válaszom, sehogy. Szezonban fut a lakás, késik az ebéd. Általában négy madarat repítünk, szinte minden nap. Hétvégén igyekszünk vadászni egyesületi vagy magán szervezésen. Többször jártunk külföldön solymászni, ami mindig nagy élmény volt.

- *Kedvesed és gyermekeid, családod mit gondolnak választott szenvedélyedről?*

- Az első kérdésre visszakanyarodva folytatom onnan, hogy a sors lökdösött Tóth Jani mellé, így ezt a hobbit nem én választottam, hanem a hobbi választott engem. Adott volt, figyeltem tanultam, aztán mikor a gyerekek felnőttek, már csináltam. Szembesülnöm kellett azzal, hogy az elméleti tudás, a megfigyeléseim a gyakorlatban igen kevés, azt alkalmazni kell a megfelelő időben. Minden pillanatban kell tudnod helyesen dönteni, hogy a madarad fejlődése folyamatos legyen. Ez igen nehéz, ha még nem idomítottál madarat. A fiúk nem solymásznak, de ha kell, segítenek. Amíg lehetett mindig vittem őket röpíteni, vadászatokra. Szabó Laci által szervezett solymászon ünnepeltük Janó fiam első születésnapját. Laci a konyhás nénivel süttetett egy kis tortát. Ez számomra igen megható volt. A solymászat kapcsán mi is ők is bejárták a fél világot. Ez az életmód beleszötte magát millió szállal életünk szövetébe. Ezt lehetetlen kifejtteni belőle.

- *Melyek a legjobb, legboldogabb emlékeid, tapasztalataid eddigi solymász pályafutásod alatt?*

- A legboldogabb emlékem nem az én solymász pályafutásomhoz kötődik, mert az még nem olyan hosszú. Van egy, ami még nagyon él az emlékeimben, s ha rá gondolok újra és újra előnt az az örömezés, mint akkor. Megint csak Szabó Laci szervezte tápiószelei kis csoportos vadászatáról van szó. Az ottani vadászházban szálltunk meg. Janinak akkoriban volt egy Örne nevű hím vándora. Péntek

este borozgattunk, beszélgettünk, nevetgélünk, adomáztak a fiúk. Ott hangzott el Horigától az az ikonikus mondat, ami már szállóigévé vált: „Gyerekek, de jó lenne úgy élni, ahogy élünk!” Tiszta szeretetérzés vett körül. Este csendesen hullott a hó. Másnap délelőtt indultunk ki a területre. +2/+5 °C volt a hőmérséklet, szikrázó napsütés, a szűz hó gyémántként ragyogott és ropogott a csizmák alatt. Janira került a sor, Norszikánk fácánt talált a hó alatt. Tehát sapka le, madár föl. Örne először széles körben kiment, betájolta magát, majd bejött, és nagyon magasan szűkkörben Jani feje fölött várta a zsákmányt. Abban az időben még nagyon ritka volt a hasonló magas madár Magyarországon. A kutyát beugrattuk, a fácánt kiugrattuk rejtekéből. A sólyom a klasszikus csepp formában zuhant lefelé, mint egy kis precíziós torpedó. A fácán magasba törve menekült előlünk. A sólyom érkezett, s egy pillanatra mintha eltévesztette volna, egy villanás volt csak, elrepült a vad mellett, egy parabola ívvel csillapítva a zuhanás lendületét. A fácán pedig nyaka szegetten hullott a nagy fehérségbe, egy kisebb toll felhő kíséretében. Örne pedig lassan ráereszkedett birtokba véve a zsákmányt. Ez volt az egyik legboldogabb solymász hétvégém jóbarátokkal körülöttem. Azóta persze már láttam más sólyomtól gyönyörű és még gyönyörűbb vágást, de nekem ez volt a leg leg.

- Kicsit mesélj a nehezebb napokról is.

- Nehezebb napok, hát igen vannak. Tudod, mikor készülsz a szezonra, tudtában vagy annak, hogy az aktuális madaraid nagyon jók és értékesek, mert már elérték azt a kort is, hogy utódjuk legyen, és nem sajnáltad tőlük az időt, a tanmadarat. Egy reggel arra ébredsz, hogy a munkád, a várakozásod, reményed a sikerre, szerte foszlik, semmivé válik, mert a három legjobb madarad elviszi a róka a vadász volierből, vagy amikor egy szezonban négy madarad vész oda áramütés következtében. Feljön a gondolat, hogy vitorlázni mennyivel egyszerűbb!

- Mi az, amiről még megosztanád gondolataidat?

- Úgy gondolom, hogy a solymászat az az ősi hagyomány, amit mindig tisztelettel és kellő alázattal kell művelnünk. Ha mind ezt tudjuk, akkor vadásztársunktól a madártól olyan ajándékot kapunk, ami semmihez nem fogható. A solymászat segít megérteni a természet körforgását, észrevenni a változásait és megérteni azokat. Úgy gondolom, hogy egy solymász értékrendjében a természet és a környezet igen fajsúlyos fogalom.

- Üzenj valamit a következő solymász generáció leendő hölgy tagjainak!

- Leendő solymász hölgyek figyeljete! Aki ezt akarja, az csinálja, művelje! A sors mindig abban segít, amit elszeretnénk érni. Ha solymászni akarsz, akkor az utad arra vezet, a végén ott a solymászat. Előbb vagy utóbb odaérsz!

Juhar Viktória Emese

A HÉJA „LELKE”

(ADALÉKOK A HÉJA ETOLÓGIÁJÁHOZ)

Talán szokatlan a „lélek” fogalmat összekapcsolni egy madárral, ráadásul egy nagyon erőszakos, rámenős temperamentumú ragadozó madárral.

És mégis ...

Több évtizedes tapasztalatok alapján ki mondhatom, hogy a héja viselkedése többnyire megjósolhatóan utal a lelki hangulatára. Ennek számtalan jelét adja, ha módunkban áll hosszabb időn keresztül, mintegy társaként „együtt élni” vele. Különösen áll ez arra az esetre, ha egy légtérben lakunk a madarunkkal. Ilyenkor életvitelének szinte minden percét megélhetjük, figyelemmel kísérhetjük úgy, hogy közben a madarat élettevékenységében nem zavarjuk.

Induljunk el a fióka kortól...

A természetben, de a tenyészrőptében (volierben) is a tojó uralja a fészket és a környékét. Ő dönti el, mi legyen, mikor fogadja a párját és mikor nem kívánatos a jelenléte. A hím pedig ezt tudomásul veszi, hiszen tudja, hogy a tojó erősebb, nagyobb nála és bármikor megölheti, ha magára haragítja. Ezt az általa elejtett zsákmány fészkekre hordozásával ellensúlyozza, amit a tojó szívesen fogad, különösen a kotlás alatt, a fióka nevelés első szakaszában, amikor folyamatosan üli a fészket.

A zsákmányt a tojó eleinte apró darabokra csipegeti szét és bő nyálképződéssel rakja óvatosan fiókái csőrébe. Tehát a fiókák emésztőnedvvel bőségesen megnedvesített falatokat kapnak, ami bizonyára elősegíti az emésztésüket. Ilyenkor az anyamadár úgy totyog kezdetben a tojások, majd a fiókák között, hogy az erőteljes karmos lábujjai mintegy „elgyengülve”, puhán hajlanak felfelé, ha akadályba ütköznek, nehogy megsértsék a tűhegyes karmok a fiókáit. Ezt a madár tudja és inkább a talpai puha párnáin totyog, mint a karmos lábain.

Mi a helyzet a volierben, ahol a solymász pótolja a „hím madarat”? Az embertársának tekintő tojó héja végzi a dolgát. Tojásrakási időszak elején elvárja gazdájától/párjától a hím héják szokásos viselkedést. Ennek nem csak pózolással, hanem „intimitást” jelentő hangokkal is jelét adja, amihez a „párjának” alkalmazkodnia illik. Ilyenkor lehet megfigyelni egy „szerelmes” madár viselkedését a párjával, amit a természetben ellesni szinte lehetetlen. Ez a meghitt kapcsolat csak és kizárólag a „párjának” van fenntartva, ezért ha idegen közeledne a fészkekhez, azt elüldözné, mint tenné ezt a természetben is.

A gazdáját-párját is csak akkor fogadja, ha ő is akarja. Egyébként elkergeti, ha kell megtámadva őt, esetünkben a gazdáját, vagy éppen az idegen érdeklődőt, ha óvatlanul lép be a volierbe. Ha anyai érzelmei úgy vezérlik, azt is megengedi „párjának”, hogy kotlás közben alányúljon, tojásait ellenőrizze, miközben a tojó bátorító, érzelmes hangokat hallat. Ilyenkor lehet a héja „lelkéhez” közel férközni, családtagjává, bizalmasává válni. Persze az odahordott takarmány is erősíti a bizalmat. Ha gazdája nem érti meg madara finom jelzéseit és úgy közelít hozzá, akkor számíthat „párja” durva reakciójára.

A fiókanevelésről csak röviden... amennyiben a természetben nő fel, hiába van abban a korban, amikor éppen elhagyta a fészket, solymászkézre kerülve soha sem lesz emberhez igazán kötődő madár. Nagyjából ugyanez vonatkozik az ún. „vadonfogottra” is, a felnőtt korban – pár hónaposan vagy idősebben – befogott madárra. Az ilyen héják „lelke” mindig messze jár, tekintetükkel „átnéznek” a gazdájukon és a horizontot pásztázzák. Az ember érzése az, hogy csak a biztos megélhetés tartja gazdája mellett. Tudja, hogy akár zsákmányol, akár nem, mindig jóllakik. Cserében eltűri gazdája közelségét, „jobb életem van így, mintha magamról kéne gondoskodnom” gondolhatja. Igazi „lelki kapcsolat” véleményem szerint nem alakul ki kettejük között, hanem viszonyuk inkább egy érdekházasságra hasonlítható.

Még egy érdekes megfigyelésről tennék említést...

A héjatenyésztés kezdeti lépéseihez sorolható esetben egy tojó kertben, sprenklin (héjaülőkén) hosszú pórázon tartva, a földön mellette kialakított műfészen keltette ki és nevelte fel egyetlen fiókáját. A tojó végig pórázon volt tartva, míg a fióka szabadon járkálhatott, kelhetett vagy később repülhetett. Ehhez az is hozzátartozott, hogy a környezet erdős terület volt, emberek közelsége nem zavarta a madarakat. A fiókat az anyja etette, amiért a fia – mert hím madár volt a fióka – gyakran megkereste, ha éhes volt.

Berepült a fészkekre, vagy a közelébe és kérte a falatokat az anyjától. Aztán elrepült és bejárta a környéket a következő etetésig. Ami viszont ennél érdekesebb volt, előfordult a már kitollasodott, röpképes, szinte teljesen kifejlett „kamasznál”, hogy összekapott az anyjával, mintegy erőpróbát provokálva berepült és

megrúgta anyját, majd felszállt a környező fák egyikére. Kárt nem tett vele a tojóban. Az okát nem tudtam kideríteni, de nagyon emlékeztetett arra, amikor a kamaszodó gyerekek próbálnak a szülői felügyelet alól szabadulni, elszakadni és kritizálni tetteiket. Itt talán mindez „héja módra” történhetett. A fióka visszatérései anyjához egyre ritkábbá váltak, majd elhagyta a környéket. Beilleszkedett a természetbe.

A 2-3 hetes korban a fészekből kivett és háznál felnevelt héjafióka a nevelője „gyermekévé” válik. Egy idő után úgy viselkedik vele, mintha a szülője lenne. Amint kitollasodott, egyre gyakrabban hagyja el a mesterséges fészket és a lehetőségekhez képest kisebb-nagyobb távolságokra elkalandozik. Igyekszik felfedezni a világot. Mesterséges környezetben azt fedezi fel, azzal foglalkozik, amit éppen talál. Ragadozó lévén, megtámad mindent, amiről úgy véli, hogy legyőzheti. De nem csak a támadásokat gyakorolja, hanem a felcseperedő gyerekhez hasonlóan szeret játszani is. Igazán mókás volt, amikor a lakásban felfedezett egy teniszlabdát. Megtámadta, és a karmaival elkapta. Vonszolta ide-oda, szárnyait kitárta, levegőbe emelkedett, majd elengedte. Megvárta, míg arrébb gurul a labda és ismét megtámadta. Játéka egy kismacskáéra emlékeztetett. Gyakran játszottunk úgy, hogy elgurítottam a labdát és a héja a fészekkosár széléről támadta meg, megmarkolta, ugrált vele, majd hagyta, hogy elvegyem és kezdődött a játék előlről. Volt olyan játék is, hogy amikor egy zoknit talált, felcsípte és kezdte fel-feldobálni, majd a levegőben markával elkapni. Előfordult, hogy a visszaeső rongydarab a hátán landolt. Ilyenkor nagy zavarban volt, ahol a rongy és mi nyomja a hátát? Lekuporodott, majd felegyenesedett és akkor lecsúszott róla a zokni. Boldogan fedezte fel, majd elkapta és folytatódott önfeledt játéka ... később aztán jött a tollbábú, de ez már egy másik történet...

A fiatal héja szeret lefeküdni. Ezt tudjuk. De tapasztaltam ezt felnőtt madárnál, sőt kivedlett, több éves héjánál is.

Volt olyan saját nevelésű madaram, amelyikkel hónapokon keresztül naponta utaztam busszal vidékre, mert a munkám oda szólított. A távolsági buszon már ismertek, így sem „csőrvédőt”, sem sapkát nem követeltek meg. Leültem és a héját rátettem a combomra. Nyugodtan viselte el a kb. egy órai utazást. Egy idő után rájött arra, hogy ha lefekszik az ölembe, nem kell állandóan kapaszkodnia, kompenzálni a busz mozgását. Nekem is jobb volt így, mert nem markolászta a lábamat. Ez aztán szokásává vált, ha ülve hosszabb útra mentünk.

Mondhatnánk, hogy első őszi korú fiatal madár volt, így természetes dolog, ha élhet az alkalommal, lefekszik. De öt éves hím héjánál is tapasztaltam ezt Németországban, hogy egész napos solymászat után autóba szállva a madár otthonosan az autó aljára, az „anyósülésnél” előkészített szőnyegre téve lefeküdt, mint szokása ez a vadászkutyáknak és így utazta végig a haza vezető utat. Solymász barátaink azt mondták, hogy ez a szokása.

Egyik elsőéves tojó héjám, amit fióka korától neveltem, egyáltalán nem tartott az emberektől. Szívesen ült a lakásban a szék támláján, felhúzza a lábát. Ha vendég érkezett és nem félt nagyon a madártól, arra a székre invitáltam, aminek a támláján madaram állt. Nem minden hátsó gondolat nélkül! Eleinte semmi nem történt, elkezdhattuk a beszélgetést. Madaram egy idő után nézegetni kezdte az előtte ülő nyakát, haját, majd letéve a felhúzott lábát, előre hajolt és csőrét furcsa módon alakítva (az alsó csőrkváját előre tolva), szemét félig lehunyva óvatosan elkezdte vendégem nyakát csipegetni, de csak úgy finoman, minden fájdalomkeltés nélkül. Az illető először megijedt, majd miután érezte, hogy kellemes a madár érintése, csiklandósra vette a dolgot. Volt olyan is, aki emiatt nem bírta sokáig a madár csiklandozását a nyakán, tarkóján és elült onnan. Nem csak a vendégek bőrére, de időnként a hajukat is „fésülgette” hasonló óvatos módon. Mintha a párjával enyelegne. Barátkozott! Eszébe sem jutott durva lenni.

Utazáskor...

Ugyanennek a madárnak volt még egy pár jó szokása és itt most nem a vadászataról kívánok beszélni.

Gyakran hordoztam kézen, mivel akkoriban nem volt még autóm, tömegközlekedési járműveken is. Hozzászokott a járművekhez. Pontosan tudta, hogy azért állunk a villamos, vagy a buszmegállóban, hogy felszálljunk a járműre. Ő ezt szó szerint vette és amint a jármű megállt és kinyitott az ajtaját, madaram leugrott a kesztyűről és előre fel akart szállni, amiben csak a béklyója akadályozta meg. Értettem a türelmetlenségét, de az előttem lévő emberek egy része ezt ellenük való támadásnak vélte. Nem győztem ebbéli nézetüket megváltoztatni. Amint elhelyezkedtünk a járművön, lehetőleg a peronon úgy, hogy a madár farka az ablak felé legyen, megnyugodott és türelemmel utazott. Probléma, csak akkor adódott, ha egy tűzoltóautó, vagy mentő szirénázott el mellettünk. Amint leszálláshoz készülődtünk, megismétlődött a felszállási jelenet, csak fordítva. Madaram elsőként akart kirepülni a megnyílt ajtón az előttem leszállni készülő utasok feje felett. Amint leléptem a járdára, felemelte a farkát és elvégezte a dolgát. Soha sem a járművön, és ez egyike volt a jó szokásainak. Hozzáteszem, soha nem kellett sapkázni!

Véleményem szerint a héjám fejében tökéletes rend volt. Amikor levettem az állványáról pontosan tudta, hogy utazni fogunk, utána a szabadban repülés lesz, majd vacsora és utazunk haza, majd megpihenhet az állványán. És itt tennék még egy megfigyelést... Amikor este gyalogosan bandukoltam hazafelé az utcán madarammal, sorra elhagyva a házak kapuit, madaram mindegyiknél ugrásra készen széttárta a szárnyait, majd amikor felismerte, hogy ez nem a „mi házuk kapuja”, a következőig megnyugodva állt vissza a kesztyűn. Amikor házuk kapujához értünk, azonnal felismerte. Leugorva a kesztyűről előre akart repülni a szálláshelyére. A gyaloglás nem az ő tempója volt.

Vendégségben ...

Gyakran vittem magammal, ha vendégségbe mentem. Ilyenkor olyan helyre tettem le a solymászkesztyűt és rá a madarat, ahol köves volt az aljzat, hogy takarítható legyen, bár erre soha nem volt szükség. Ugyanis a madár nem zavartatta magát, nyugodtan állt a kesztyűn, akár 2-3 órán át is. Nézegetett, vagy elaludt. Nem egyszer újabb vendégek jöttek és a madár mellett mentek be a szobába. Ilyenkor fel-felnézett, de még a felhúzott lábát se tette le. Emberek! Nem kell félni tőlük. Ha totyogós gyerek odament hozzá, gyakran előre nyújtotta a nyakát és a kedveskedő furcsa csórtartással próbált kapcsolatba lépni vele. Időnként a fejét is elforgatta a hossz tengelye mentén közel 180 fokkal, úgy nézegette a kisgyereket. Felnőttel így nem barátkozott idegen helyen. A látogatás befejezésekor kesztyűre vettem és sietősre fogtam a távozást. Ugyanis amint kiléptünk a kapun az utcára, a 2-3 óra szünet végterméke robbanásszerűen kijött belőle. Minden esetben így tett, erre lehetett számítani. Mondhatnám „szobatiszta” volt.

A természetben ...

Héjamat naponta vittem a szabadba, mezőgazdasági környezetbe. A táblákat fasorok keretezték, így madaramat, ha elkalandozott, a legközelebbi fasor megálította. Beszállt valamelyik fára és onnan visszahívható volt, de nem erről akarok írni...

Szerettem vele sétálni a természetben, ugyanis mindent – ami számára és nekem is érdekes volt – sokkal hamarabb észrevett, mint én. Így például, ha néha felnézett az égre tudtam, hogy valamilyen ragadozó madár repül felettünk, de „nem különösebben érdekes” számára. Többnyire vörös vércse, vagy egerészölyv volt, de néha kerecsensólymok is előfordultak. Ha hosszasan nézet felfelé és kö-

vette azt a valamit a tekintetével, akkor biztos lehettem benne, hogy magasan szálló héja van felettünk. Más alkalommal faszor mellett haladva kesztyűn etettem galambbal. Már alkonyodott. Egyszer csak felnézett hosszasan, majd „sátorozni” kezdett a szárnyaival, farkával betakarva a galambot. Rögtön tudtam, hogy héját lát. Valóban. A fák koronája felett egy héja repült végig a faszoron, majd eltűnt a távolban. Madaram megnyugodva abbahagyta a „sátorozást” és folytatta vacsoráját.

A héja általában állandóan pásztázza tekintetével a tájat. Elsősorban a mozgó vad érdekli. A látható, de meglapult vad kevésbé szembetűnő számára. Jobban megfigyelve a madár „arcának”, szemeinek mozgását többször úgy véltem, hogy először „általában” nézi a tájat, ide-oda-amoda tekingetve, szakaszosan „radarozva” a látottakat. Amint valahol észrevesz valamit, akkor arra a pontra összpontosít, a figyelmét és a tekintetét is oda irányítja. Közben eldönti, zsákmány-e vagy sem. Ha zsákmánynak itéli, jön a mérlegelés „Megtámadjam-e vagy sem?” Ha eldöntötte a támadást, előbb fejét jobbra, majd balra fordítva szemre veszi a célt, mintegy bemérve a zsákmány felé vezető utat, majd mindkét szemét rászégezve megindítja a rohamot. Nemegyszer, amint észrevett valamit, jókorákat szorított a kesztyűn, jelezve látott valamit, amit szeretne a karmai közé kaparintani.

Tételezzük fel, hogy sikeresen zsákmányolt és megmarkolja, lefogja a vadat. Ilyenkor szembetűnő a háznál felnevelt héja és a vadonban élő héja viselkedése.

Az előbbi megmarkolja, próbálja nem elereszteni és várja a solymászt, hogy segítsen neki, ami általában meg is történik. Ha nem, akkor vagy kiszabadul a vad a héja karmai közül, vagy egy hosszadalmasabb zsákmányölés következik.

A vad héja másképpen gondolkodik, mielőbb megölni a zsákmányt és jóllakni belőle, vagy elvinni biztonságos helyre a megjelenő „zsákmányrablók” elől. Ezért a zsákmányállatot rutinosan, gyorsan ölik meg. Az elfogott zsákmányállatot nem egy fogással szorongatja, hanem fogásváltásokkal, karmaival addig szurkálja a vadat, míg nemesebb szervet érve sikerül gyorsan megölnie.

Ehhez kapcsolódik, hogy a háznál nevelt héja általában arra vadászik, amire gyakoroltatják, sok esetben nagyobb vadra is, mint amire a természetben vadászni szokott. A vad héja arra vadászik, amit könnyen zsákmányul ejthet. Nagyobb testű vadra csak akkor támad, ha rákényszerül. Ezért nála szokások alakulnak ki és a vadászati stílusa is az általa kedvelt vadak elfogásához alkalmazkodik, ezekben szerez rutint. Például vad héját lehet látni nagy magasságokból bezuhanni a galambcsapatba, hogy kimarkolhasson egyet. Ilyen nevelt héjánál nem fordul elő.

A vad héja sem fog el mindent, amit kinéz magának. Ha a zsákmányállatot ügyes, rutinos, megmenekülhet. Példaként álljon itt egy vadőr barátom megfigyelése: „Egy alkalommal földúton haladtam, balról akácerdő, jobbról kukoricás vett körül. Egyszer csak arra lettem figyelmes, hogy jóval előttem fácáncsapat szalad át az erdőből a földúton keresztül a kukoricásba, Megálltam. Itt valami nincs rendben, a fácánok valami elől menekülnek. Utoljára egy fácánkakas jött ki az erdőből, de nem futott be a kukoricásba, hanem az út közepén visszafordult és lekushadt.

Vártam! A következő pillanatban egy héja vágódott ki a fák közül és a fácánkakasra támadt. A kakas hirtelen a hátára feküdt és sarkantyús lábaival felrúgott a magasba, a támadó héja felé. A héja látva, hogy a kakas nem lesz könnyű zsákmány, mert védekezik, elrepült felette és visszarepült az erdőbe. A kakas felállt és követte családját a kukoricásba.”

Hasonló eset történt, de héja-mezei nyúl vonatkozásban. Lucernásban menekült a nyúl, a héja meg repült utána, hogy megfogja. A nyúlnak volt annyi előnye, hogy elérje a lucernatábla szélét, ahol tarlón folytatta a menekülést. A héja amint a nyúl a tarlóra ért vette észre, mekkora nagy zsákmányt akar megfogni, mert addig a lucernásban csak a hátát látta, a magasságát nem. Ráadásul a baknyúl – mert az volt – amint a héja utolérte, hatalmasat rúgott hátsó lábaival a levegőbe a madár felé. Nem találta el ugyan a héját, de ez elég volt ahhoz, hogy a héja kedvét végleg elvegye a további nyúlkergetéstől és fordulva egyet a levegőben, elrepült a közeli fasorba.

Ha már a vad héja tulajdonságait említettem, nem mehetek el azon megfigyelések mellett, amit tanyán élő gazdáktól hallottam. Ismerték a héját, így azonnal felismerték a karomon ülő madarat, tehát hitelesnek vélhettem a történeteiket. Csak zárójelben, nem csak a gazdák, de a baromfik is ismerték a héját. Amikor beballagtam egyik ismerős tanyába karomon héjammal, a tyúkok nyugodtan szedegettek, a kotlós terelgette csibéit. Amint megbillenttem madaramat a karomon, az széttárta a szárnyát. A csibék rögtön felismerték a szárnyas ragadozót,

és azonnal eltűntek az aljnövényzetben, lapulevelek alatt. Egy szempillantás alatt üres volt az udvar. A kotlós felfújva magát, halált megvető bátorsággal támadt nekem, illetve a héjámnak.

Visszatérve a gazdák történeteihöz... azt tapasztalták, hogy a héja a tanya közelében lévő fákról szokta figyelni az udvart, a baromfikat. Megvárja, míg a tanya gazdája a hátsó kertben dolgozik, és akkor az előkertből rabolja el a jércéket. Ebben az sem gátolja, ha az asszony van a közelben, csak ne a gazda legyen. Amikor a férfiember elől van, akkor a hátsó kertből rabol. Ugyanarra a tanyára nem szokott gyakran betörni, inkább végig látogatja a környező tanyákat és csak utána kerít ismét sort az elsőre. Nem egyszer úgy vadászik, hogy alacsonyan repülve nagy sebességgel a ház tetején átlendülve, a mögöttes udvaron szedegető galambokra váratlanul csap le. Ehhez a héjának pontosan tudnia kell, hol vannak a galambok, majd támadórepüléssel megközelíteni a helyüket úgy, hogy közben nem látja a zsákmányt és ők sem a héját. Majd előbukanni a ház felett a lehető legközelebb a zsákmányhoz, hogy annak már ne legyen esélye a menekülésre. Ez a vadászati módszer nagyon komoly tervezést, „agymunkát” igényel, a végrehajtáshoz nagyfokú tapasztalatot, erőnlétet és ügyességet.

Háznál felnevelt héjánál is volt „lesből” vadászatra példa. Egyik solymászatom alkalmával vetési varjakra lettünk figyelmesek (akkor még nem voltak természetvédelmi oltalom alatt), amint a tarlón szedegettek, vagy negyven méterre egy fasortól. Nem vettek észre. Úgy gondoltuk megpróbáljuk becserkészni őket a héjánkkal. Nyíltan rájuk menni nem lett volna célszerű a nagy távolság miatt, így inkább a fasor takarásában, földúton közelítettünk a varjúcsapat felé. Amikor úgy véltük a közelükbe értünk, óvatosan átlopódtunk a fák között és kinézve a fasorból láttuk, hogy változatlanul, de már jóval közelebb vannak a varjak. A héjánk is észrevette őket, de szerencsére nem ugrott utánuk. A varjak viszont ismét nem láttak meg minket. Mivel még „lőtávolon” kívül voltak, visszamentünk a fasor túloldalára és a földúton engedték el a héját. A madár „valahonnan” pontosan tudta, hogy nem lenne célszerű nyílegyenesen a varjakra támadni, mert a távolság még mindig nagy volt egy héjatámadásra. Valószínűleg mire oda ért volna, a varjak felrepülnek és addig kavarnak a levegőben, míg lerázzák a héját. E helyett úgy döntött, hogy a fasor takarásában, a földút felett kezdi meg a támadórepülését és amikor egyvonalba került a varjúcsapattal, repült át a fasoron, hogy minél közelebb juthasson észrevétlenül a csapathoz, minél nagyobb meglepetést okozva. Közben mi is átvergődtünk a fasoron, hogy lássuk az eseményeket. A varjak meglátták a semmiből előkerült, támadó héját és megpróbálták felrepülni, elmenekülni. Ez többségüknek sikerült is, de az egyiknek nem. A héja megfogta. Odasiettünk, nehogy a kavargó varjúfelhő megpróbálja kimenteni társukat a héja karmaiból. Sikeres lett a „lesből támadás”, ami a héja bámulatos észjárását, vadászati képességeit dicsérte.

Együtt lakva...

Ritkán adatik meg, hogy az ember egy légtérben lakjon a héjájával. Nem térnék ki ennek gyakorlati problémáira, inkább a héja viselkedéséről tett megfigyeléseimről írnék.

A héja, mint minden más középtestű ragadozó madár, hozzászokik a gyakorlatozás, etetés napi ritmusához. Ettől eltérni, csak nehezen és hosszadalmasan lehet. A héjánál is működik a „belső biológiai óra”. Ennek kialakítása a gazdája napi tennivalóinak is a függvénye, de a legjobb, ha ez a napi ritmus állandó. Így alakulnak ki a „reggeli-délelőtti” madarak és a „délutániak”, attól függően, mikor szokott gyakorlatozni vele a gazdája. Aztán ott van a köpetelés...

A héja éjszaka, ha mélyen aludt, fejét a szárnya alá dugta, lábát a melle tollai alá tette, közvetlenül a mellcsontjához, mellizmára fektetve. A farok alatti fehér, hosszú tollaival, meg az elülső tollaival betakarta azt a lábát, amin állt. Így lényegében egy toll-labdát alkotott, minden bőrfelülete tollak alá került, megvédve télen a hidegtől. Ha ezt nem tehetette, például kesztyűn volt a havas tájban, alig várta, hogy egyik lábát melltollai alá rejtve megmelegíthesse. Erre ügyelni is illik, nehogy megfázzon, ha -6 C fok alatti a hőmérséklet. A szárnya alá dugott fejjel a madár azt éri el, hogy melegíti magát a kifújt levegővel, illetve előmelegített levegőt szív be. A tollai borzolásával pedig hőt adhat le, vagy több hőt tarthat meg. Ezzel a héja kiválóan gazdálkodik.

Nyújtózni is szokott. Először az egyik, majd a másik szárnyát a lábaival együtt kinyújtóztatja, utána a félig nyitott szárnyait előre hajolva nyújtóztatja felfelé összecsuksva, majd ismét előre hajolva, a lába közötti tollait felmeresztve „ürít”. Utána felborzolja magát, majd megrázza a tollait és nyugalomba helyezi magát. Éjjelente általában kétszer ismétli meg, ha semmi nem zavarja. „Üriteni” minden elrepülés előtt, vagy izgalom kezdetén szokott. Ha ilyen nincs, órákig nem kell rá számítani.

Megemlítenék egy érdekes dolgot a héja vedlésével kapcsolatban. Normál körülmények között elkezd a vedlését valamikor márciusban-áprilisban és befejezi szeptember-októberben, vagy még később. Van olyan is, hogy nem vedlik ki teljesen és a vedlése a következő évben folytatódik. Ami „érdekes dolog” volt nálam, hogy december közepén megsajnáltam a héjamat, amiért a padláson hidegben, csökkent fényviszonyok mellett (csak a padlásablakokon keresztül kapott fényt) viseli el a telet. Lehoztam a lakásba és ott magasállványra tettem. Itt szobahőmérséklet volt és három nagy ablakon keresztül ömlött be a természetes fény. Legnagyobb meglepetésemre héjám január közepén elkezdett vedleni. Majd a vedlése teljesen szabályosan folytatódott, míg augusztus elejére az utolsó tollai is teljes hosszra kinőttek! Befejezte a tollváltást. Felvetődött a kérdés, mitől kezdte el két-három hónappal előbb a vedlését? Talán mert melegbe került és jóval több fényt kapott? Sajnos ezt már, mint kísérletet nem tudtam később megismételni, mert a körülményeim megváltoztak. Így csak találgathattam.

Vannak a héja számára „félelmetes dolgok”. Például az enyém nem szerette a lovakat, a kerékpárt, a küllős gyerekocsit, talán mert a krómozott küllők „félelmetesen” villogtak. Félt az átlagembertől jelentősen eltérő alakú, ruhájú emberektől, mint pl. a fekete, sárga, piros színű ruháktól, az „anyóka” típusú emberektől, vagy az átlagtól eltérő mozgású, hadonászó, sántikáló egyénektől. A tömegben nem félt senkitől, de a terepen, ha megjelent távol egy ember, azt nagyon megnézte.

Az is megfigyelhető volt, hogy pontosan tudta ki a gazdája/társa és ki nem. Meg tudta különböztetni az emberi arcokat. A „nem társai” között is volt rangsor, például elviselte, aki időnként helyettesített, amikor átmenetileg nem értem rá vele foglalkozni. Másoktól viszont menekült. Gyanúsán szemlélt, ha általában kalap nélkül voltam és kalapot vettem fel, vagy szemüveget. Egy idő után a változásokhoz hamar hozzászokott és arc, hang, mozgás alapján beazonosította a kiléteimet.

Más solymásztól örökölt/kapott betanított madárról nem lehet tudni, „mi van benne”, mi az előélete, ha előzőleg nem ismertük. Erre érdekes példát adott egy hím héja. Illegális tartóktól vették el és bekerült a budapesti Állatkertbe, társas volierbe tették.

Két évig volt ott, amikor megkaptam. Felszerszámoztam, hazavittem és elkezdtem ismerkedni vele. Mi lehet a lelkében, mit élt át a két év alatt és annak előtte annál, aki felnevelte? Érdekes volt, hogy viszonylag hamar megtanulta az alapdomítást minden rejtelmét. Talán visszaemlékezett? Hamar eljutottam vele, hogy szabadon is repíthetem, sőt a szabadon követést is begyakorolta. Könnyen tanult. A viszonyítás könnyű volt, ugyanis volt egy fészekből származó öreg tojóhéjám is, amivel összehasonlíthattam. Sokkal ügyesebb, okosabb volt a kis hím. Ami viszont valóban érdekes volt, egy idő után elkezdett sírni! Addig sírt, amíg fel nem vettem a kesztyűre. Utazás közben, terepen nem sírt. Az állványán napközben viszont igen, akár jól volt lakva, akár

nem.

Bástyai Lóránt azt írta a könyvében, hogy sírós madarat egy időre tegyük be állatkerti röpdébe, ott leszokik róla és ismét kézre vehetjük. Ez a madár két évig volt állatkerti röpdében és nem tudott a sírásról végleg leszokni. Valószínű, hogy eredeti gazdájánál szokott rá a sírásra és ez az emlék jött vissza nála két év múlva. A hím jobb tanulékonyasága talán abból származhat, hogy a természetben neki kell ellátnia a családját a fészkelés alatt, míg a tojó nem tud ebbe besegíteni. Minden esetre a hím sokkal simulékonyabb, tanulékonyabb volt, mint a tojó.

Utóbbi vedlés után mindig „raplis” volt, feszegette a határait, hogy „mit mennyiért teszek meg”. Ebből adódott, hogy az évenkénti munkába vétele is mindig jóval hosszabb időt vett igénybe, mint a hímé.

Ha már az Állatkertet említettem, nem egy héjám volt onnan, ismeretlen előléttel. Csak az egyiket említeném, egy hatalmas kiszínesedett tojót. Ami megragadott benne, az az óriási termete és a gyönyörű öreg tollruhája volt. Hazavittem és barátkozni kezdtem vele. Teltek, múltak a hetek, hónapok, de a madárral nem sikerült semmiféle kapcsolatot teremteni azon kívül, hogy evett és ivott. Megpróbáltam élő csirkére engedni. Semmi. Csak nézte és ellenkező irányba igyekezett repülni. Aztán egy szokatlan tünet jelentkezett nála, az elsőrendű és másodrendű tollai határán lévő tollak elkezdtek hosszában elrepedni. Arra gondoltam, hogy rövidesen kezdődik a vedlése, majd levedli. Hát nem!

A tollak kezdtek eltörni, kifordulni a repedéseknél. Így a kivedlett tollak mellett nem voltak öreg támasztó tollak. Az új tollak támasz nélkül vérezni kezdtek és kihullottak. Feladtam! Visszavittem az Állatkertbe. Bemutatásra jó lehet továbbra is, de a „héjához méltó életre” alkalmatlan. A lelkét tönkre tette az állatkerti tartás. Az ilyen madarat „tuskó madár”-nak neveztük, mint amelyik másra nem képes, mint az ülőkéjén állni, enni, inni.

Sok mindent lehetne még a héja „lelkéről,” és ennek látható vetületéről a viselkedéséről elmondani. Bizonyára sok mindenben nem mondtam újat, hiszen sokan tartottak/tartanak héját, sok-sok élménnyel, tapasztalattal gazdagítva e fajjal kapcsolatos megfigyeléseket.

Duhay Gábor

GASZTONYI DÁNIEL SOLYMÁSZ EGYESÜLET

Egyesületünk 2018-ban alakult azzal a céllal, hogy az oktatáson keresztül érjünk el az embereket. A solymászat szélesebb körű népszerűsítésének eszközeként bemutatóinkon szólítjuk meg a publikumot. A solymászat megítélése és a környezetvédelem szintén fontos számunkra, így több projekten is dolgozunk, hogy a solymászat, mint kulturális örökségünk megítélését pozitív irányba mozdítsuk el azokban a fejekben is, akik valamilyen oknál fogva jelenleg nem szimpatizálnak tradícióinkkal.

A villamos légvezetékek által áramütést szenvedett solymászmadról sajnálatos módon szinte mindenkinek van tapasztalata. A madarak számára biztonságossá tenni ezeket a műtárgyakat csak komoly erőfeszítések árán érhetőek el akár kis szakaszokon is. Ennek érdekében minden áramütést szenvedett madárról (fontos megjegyezni, hogy nem csak a solymászmadarakat, hanem minden madárról) ami csak a látókörünkbe kerül, pontos dokumentációt készítünk és ezen információkat megosztjuk mind a hatóságokkal, mind az áramszolgáltatókkal és más ezzel foglalkozó civil szervezetekkel is. Az eddig benyújtott adatok hatására megindult kommunikáció bizakodásra ad okot. Sok, az áramszolgáltatók szerint az általuk madárbarát oszlopként aposztrofált fejszerkezetről nincs elegendő adat, hogy azok hibás mivoltát műszakilag elfogadják és más megoldásokat használjanak.

Számtalan esetben nyújtunk tanácsot sérült, legyengült madarakkal kapcsolatban a mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban dolgozók számára, hogy mi a pontos teendő, valamint helyi szinten tevőlegesen is tudunk segíteni ezen esetekben.

Az élőhelyek védelmét is igyekszünk az oktatáson keresztül, bemutatóinkon, valamint programjaink példamutatásával a közösségek számára fontos tényezővé tenni. Ebben a lakosság és az önkormányzatok is partnerként lépnek elő, ami igazolja ezen téren való erőfeszítéseink létjogosultságát.

Családunk a solymászatot, mint életformát éli annak minden szépségével és nehézségével. Hivatásos solymászként büszkén ápoljuk hagyományainkat és nyitunk új színtereket a solymászat számára, ami közös hobbink, életformánk, valamint hivatásunk.

Gasztonyi Dániel

ADALÉKOK A HÉJA TANÍTÁSÁHOZ

A héja (*Accipiter gentilis*) minden idők leggyakoribb és legkedveltebb vadászmadara volt Európában. Mivel szolgált rá erre? Erős, nagy madár. Súlya nála is a hímnél kisebb, a tojónál nagyobb. Általában a vadmadár súlya irányadóbb, mint a solymászkézen lévőé, mivel náluk nincs a solymászatban használatos „kondicionálás”. Ugyanis ez kb. azt jelenti, hogy a madár súlyát etetéssel, röptetéssel, úgy tartják szinten, amivel a madár még nem szokik el, de kiválóan vadászik. Tehát a súlya mesterséges szinten van tartva. Persze a természetben is vannak a súlyában mélypontok, vagy túlsúlyok, ugyanis ha nem sikerül a zsákmányolás, éheznek, pl. téli időszakban. Ha meg vadbőség van, akkor meghízhat, pl. a télre való felkészülés időszakában. Általában a tojó 1000 g – 1300 g között ingadozhat, néha lehet ennél magasabb súlyt is regisztrálni, különösen, ha északi kóborló példányok kerülnek kézre. A hímek ennél 1/3-al kisebbek, mint más ragadozó madárnál. A marka is nagyon erős. A hátsó és a középső ujj közötti távolság elérheti a 12-13 cm-t is. Amit megmarkol, azt nem lehet kitépni a karmai közül, mert a karmok úgy fognak, hogy minden szabadulási kísérletnél még mélyebbre hatolnak az áldozatba.

A tojó és a hím héja nagyságbeli különbsége szembetűnő (fotó: Duhay G.)

A héja tanítása a beszerzéssel kezdődik. Fióka korban, vagy felnőtt korban kerül a solymászhoz, más-más a betanítása, de erre nem térnék ki, mert azok a solymások, akik neveltek, tartottak héját, vagy olvastak róla, ismerik, de egy megjegyzést ide tennék mindenféle „erőszakos” betanítási módszert elítélek, így pl. a madár behordását helyettesítő „hintáztatást”, vagy éppen a „szem felvarrását”. Aki ilyen módszereket és elő a régmúlt solymászatából, az először magán próbálja ki, ne a féltve őrzött solymász barátján, a vadászmadarán! Szeretettel minden elérhető a madárnál is!

Amiről viszont beszélnek, az a héja röptetése és bevadászása terén szerzett tapasztalataim.

A háznál felnevelt héjafióka kezdeti rakoncátlankodása – mint a gyerekeknél – határtalan. Óriási energiák szorulnak bele, amit „le kell vezetni”. A solymásznak ezt fel kell ismernie és mielőbb alkalmazkodnia madara természetéhez. Itt nem beszélnek a héja „játékosságáról”, inkább arról, hogy minél hamarabb és hogyan vegyük munkába.

Ismert a „héjászok” körében a kézre hívások stádiumai, de néhány mozzanatot érinteném. A „súlyomkamrai” környezetben a kitollasodott héjafióka először inkább szalad a kesztyű felé, mint repül. Aztán húzogatja a húsfalatot, hiszen korábban a csőrébe kapta. A kesztyűre ugrás, repülés a hús után számára már kihívást jelent. Előbb-utóbb átlépi ezt a korlátot és utána már lehet a kézre hívást gyakoroltatni, a távolságát növelni.

A következő feladat széktámláról, magasabb rúdról hívni. Itt már nincs lehetősége szaladgálni, repülnie kell! Soha nem hívtam az ülőrúdjáról, tuskójáról, sprenklijéről a madarat, hogy hívási időszakon kívül ne akarjon feleslegesen elugrálni. Ne keltünk zavart a fejében, hol visszarántja a póráz, hol meg repülhet.

Tollasodó héja fióka (fotó: Duhay G.)

Ha a „súlyomkamrából” kimegyünk a szabadba és ott kezdjük kézre hívni a madarat azt tapasztaljuk, mintha korábban semmit sem tanítottunk volna neki. Újra kell kezdeni a közéről, majd távolabbról való kézre hívást (persze kezdetben röpszinóron), előbb a földről, majd alacsony ágról, padtámláról, lehetőleg alacsonyabbról, mint a kitartott karunk. Ugyanis minden madár szívesebben repül felsőbb ágra, mint alacsonyabbra. Ha egy ág felfelé kanyarodik, madarunk elkezd felfelé „araszolni” ugyanúgy, mint a ferdén tartott solymászesztyűn.

A szabadban való kézrehívás ideje rövidebb, mint a kezdetekkor, hiszen a madár fejében már benne van a kézrehívás tudománya, csak a környezet sokféle benyomása hajlamosítja arra, hogy elterelje a figyelmét a tanultakról. Ilyenkor a megfelelő „kondicionálás” segíthet. A hívás távolságának növelése a cél, hogy a betanítás végén bárhonnán visszahívható legyen.

Ezért, amikor már megbízhatóan kézre száll, egy napi éhezés után szabadon hívható, röpszinór nélkül.

Először földről, majd alacsony ágról, majd magasabban lévő vízszintes ágról. Ilyenkor a repülés távolsága megduplázható, ha feldobjuk egy faágra, majd onnan visszahívjuk. Innen már csak egy lépés a „szabadon követés” begyakorlása. A fára

felengedett héja, amint megfordul, hogy kesztyűre repüljön, arrébb sétálunk. A héja egy darabig várja a húsfalatot rejtő kesztyűt, majd elindul és elrepül a fejünk felett, hogy felgallyazzon az előttünk lévő fára. Utána érdemes lehívni és húsfalattal jutalmazni. Az ismét „eldobott” héja megint felszáll egy fára és követ minket fáról-fára, várva a falatot. Erre egy faszor kiválóan alkalmas a szántók között. Amikor a madár már ezt tudja, akkor tekinthető erre a betanítási módra alkalmasnak.

Hogyan lehet ezt a módszert a vadászatban alkalmazni? Előre bocsátva, csak egyéni vadászatra alkalmas, társas solymászatra nem. Viszont nagyon érdekes és sikeres vadászati módszer. Miért?

A héja megfelelő helyet, ágot választ magának és figyeli az előtte, alatta történő eseményeket. A solymász a madaras fa környékén a gabonátáblát meghajtva felzavarja a szörmés, szárnyas vadat, amit a madár a fáról megtámad. Az eredményességet vadászebbel fokozni lehet. Ilyen esetben a madár a kutya munkáját

Héja üreginyúlon (fotó: Duhay G.)

figyeli, mivel a vad valahol előtte fog felkelni. Persze ehhez sok gyakorlatra van szükség. E vadászati módszernek a „csúcsa” volt, amikor egy német barátommal mentünk München környékén solymászni.

Vadászterülete egy fákkal benőtt, gazos régi temető volt. Öreg tojóhéjáját kölcsönadta. Hozott egy münsterlandi

solymászebet is, amelyik pillanatokon belül a bozótost zörgetve eltűnt a szemünk elől, keresve a vadat. A héját eldobtam. A madár felszállt egy fára, figyelve onnan, merre mozog a kutya. Rövid idő múlva tovaszállt a lombok között, csak a csörgője hallatszott a távolból. Arrafelé sétáltunk, amerre a kutyát véltük. Csend lett. Egy idő után német barátom azt mondta: „Nagy a csönd! Keressük meg őket!” Addig kerestünk az erdőben, míg halk csörgőhangra lettünk figyelmesek. Ahogy tovább haladtunk, a csörgőhang erősödött. Odaérve megláttuk a héját egy szép, kifejlett fácánkakason, a kutya meg a közelében hasalt, figyelve a madarakat. Solymász barátom udvariasan gratulált nekem a zsákmányhoz, pedig igazából a gratuláció őt illette, amit persze rögtön a tudtára is adtam.

Visszatérve a héja betanításához ... gondot okozhat a héja bevadásása. Nyúl, fácán beszerzése, kiengedése, a zsákmányolás körülményeinek megteremtése, kivitelezése ahhoz, hogy a madarat begyakoroltassuk a vad megfogására. Ez azzal

jár, hogy „egy nyúl, egy fogás” a gyakorláshoz, és „egy fácán egy gyakorlás”. Ha meg nem sikerül, akkor oda a sikeres gyakorlás és a vadat is elveszítjük.

Jó módszernek vált be a „műpedzés” gyakoroltatása. Ehhez két bábú kellett, egy nyúlábú és egy fácánábú.

Lássuk az első esetet. A nyúlábú vadász színű nyúl (mezei nyúl) bőréből készült. A hasi oldalán felvágott, megnyúzott nyúl bőrébe szalmát tömtem, majd összevarrtam. A feji részt, füleket rajta hagytam, de előtte lehúsoltam, megszárazítottam.

Pihenő (fotó: Duhay G.)

Az így elkészült, kitömött bőr úgy nézett ki, mint egy mezei nyúl, két felálló füllel. Másfél méteres zsinór került a bábú nyaki részére és ugyanide egy másik zsinórpár a húsfalatok felerősítéséhez. Ezzel elérhető volt, hogy a héja a nyúl nyaki részén keresse a húst.

Hogyan történt a bevadászás nyúlra? A héja néhány alkalommal a nyúlábún lakhatott jól a ráerősített húsból. A bábú ezt követően a táplálékot jelentette számára. Később úgy kellett a bábút a héja számára hozzáférhetővé tenni, hogy a zsákmányt lássa benne. Két módon lehetett ezt megoldani, vagy segítővel, vagy anélkül. Mindkét esetben takarásból kellett a nyúlábút kivonszolni (kihúzni), hogy a héja szemében egy bokorból előtűnő mezei nyúl legyen, ami zsák-

mányt jelent számára.

A legegyszerűbb az volt, ha a héját felküldtem a fára és egyre nagyobb távolságra egy bokorból előhúztam a nyúlábút olyan hosszú zsinóron, hogy a madár ne kösse össze velem a nyúl felbukkanását. Lehetőleg egy másik bokorból, takarásból húztam ki a bábút, közben lesve, figyelve a madarat, mit csinál. Az egyetlen húzással, rángatással utánoztam a nyúl mozgását. A héja amint meglátta, elugrott a fáról, támadásba lendült, és rávágott a nyúlábúra. A bábú rángatásával a nyúl menekülését utánoztam, hogy a héja minél erősebben markolja a nyulat. Ne hagyja magát lesodródni róla. Általában a napi a kézre hívások gyakoroltatása után került sor a „nyúl” pedzésre. Megjegyzem, az élő nyúllal mindig probléma volt. Nem akart szaladni a héja elől. A héja vagy megfogta a lapuló nyulat, vagy nem érdekelt. A kiszolgáltatót nyúl is sajnálatra méltó volt. A bábúval begyakoroltott héja kiválóan üldözött vadászatkor is a mezei nyulat, üregi nyulat.

A fácánábú a tollbábúhoz hasonló csepp alakú bőrlabda volt, másfél méteres zsinórral, két oldalán 1-1 fácánszárnnyal, és a húsfalathoz szükséges zsinórokkal. A szárnyak úgy lettek a bábura erősítve, hogy forgatás közben a szél mozgathassa. Ezzel a bábú – forgatásával – utánozva lett a repülő fácán anélkül, hogy a tanításhoz élő madárra lett volna szükség.

Itt is egyedül, illetve társsal is lehet a vadászatot imitálni. A héját párszor jól kell lakatni a fácánbábún, hogy tudja táplálékot/zsákmányt jelent. Utána jöhet a „bevadászás”. A kézre hívásra betanított héját egy vízszintes faágra reptetve elsétálunk vagy 20 méterre és előrántva a bábút megforgatjuk. A héja valószínűleg már első alkalommal megtámadja a bábút. Hagyjuk elkapni és leszállni vele a földre, hogy jóllakhasson rajta. Ehhez olyan súlyú bábú kell, amivel rövidtávon földre kényszerül a héja. Ne legyen nagyon súlyos, hogy elkapás után ne rántsa le a madarat a földre! Később a távolság növelhető, ezzel a támadórepülés hossza is szabályozható, a héja erőnléte is növelhető.

A gyakorlatban az egyik héjám felvett egy olyan rossz szokást, hogy - nyúlászához szokva - a gazból felrebbenő fácánt nem fogta meg „kelésből”, hanem kényelmesen utána repülve arra számított, hogy amikor a fácán bevág a gazba, akkor támadja/fogja meg. Ez általában egy marék gázt eredményezett, mert a fácán amint földet ért, észrevétlenül tovafutott. Itt jött be a fácánbábúval való gyakorlatozás előnye! A héját feltettem egy fa vízszintes, vastag ágára, majd elmentem vagy 30 méterre és megforgattam a fácánbábút. A héja támadórepülésbe kezdett, és amikor a bábút megközelítette, azt a magasba feldobtam. A héja, hogy minél előbb elkaphassa felkanyarodott a magasba és „súlyom módjára” a levegőben elkapva a bábút, a leszállt vele a földre. A napi kézre hívásos gyakorlatozás mindig a fácánbábúzással fejeződött be. A héja így hozzászokott, hogy a fácánt a levegőben kapja el és nem a földön. Ezt követően sokkal sikeresebbek lettek a fácánpedzései.

Mindkét bábú-félének ott volt a helye a tarisznyában, mert a „kikapcsolt” madarat mindig vissza lehetett velük hívni, a csaligalambok nagy örömére.

Duhay Gábor

MADÁRSULI

A nevem Imre István „Madaras bácsi”. Gyermekkorom óta szeretem a madarakat és mindig is egyértelmű volt számomra, hogy a madaraknak fontos szerepe

lesz egész életemben. Kertes családi házunk udvara sokfajta madárnak adott és ad otthont.

A három évtized alatt amióta együtt élek a madarakkal nagyon sok tapasztalatot szereztem, amit solymász szakvizsgával egészítettem ki. Az idő teltével úgy gondoltam, hogy a megszerzett tudással szolgálhatom a madarak ügyét. Elindítottam a Madársulit. A Madársuli előadásai valójában egy élményszerű tanulás, mind kicsiknek és nagyoknak egyaránt! Az előadások életkornak megfelelően zajlanak, betanított élő madarakkal! Testközelből ismerhetik meg, játékosan az érdeklődők a madarak érdekes világát. Gyerekek és felnőttek egyaránt elvannak ragadtatva, amikor testközelből láthatják és megtapasztalhatják, hogyan lehet „együtt dolgozni” a madarakkal.

Fontosnak tartom a természet megszerettetését és megismertetését bárki számára! Bár célközönségem főképp a gyerekek!

Ahhoz, hogy változtatni tudjunk, fontos szerintem, hogy már gyermekkorban elkezdődjön a szemlélet formálás! Úgy gondolom, hogy nem csak a solymászatot kell népszerűsíteni, hanem a körülöttünk élő összes madarat.

A 21. század sajnos nem a solymászat évszázada. A felnövő generáció számára eme rohanó világunkban nem biztos, hogy mindenkinek lehetősége lesz solymászattal foglalkozni. De azzal, hogy megismerik a madarak életét, szokásait, tanulékonyágukat, a természetben betöltött szerepüket, remélhetően tisztelni, védeni is fogják.

A Madársuli szlogenje nem véletlen! Sir David Attenborough fogalmazta meg, hogy „Senki nem védi meg azt, ami nem érdekli. És addig nem is fogja érdekelni, amíg meg nem ismeri.”

Az előadásaim számomra nem munka, inkább egy „küldetés”! Örömmel vállalom a felkérést egy közeli kis településre vagy egy dunántúli nagyvárosba. A gyerekek csillogó szemei feltöltnek, feledtetik a fáradságot, ami sokszor több órás úttal érek el. Nem beszélve a rengeteg vicces „beszólásokat”, amit a gyerekek mondanak. Egy szösszenet. Megkértem őket, hogy soroljuk fel, hogy milyen bagolyfajokat ismernek? Elkezdtek felsorolni: erdei fülesbagoly, réti fülesbagoly, macskabagoly, „rézf@szú bagoly”! Mindezt a legnagyobb komolysággal, ártatlansággal. Mondanom sem kell, hogy milyen reakciójuk volt az óvónőknek! Azért általában a tapasztalatom, hogy van egy korukhoz képest tudásuk úgy az iskolásoknak, mint az óvodásoknak és az érdeklődésük is megvan kellőképpen.

Bízom benne hogy a körülöttünk kialakult, egyre nehezebb helyzetben tovább tudunk „dolgozni” a madarak ügyéért és a Madársuli tovább növeli azon gyerekek táborát, akik felnőve védeni, képviselni tudják őket!

Imre István

FELEDÉSBE MERÜLT SOLYMÁSZ TANULÓMADARAINK

A magyar solymászat újabb kori szervezeteiben, a MAVOSZ Solymász Szakosztályban, később a Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztályban, majd 1974-től a Magyar Madártani Egyesület (MME) hasonló nevű szakosztályában, illetve az MME Solymász Szakosztályban a solymászatra engedélyezett vadászmadár a héja (*Accipiter gentilis*) volt. Héjához a természetből lehetett hozzájutni, évente legfeljebb 15 db. madár utánpótlás erejéig.

Ilyen körülmények között a héják nagy becsben voltak solymászkézen, mivel ők képezték az egyetlen solymászok számára korlátozottan hozzáférhető ragadozó madár fajt. Az akkori solymásztársadalom úgy ítélte meg, hogy az egyesületbe jelentkező, gyakorlattal nem rendelkező solymásztanulók ne kaphassanak az értékesnek számító héjákból, hogy ezzel ne terheljék a 15-ös megengedett keretet, hanem egyszerűbben betanítható, a természetben jóval nagyobb számban előforduló két madár fajjal, az egerészölyvvel, vagy a vörös vércsével sajátítsák el a solymászat alapvető, gyakorlati ismereteit.

Amennyiben a kétéves gyakorlati idő alatt megtanulták a solymászat alapjait gyakorlott solymász mellett, a szükséges vizsgákat letették, akkor váltak jogosulttá héja tartására és a vele való vadászatra.

Azóta jelentősen megváltoztak a solymászás szabályai, a héján kívül más vadászmadár fajokkal is lehet solymászni. Ennek során elvesztette jelentőségét a „tanulómadár” kategória, így az egerészölyv és a vörös vércse kikerült az solymászatban használható madárfajok közül. A solymásztanulók már „nemesebb” solymászmadarakkal tanulhatják meg a gyakorlati solymászatot. Ezzel e két - évtizedeken keresztül a solymászatba bevont - madárfajról kezdünk megfeledkezni... holott megérdemlik, hogy visszaemlékezzünk rájuk, mit adtak nekünk, a solymászat tudományát elsajátítani kívánó solymászoknak.

Egerészölyv (*Buteo buteo*)

Talán a leggyakoribb, természetvédelmi oltalom alatt álló ragadozó madárfaj hazánkban. Ha valaki az utak menti oszlopokon, fákon nagy ragadozó madarat lát, rögtön sasra gondol, holott az valójában egerészölyv. Ugyanígy a nagy magasságokban keringő ragadozót is sasnak vélik. Az egerészölyv népi nevei is nagyon sokfélék, egerésző ölyv, ülü, ölyű, huszársas stb. Mérete, amely tyúk nagyságú, nagyobbnak látszik a laza tollazata miatt, mint pl. a héjáé. Hossza 46-58 cm, a szárnyterpesztése 110-132 cm, míg a súlya nem éri el az 1 kg-ot. A tojó ennél a fajnál is nagyobb, mint a hím. A farka rövidebb, a szárnya hosszabb, így álló helyzetben a szárnyvégek eléri a fark végét. A színük nagyon változó lehet, a sötétbarnától, a világos drappig. Utóbbiak inkább az északi színváltozatok. A sötétebb madarak mellszínére jellemző a „V” alakú világosabb sáv. A szemük színe fióka korban kékes, fekete pupillával. Később a szemek szivárványhártyája be barnul, ellentétben a héjával, ami sárgába hajlik. Méretes fészket rak a fák magasabb ré-

szein a törzs mellett. Néha alacsonyabban is, magasabb bokrokon, ha nem talál magának magasabban fészekrakásra alkalmas helyet.

Az egerészölyv természete inkább a sasokéra emlékeztet. Röpte erőteljes szárnycsapások, majd síklások. Szeret nagy magasságokban keringeni, közben „kióóó... kiééé” kiáltásokat hallatva. Időnként összekapja a szárnyait és sólyom módjára

Egerészölyv (Foto: Duhay G.)

ferdén zuhanásba kezd, majd berepül az erdőbe. Kedvenc vadászati stílusa a fák alsó ágain, vagy oszlopokon ülve figyelni a tájat, hol láthat meg egy egeret, pockot, hogy rázuhanva megfogja. Másik módja a vadászatának az alacsonyan, egy helyben való lebegés „szitálás” és a földön felbukkanó vadra való rázuhanás. Mind ezek ismerete befolyásolta a solymászatra való betaníthatóságát.

Akik az egerészölyvet választották tanulómadárnak, mint solymásztanulók-gyakornokok úgy érezhették, hogy a héjához hasonló nagy madarat kaptak. Annyi valóban igaz, hogy az egerészölyv (továbbiakban: ölyv) héja nagyságú, mutatós madár, amit a járókelők többnyire sasnak néznek, a solymásztanuló nagy büszkeségére.

A fióka korban kapott és felnevelt ölyv kezdetben a gyakorlatlan ifjú madarászt bizonytalanságban tarthatja, hátha héját nevel és nem ölyvet?

Sárgul-e a szeme, vagy sem? Hogyan alakulnak a melltollai? A színe? Mekkora a lába? És így tovább...

A felnőtt ölyv betanítása hasonlít a héjához. Ő is megköveteli a sok kézen hordozást változatos környezetben. Viszont meggondoltabban ugrik le a solymász kezéről és a szárnycsapásai is lassúbbak, mondhatni lustábbak. Ebből azért nem érdemes messzemenő következtetéseket levonni, mert az ölyvnek is „megvan a magához való esze”, mint minden más vadon élő állatnak. Csak a vadászati stílusa alkalmazkodott a zsákmányaihoz!

Ezért hajlamos a „szemlélődésre”, hogy megpillanthassa a zsákmányát, vagy éppen az elhullott, vagy más ragadozó madár által elfogott vadat. Utóbbi esetben gyakran addig zaklatja a zsákmányán lévő madarat, míg az otthagyja és az ölyv megragadva, a fészkére viszi a nyulat, fácánt. Az ölyvet nem ismerő fészekkutató pedig listázhatja a vadat, mint az ölyv zsákmányt, pedig ez nem igaz. Emiatt kártekonynak ítélik a hozzá nem értők.

Az ölyv röpte nagyon szép, „sasos”. Ez is kedvelté tette, mint tanulómadarat. Az ügyesebb solymászok még kőröző stílusra is betanították. Alapvetően azonban csak a madár tartását és a kézre hívásokat lehetett vele begyakorolni. Itt is ugyan-

úgy történt, mint a héjánál. Először kézre léptetés, majd földről kézre hívás, egyre távolabbról, és eleinte zsinóron. Aztán padtámláról, vagy szoliter fa alsó vastag

Betanított egerészölyv (Fotó: Duhay G.)

ágáról ment a gyakoroltatás. Lehetőleg úgy, hogy a solymász mögött ne legyen fa, facsoport, ahová a madár kesztyű helyett beszállhat, elszökhet, elveszhet.

Amikor már szépen repült kesztyűre, jöhetett a bonyolultabb kézre hívás, nem szélirányba, hanem a szél irányára merőlegesen. Ekkor a madár elindult a földről, sebességet nyert széllel szembe, majd a solymász irányába fordulva, oldalszállal mögé került és ismét széllel szembe kesztyűre szállt. Így fordított „S” alakban (bal kezes solymász esetében) repült kézre, jóval hosszabb és nehezebb utat megtéve a levegőben, mint csak széllel szembe szállt volna kézre. A következő fokozat volt, hogy a madár ugyanígy startoljon, de jóval előbb lévő starthelyről, mint ahol a solymász áll. Így lényegében széllel szembe repült fel ismét a madár, majd fordított „S” alakban repülve jóval hátrább kellett vitetnie magát a széllel, hogy a solymászt hátulról közelíthesse meg ismét széllel szembe, közben jóval nagyobb légi utat megtéve egy-egy jutalomfalatért.

Amíg zsinórra kötve repült a madár, és ha az a solymásztarisznyához volt rögzítve, akkor dupla zsinórhosszban repülhetett az ölyv. Ha meg akart véletlenül szökni, akkor a tarisznya csak lelassította a madár röptét és nem rántotta le a földre.

Amikor már földről, fáról, széllel és széllel szembe is egyaránt biztosan kézre szállt, lehetett szabadon is röptetni. Arra azonban számítani kellett, hogy nem „pattant” kesztyűre úgy, mint a héja, hanem meggondolta a műveletet és csak rövid nézelődés után kelt szárnyra. Viszont a röpte, ha messziről hívtuk szemgyönyörködtető volt. Arra is számítani lehetett, hogy nehéz a nyugodtságából kimotozítani. Mondhatni „ahová lerakta az ember, ott maradt”. Ha valami zavarta, akkor jóval előtte jelezte a testbeszédével, hogy valami nem tetszik neki, el akar repülni. Így erre fel lehetett készülni.

Mint minden kezdő solymász, megpróbálkozik madara vadásztatásával. Így voltam én is tizenéves koromban. Csomagot kaptam faluról „klasszikus módon” □

zsákvászonnal kibélelt fedeles fűzfa kosárban, rajta felirattal: „karvaly”. Benne széna között két fiókával. Ragadozó madarak voltak, de nem karvalyok, hanem ölyvek. Falusi gyerekek szedték ki a „karvalyokat” a faluszéli fészekből. Arrafelé így hívták ezt a madarat. A hím ölyv lett az enyém, a tojó a barátomé.

Szépen felneveltem, betanítottam és büszkén kivitem megmutatni az idősebb solymászoknak a budapesti Városligetbe, a solymászok akkori egyik kedvelt találkozóhelyére. A héják, karvalyok között a madaramat bár nagy volt, de a solymászok egy része leszólta. Viszont volt olyan idősebb solymász is, aki megdicsérte, hogy milyen szépen tartom a madaramat! Ő Székely Attila volt.

De visszatérnék az ölyv „bevadászására”. Volt lehetőségem laboratóriumi kismillőssökkel etetnem, így megismerte a szőrös takarmányt, élő egeret, patkányt. Kivitem egy nagyobb rétre, ahol egyébként is gyakorlatoztam vele. Vittem magammal mezei pockokat. Elengedtem a pockot és az ölyvem, bár korábban soha sem látott pockot, azonnal utána repült és elfogta, majd lenyelte. Az ősi ösztöne működött!

Más alkalmakkor kivitem a Budai hegyekbe, mert akkoriban az ottani erdőgazdaságban dolgoztam középiskolai diákként. Madaram szépen ülte a kesztyűt, nem akart leugrani a villamoson, de még gyaloglás közben az erdőben sem. Egyik reggel munkába menet az erdei turistaút egy tisztás mellett haladt el. Amint kiléptem az erdőből a tisztásra, madaram váratlanul leugrott, és vadul „evezni” kezdett a szárnyaival. Nem tudtam mire vélni ezt a szabadulási kísérletet. Oldalt néztem és két mezei nyulat láttam elugrani a tisztáson. Madaram azokat akarta üldözőbe venni. Örültem ölyvem támadó kedvének. Persze nem engedtem el erdei környezetben, nehogy elveszítsem.

Más alkalommal egy olyan réten sétáltunk, amit előzőleg lekaszáltak. A széna másfél méter magas boglyákba volt felrakva, elszórtan a réten. Kiváló lehetőség volt madaram röptetésére. Eldobtam a kesztyűről. Lusta szárnyalással egy távoli boglya felé repült és rá szállt. Egy idő után visszahívtam a kesztyűmre. Ezt gyakoroltuk. Két utat tett meg egy jutalomfalatért. Abszolút megbízható madár volt, így amikor egy birkanyáj arra terelődött, nem hívtam vissza a boglyáról, hanem kíváncsian vártam, mit fog csinálni. Az ölyv nyugodtan, egykedvűen nézte az alatta legelve tovaporoszkáló birkákat, amikor egy szamár megjelent a nyáj közepén. Észrevette az ölyvet. Oda baktatott a boglyához és orrával kíváncsian elkezdett az ölyv felé szimatolni. Vártam, itt valaminek történnie kell! Nem féltettem a madarat, mert legfeljebb ijedtében arrébb fog szállni egy másik boglyára. De nem ez történt! Madaram szembe helyezkedett a szamárral, ráült a farkára, és a szárnyait szétfeszítette. Tarkóján a tollakat úgy felborzolta, hogy kiviláglott a tollak fehér töve. A szamár még közelebb ment és orrát előre nyújtva odaszagolt a madárhoz. Ölyvem ebben a harcias pózban hirtelen bátran belemarkolt a szamár orrába, majd elengedte. Szegény szamár a fájdalomtól hirtelen elkapta a fejét és oldalra

ugrott. Amint a szamár arrébb nyargalt, madaram megnyugodva ismét szemlélődő pózt vett fel. Mintha mi sem történt volna.

A történetek után mondhattam, hogy „ölyvem szamarat is fogott!” Amint a nyáj arrébb ballagott, ismét röptethettem az ölyvemet. Az incidens nem hagyott benne mélyebb nyomokat.

A Fővárosi Állat- és Növénykertbe minden évben tucatnyi egerészölyv került be jó szándékú látogatóktól. Egyik alkalommal felkérést kaptam a Nemzeti Színháztól, hogy a Budai Várban lévő Várszínház Karmelita udvarában rendezendő nyári szabadtéri előadásokhoz biztosítsak olyan ragadozómadarat, amelyik egész előadás alatt a színpadon lesz egy fa vastag ágán üldögélve. Átgondolva a feladatot, egerészölyvre esett a választásom. Tudva, hogy a Budapesti Állat- és Növénykertben mindig vannak elengedésre váró ölyvek, kölcsönkértem egy madarat. Megkaptam. Felszerszámoztam és behordtam.

Átgondolva a feladatot, biztos voltam benne, hogy sapka nélkül nem tudom a színpadon tartani két és fél órán keresztül úgy, hogy ne akarjon leugrani, elrepülni a faágról, miközben alatta dübörög az előadás. Varrtam neki egy speciális ölyvsapkát és hozzászoktattam a fel- és levételhez, valamint a tartós viseléséhez. Ezek után jöhetett a „fellépés”. Az előadás előtt megettettem, majd felsapkáztam és feltettem a madarat a vízszintes faágra. Pórázát felcsavartam az ágra, hogy a nézőtérrel ne lehessen látni és így vártuk az előadás megkezdését. Izgultam az első alkalommal, de a színpadi szereplése sikeres lett. Nyugodtan végig állta az előadásokat úgy, hogy a közönség egy része azt hihette ki van tömve a nagy madár. Nagy derűtséget okozott, ha néha nyújtózott egyet, vagy a szárnyát kiterjesztve meglengette.

Volt az ölyvvel olyan esetem is, amikor lakóházunk erkélyéről – ahol tartottam – elszabadult és nagy szárnycsapásokkal a forgalmas út felett átrepülve a szemközti négyemeletes ház magas tetős gerincén lévő kéményre szállt. Nem volt mit tenni, mint átmenni a másik házba, bekéredzkedni a házmasterhez, elkérni a padláskulcsot, felmenni a padlástérbe és kimászni a tetőre. A félig-meddig betanított ölyv élvezte a szelet. Időnként kiterjesztette a szárnyát és felemelkedett a levegőbe, majd visszaereszkedett a kéményre. Ráadásul egy vörös vércse pár is elkezdte támadni. Jobbról-balról vagdosták hangos vijjogással, hogy elkergessék a területükről. Ölyvem ilyenkor behúzta a nyakát, de nem mozdult. Amint nagy nehezen odamásztam a tető gerincén a kéményhez, madaram minden hívó szó, egerlóbálás ellenére levegőbe emelkedett, és átvitorlázott a szomszéd kéményre, úgy 10 méterrel arrébb. Mászhattam tovább a madár után. Amikor odaértem, kezdte figyelemre méltatni a solymászkesztyűt, benne a fehéregérrrel. Végre ráállt és megfoghattam a béklyóit. Ha a félig betanított madár nem ölyv lett volna, biztos, hogy nem tudom megfogni. Előbb szárnyra kelt volna.

A tanulómadárként betanított ölyvekkel azonban probléma is volt. Mi legyen a betanított, emberhez szoktatott madárral, ha a solymásztanuló át akar váltani

héjára? Szabadon engedje, vagy tartsa tovább? Felmerült a kérdés, alkalmas-e az ölyv a szabadon engedésre, vagy sem? Ha a szabadon engedést választja, akkor megél-e a madár a természetben?

Erre említenék megtörtént esetet. Solymász egyesületünknek volt madárvédelmi tevékenysége is. Egyik alkalommal a Budapesti Állat- és Növénykert Madárorsztályával kötött szerződés keretében vállaltuk, hogy az állatkertben, fogságban tartott, feleslegesnek számító ép ragadozó madarakat szabadon engedjük. Az így kiválasztott madarak között volt egy fiatal egerészölyv, amit az ápolók nem vizsgáltak meg eléggé és bekerült az elengedhető madarak közé. Amikor a természetbe kiérve elkezdtek szabadon engedni a madarakat, ott derült ki, hogy egy látszólag kifejlett ölyvfióka is van közöttük. Megpróbáltuk a levegőbe feldobva elengedni. Kb. 50 méter után lelandolt a földre úgy, hogy rövid üldözés után megfoghattuk. Így nem lehetett elengedni. Visszavittük az állatkertbe. Két hét után ismét kivittük és szabadon engedték. Ekkor már könnyedén elrepült és egy távoli fára felgallyazott. Természetesen, mint mindegyik madár, így ő is kapott madártani intézeti lábgyűrűt.

És itt jött az egerészölyv életrevalóságának bizonyítéka! A Szlovákiában mintegy háromnegyed év múlva megkerült madárgyűrű tanúsága szerint az elengedett fiatal egerészölyv madárszülők tanítása nélkül nem csak hogy megtanult repülni, önállóan vadászni, hanem jókora távolságokat is képes volt megtenni!

Magyarázat lehet erre az, hogy az egerészölyv szinte „mindenevő”. A nagyobb rovaroktól a hullókön, kisemlősökön keresztül a madarakig mindent – ha sikerül neki – megfog, elfogyaszt és a dögöt sem veti meg. Ilyen hosszú „zsákmánylista” birtokában az egerészölyvnek valószínűleg könnyű megélni a természetben.

Más esetben – nem egyedülálló a történet – a tanuló madárként szabadon engedett ölyv a családi- házas környezetből nem repült ki az erdőbe, hegyekbe, hanem ott maradt és a házi szárnyasokat tizedelte. Az is előfordult, hogy ha valaki megpróbálta elhessegetni, a madár mivel megszokta az ember közelségét nem menekült el, hanem megtámadta és komoly sérüléseket is képes volt okozni. Ez problémát jelentett.

Mindezekkel együtt az egerészölyv gyakori tanulómadár volt a solymásztanulók körében és ma is láthatók kesztyűn, mint megmentett, sérült madarak.

Vörös vércse (*Falco tinnunculus*)

A vörös vércse (a továbbiakban: vércse) karcsú galamb nagyságú madár. Hossza 31-37 cm, szárnyának fesztávolsága 68-78 cm. Színe rozsdavörös, sötétbarna pettyezett mintázattal, ami a fiataloknál, kiszínesedett tojóknál hamvasabb és hímeknél változó. Általában a fiatalok és a tojók színe nagyjából hasonló, bár alaposabb vizsgálat után meg lehet különböztetni a színük alapján, míg a kiszínesedett hímek farka palaszürke ugyanúgy, mint a fejük színe. A hímek náluk is kisebbek, mint a tojók. Költöző madár, de nem ritkán át is telelhet. Ezek a madarak télen

rákényszerülnek az apró madarakra. A költözési szokásukból adódik, hogy késő ősszel hajlamosak a betanított madarak elszökni, minden különösebb ok nélkül.

A vércse valójában sólyom! Tehát míg az ölyvnek sima egyenes a csőre, csak a végén legörbült, addig a vércsének hajlott és van rajta „sólyomfog”, mint minden sólyom-félének. Fészket nem épít, más madarak fészkében költ, vagy a városokban épületeken, párkányokon, régebben háborús sérülések üregeiben, kéményeken. Kirakott ládáiban is szívesen költ.

Ebből következik, hogy a tojó által rosszul megválasztott városi fészkelő helyről a szárnyaikat először próbáló fiókák leeshetnek és az épített környezet csapdájába kerülhetnek. Sok ilyen madár kerül be évente – szerencsés esetben – az állatkertbe.

A solymász tanulók kedvelték a vércsét! Kedves, ragaszkodó, nem ijedős madár volt és tartásához nem kívánt nagy teret. Ami a szobai tartásnál fontos, maga

Vörös vércse fiatalkori tollruhában (Fotó: Duhay G.)

alá ürit és nem „löveli” messzire az ürülékét. Szeret sokat tollászkodni, nagyon tiszta madár. Hangja többféle lehet, ha kér, ha fiókája élelemért könyörög, a párzási hangja, riasztása, vagy a területének birtoklását jelzi. Nagy magasságokban hallatott „nyerítésre” emlékeztető hangja igen jellegzetes a magasabb épületek felett. Minden évben néhány pár fészkel a Parlament tetején is. Szemet gyönyörködtető, amint a vércse család az Országház felett végzi röpgyakorlatait, hangos kiáltásokkal fűszerezve.

A vércse könnyen tartható sólyomféle. Élelmézésénél figyelembe veendő a nála is meglévő széles zsákmánylista. Így szereti a rovarokat, szöcskéket, sáskákat, bogarakat, gyíkokat, apró madarakat, kismérséket. Brehm: „Állatok Világa” című madarakról szóló kötetében úgy említi, mint ami „szobamadárrá” is nevelhető, aminek ma már nincs jelentősége ter-

mészetvédelmi védettsége miatt.

A vércse solymász tanmadárrá nevelése valójában emlékeztetett a héja (karvaly) és a sólyom betanításához. Lehetett ugyanúgy tanítani, mint egy héját kézre szállni, tanállatra küldeni, vagy „élesben” alacsony-röptű módon vadásztatni.

Ugyanakkor a sólymokra jellemző módon lehetett magas kőrözésre is tanítani, illetve ha erre rá lett szoktatva, akkor tollbábuzni, szatunázni is. Természetesen tőle nem volt várható olyan keménységű támadékonyság, mint egy vándorsólyomtól, de a maga módján ő is szépen kőrözött fej felett, vagy elkalandozott távolabb is, hogy egyszer csak visszajöjjön és rávágjon a tollbábura.

Ha valaki eljutott a vércse fegyelmező gyakorlatainak végére és kiképezte a madarát arra, hogy bármikor, bárhonnan kézre szálljon, akkor jöhetett a próbálkozás, mire lehet vele vadászni?

A magam részéről solymászatom kezdetén voltak vércsém, mint nagyon sok kezdő solymásznak akkoriban. Ehhez azt is tudni kell, hogy a „nemes” sólymok tartása akkoriban nem volt lehetséges, így aki sólymot akart tartani az kénytelen volt a vércsével beérni.

Városi solymász lévén, vércsém első röpgyakorlatait egy négyemeletes bérház udvarán voltam kénytelen végezni. Szépen jött kézre a fiatal madár először közelebbről, majd távolabbról. Nem egyszer előfordult, hogy madaram ahelyett, hogy a szemközti korlátra repült volna, hogy onnan visszahívhassem kesztyűre, felmegasított és kirepült az udvarról, át a tűzfal felett valahová, ahová már nem tudtam a szemmel követni. Ilyenkor irány a padlás, a háztető, hol lehet a madaram? Egyik alkalommal a szomszéd ház tetőgerincén láttam meg a vércsémét. Láthatóan jól érezte magát. Elő a kesztyűt, benne a fehéregeret és hívogatni kezdtem. Semmi! Túl messze volt a madár és a megváltozott környezet érdekesebb volt, mint én a farkánál lóbált döglött egérrel. Sebaj! Gyorsan lemásztam a tetőről, ki a házból és átmentem a szomszéd házba. Kisírtam a házmestertől a padláskulcsot – ami általában nem volt egyszerű – és irány ott is a tető! Kimásztam a kéményseprő pallóra és megláttam a madarat ugyanott, ahol az előbb volt. Kezdődött megint a bohóckodás az egérrel meg a kesztyűvel. Semmi, de legalább nem repült tovább. Elinultam óvatosan a kéményseprő pallón a madár felé. A palló szögletes, fordított „U” alakú vaskonzolokra volt fektetve a tető felett kétarasznyira. Az erősen korrodált vaslábak a cserepek közé voltak erősítve. A korlát pedig egy vasdrótból állt. Bizonytalan tákolmány volt az egész. Ha kitörik a lába, vagy elszakad a drótkorlát, akkor irány a ferde tető, majd lecsúszás a cserepeken a háztető széléig, átbukás az ereszen és máris ott a járda négy emelet mélységben lent! Nem irigyeltem a kéményseprőket, akiknek ez a munkahelye. Most azonban magammal voltam elfoglalva... de mindezt feledtem, mert ott volt előttem a madaram mintegy 10 méterre! Tovább haladtam óvatosan, kesztyűmben az egérrel egyre kedvesebbé téve magamat a madaram előtt. Már vagy öt méterre sikerült megközelítenem, amikor észrevettem, hogy közöttünk egy négyszögletes lichthof pereme emelkedik ki a tetőből, a maga négy emelet mélységével! Nem lehetett tovább menni. Maradt az egér, a kesztyű meg a jó szó! Vércsém időnként rám nézett, majd ismét a környezetében gyönyörködött, amiben szerintem semmi látni való nem volt, csak a háztetők szürke sokasága. Úgy látszik értékelte az igyekezetemet, mert egyre többet nézett rám és elkezdte – ilyen közletről – érdekelni a döglött egér, meg a kesztyű, meg a hívó szó, meg talán szerény személyem. Addig bólogatott felém, míg egyszer csak felrebbent és landolt a kesztyűmön, mohón belecsípve az egérbe. Hagytam! Megérdemelte minden nehézségem ellenére, mert ez volt az első szabadon repülése... amit persze nem egészen így képzeltem el.

Mire jutottam vércsém vadászata terén? Tojó vércsémét rászoktattam a verébre (abban az időben nem volt természetvédelmi oltalom alatt). Ezzel etettem és a bábuja is verébszárnyakból állt. Így madaram alig várta, hogy verébbel találkozzon. Kimentem a közeli budapesti Városligetbe, ahol akkoriban kevesen sétáltak, viszont a gazdag növényzet között sok verébcapat csivített.

Amint a Ligetben sétáltam vércsémmel, hangos verébcsvitelésre lettem figyelmes egy zöld fagyalsövény mögötti gyepen, a Fűvészkert közelében. Verébcapat szemeztetett a fű között. Itt az alkalom, hogy vércsémét kipróbáljam a verébpedzésben! Megpróbáltam minél közelebb lopódnani a sövény takarásában a verébcapathoz, hogy madaramat a lehető legkedvezőbb helyzetbe hozzam, ha a verebekre támadna.

„Bemutató” vöröses vércse Szilvásváradon
(Fotó: Duhay G.)

Amikor már úgy gondoltam, hogy közel vagyok a verébcapathoz, kiemelkedtem a sövény mögül, felemelve a kesztyűmön lévő madarat. A verébcapat amint észrevett minket, felrebent és a közeli platánfa felé menekült. Vércsém sem késlekedett és azonnal a verebek után vetette magát, mint egy karvaly. Mielőtt az egyik veréb elérhetne volna a platánfa lombjának menedéket nyújtó sötétjét, madaram utolérte és megmarkolta. Ez után jött, amire nem számítottam. Boldog voltam madaram első zsákmányának, de... vércsém zsákmányával együtt felrepült a

platánfa lombja közé és egy vastag ágra szállt jól megérdemelt verebével együtt. Én meg társaimmal együtt örültem és aggódtunk azon, mivel csalogathatnánk le a madarat, miközben a karmai között ott volt az első zsákmánya!

Egy biztos, hogy verébbel nem, hiszen az ott volt a karmai között! Hússal sem! Élő verébbel? Az nem volt nálunk. Miután meghánytuk, vetettük a lehetőségeket úgy döntöttünk, fel kell mászni a fára és lehozni a madarat.

A közülünk legügyesebben „mászó” gyerek elindult, hogy felmásszon a terebélyes platánfára. A sima, csúszós kérgű, több száz éves platánfát át sem lehetett érni. „Bakot tartva” felnyomtuk az első elágazáshoz. Aztán már csak biztatni tudtuk merre másszon. Haladt is becsületesen, de úgy kétharmad fa magasság után feladta. Hiányoztak a további ágak a madárig, a fatörzs pedig nagyon sima, csúszós volt. Hiába volt minden biztatás, félt tovább mászni és visszafordult. Sikeresen földet ért. Ennek örültünk, de a vércse még mindig fent volt a fán és értetlenül forgatta a fejét, nézett lefelé, hogy mi ugyan mit csinálunk!

Ezek után mi legyen? Várjunk addig, míg a madár bebegyeli a verebet, majd ismét megéhezik? Ez nem tűnt szerencsés választásnak, mert akár reggelig is eltarthat. Kié a madár? Hát az enyém! Maradt az a lehetőség, hogy meg kell próbálkoznom a fa megmászásával. Az elhatározást tett követte. Elindultam felfelé. Csúszott állandóan, de közben láttam a vércsémet, amint hol engem néz, hol meg a verebet csipegeti. Jól érezte magát. Sikerült felmásznom addig, amíg solymászbarátom is eljutott. Innen már nem volt messze a madár. Addig-addig nézegettem mik a lehetőségeim, míg találtam olyan törzs részt, amin tovább kúszhattam és „kettőt előre, egyet hátra” tempóban elértem azt a vastag ágat, amin madaram ebédelt. Hát lehettünk vagy 10 méter magasan! Igen ám, de a madár nem a fa törzse mellett volt, hanem vagy két méterrel kijebb az ágon. Ráfeküdtem a vastag ágra, átfogtam kézzel, lábbal és óvatosan araszoltam a madár felé kedvesen szölongatva, nehogy tovaszálljon. Sikerült elérnem. Megfogtam a madár béklyóit, rákötöttem a magammal vitt zsineg végére, majd a verebet elvettem tőle és ledobtam a társaimnak. A vércsét társaim húzták le a zsinórral, hogy ne akadályozzon a visszamászásban. Utána elindultam visszafelé. Hogyan másztam le a fáról, azt már nem tudom, de sikerült épen földet érnem. Madaram is lelandolt a zsineg végén. Utána vércsém megehetette az első zsákmányát, hogy feledje azt a tortúrát, amit számára megmagyarázhatatlanul okoztam neki.

A verébszárnyakból készült tollbábú később elkopott. Kicseréltem balkáni gerle szárnyakra. Ettől kezdve ezen etettem. Megtanulta, hogy a gerleszárnyas bábú húst jelent számára. Gondoltam megpróbálom kiengedett balkáni gerle után eresztetni, hátha megfogja. A tarisznyából kivettem egy vadonfogott gerlét és előre dobtam. A madaramat pedig utána. Rövid üldözés után belefogott. A földre kerültek. Azonnal segítenem kellett, mert a gerle erős ellenfélnek bizonyult.

A vércsét sólyom módjára is lehetett tanítani, hogy magas körözést végezzen és lehessen szatunázni is vele. Ehhez először arra kellett rászoktatni, hogy a kézre szállás gyakoroltatásánál nem kapta meg rögtön a jutalomfalatot, hanem csak egy újabb kör megtétele után. Később egyre több kör megtétele után kapta meg a kesztyűn lévő jutalom falatot. A vércse egyre több kört írt le és egyre magasabbra repült, figyelve mikor tartják ki a kesztyűt, benne a jutalomfalattal.

A magam részéről, amikor kimentem a szabadba a madárral gyakorlatozni, amint az erdőből kiléptem a legelőre, feldobtam a madarat a levegőbe. A vércse a fejem felett repülve, egyre nagyobb köröket leírva követett. Aztán választhattam, kesztyűre hívom le, vagy tollbábura. Az utóbbival megtanítottam bábura vágni. Arra kellett csak figyelni, hogy minél magasabbra repüljön, mert annál látványosabb lesz a bábú vágatása.

Az így betanított madárral már lehetett bemutatót tartani, az ország különböző helyszíneire menni, rendezvényeken részt venni. Egyik alkalommal a Szilvásvárad Lovas Napokra hívták meg a solymászokat. Többen mentünk héjakkal, egyikünk vörös vércsével. A lovas pályán megtartott solymászbemutató utolsó

programja a vércse repítése, bábuzása volt. A vércse szépen kőrözött a solymász felett, a bábur is párszor rávágott. Minden rendben lett volna, amikor a vércse feledve a bábút felkőrözött a magasba, majd keringeni kezdett a naplementében az erdővel borított, sötétlő hegyek irányába. Hiába pörgött a bábu, a madár egyre messzebbre repült, szinte már alig látszott. Ekkor az alkonyatba hajló hegyek felett megjelent egy héja és üldözőbe vette a vércsét. Megtámadta, mire a vércse kibillent előle. Tovább repültek. A héja újra próbálkozott a vércse elfogásával, de az üldözött ismét kicselezte, majd a madarak eltűntek a hegyvonulat mögött. A mikrofonba hitelesen tájékoztattuk a közönséget, bízva abban, hogy a vércsének sikerül megmenekülnie. Valójában nem sok reményt fűztünk hozzá, hiszen a héja vadmadár volt, bizonyára óriási rutinnal, a vércse pedig háznál nevelt volt, tapasztalatok nélkül az ilyen esetekre.

Estére meghívást kaptunk Szilvássvárad egyik legjobb vendéglőjébe, hogy a rendezvény szervezőivel, a lovasokkal és az erdész-vadászokkal közös vacsorán vegyünk részt. A vacsoravendégek sorra járultak hozzánk, hogy sajnálkozásukat és reményüket fejezzék ki a kedves, kis madár sorsa iránt. Mindenkinek kedvencévé vált a kis vércse.

Másnap solymásztársunk a bemutató helyétől nem messze lévő táborhelyükön, domboldalban már kora reggel forgatta a bábút, hogy visszahívja madarát. Tíz órára voltunk hivatalosak reggelire abba a vendéglőbe, ahol előző este voltunk vacsorázni. Azt tanácsoltuk solymásztársunknak, hogy ne hagyja abba a bábuzást, mi majd elhozzuk a reggelijét. Barátunkat úgy hagytuk ott, hogy egyre reményvesztettebben forgatta-forgatta a bábút.

Visszaértünk a reggeliről. Barátunk még mindig elfásultan forgatta a tollbábút a domboldalban, hívta az elveszett madarat. Kezdtünk lemondani a vércséről. Tegnap este biztosan megfogta a héja!

Úgy 11 óra körül, amikor barátunk már csak maga elé bámulva forgatta a bábút, és miközben nem nézett sehová, egyszer csak észrevettük, hogy megjelent a kis vércse és ott röpködött barátunk feje körül, mint aki nem tudja hová szálljon le, a fejére, vagy a vállára. Kiabáltunk, megijött a madár! Solymászbarátunk „felébredt” az egykedvűségéből és örömmel látta viszont madárkáját. Azonnal földre dobta a bábút, rajta a jutalom falatokkal. A vércse mohón kapott a bábu után és megérdemelten fogyasztotta el reggelijét!

A délutáni bemutatón ismét repült a vércse, a közönség üdvölgzésével kísérve. Akik előző nap ott voltak és látták mi történt, azok örömmel vették tudomásul, hogy a kis vércse megúsza a héjatámadást és visszatért a gazdájához.

A jóval nagyobb vadászhéjak bemutatója eltörpült a kis vércse megkerülése és látványos röpte mellett! Nyilvánvalóvá vált, hogy nem a madarak nagysága számított a solymászbemutatón.

Figyelembe véve a vörös vércse táplálkozási szokásait, és ha a madarász nem akart zsákmány rekordokkal büszkélkedni, akkor nagyon élvezetes vadászatokat lehetett a kis vadászmadárral is űzni. Erre egy példa:

Kimentünk hétköznap a Hármashatárhegyi vitorlázó repülőtérre akkor, amikor nem használták a vitorlázó gépek. A hűvösvölgyi villamos végállomástól gyalogoltam ki az erdőn át a reptérre. Amint kértem a legelőre felengedtem a vércsét, hogy repülje ki magát. Közben tovább haladtam a repülőtéri szélzászló irányába, a legelő közepe felé. Amikor már úgy láttam, hogy a vércsém kezd elkalandozni, és egyre nagyobb köröket ír le, a tollbábúval lehívtam és egy húsfalattal megjutalmaztam. Eltérve a bábút a tarisznyába, felszerszámozás nélkül a kesztyűre vettem a madarat és sétálni kezdtem – széllel szembe – a bokáig érő fűben. Madaram élénken figyelte a lábam előtti gyepet. Ahogyan lépkedtem, sáska ugrott fel és repült vagy 2-3 métert előre, hogy ismét elbújjon a fűszálak rengetegében. Madaram erre várt! Amint felrepült előttem a sáska, madaram azonnal lerúgta magát a kezemről és utána vetette magát, majd amint a sáska földet ért, rajta volt a madaram is. Ujjjaival, talpával leszorította a rovar, majd óvatosan félig felemelte az egyik markát, hogy óvatosan alánézhessen, ott van-e a sáska. Ha nem volt, akkor megemelte a másik talpát is, hogy ott van-e? Többnyire a sáska ott lapult talpa alatt. Óvatosan megmarkolta és elropogtatta. Utána minden hívás nélkül visszaszállt a kezemre és mehettünk tovább. Újabb sáska kelt fel előttem és madaram azt is „lepedzette”. Így vadászgattunk addig, míg úgy ítélt meg, hogy madaram már elég „vitamindús” sáskát fogott és a sikeres nap befejezéseként a kesztyűn jóllakattam. Elmaradt az esti „teríték”, de igen jól szórakoztunk, és a madaram is kedvére „vadászgathatott”. Következő alkalmakkor már szokásává vált a kesztyűről történő sáskavadászat.

Hasonló módon szeretett a vércse porban fürödni. Ha a földút poros volt, lerepült a kesztyűről és hosszas porfürdőt vett, majd amikor befejezte, visszaszállt a kesztyűre. Nagy melegben, ha pocsolya került az utunkba, ugyanezt tette, majd a kesztyűn megszáritotta magát.

A vércsék párkapcsolati viselkedéséről is érdemes pár szót említeni. Néhai elnökünk Bechtold István Kőszegen hosszú éveken keresztül tenyésztett sérült vörös vércsét, majd a fiókákat szabadon engedte. Érdekes megfigyelésekre tett szert, amit megosztott velem, miközben a tenyészpárt is megismerhettem.

A párból a tojó ivarérett vércse volt, áramütött, röpképtelen. Később, egyik télen hozzá vittek mentési célból egy kiszínesedett hím vörös vércsét, aminek olyan súlyos áramütéses sérülése volt, hogy egyik szárnyát amputálni kellett. A hím bekerült a tojó mellé, párnak.

A volierben ki lett alakítva egy kis peremes fatálca, hogy ha a madarak költeni akarnának, legyen arra alkalmas fészkelő helyük. A tojó annyira tudott repülni, hogy a fészkekre fel tudott jutni, viszont a hímnek esélye sem volt erre. Bechtold úr készített széles lécből egy fa rámpát, rajta keresztben vékony léceket tett, hogy

a hím is fel tudjon gyalogolni a fészek tálcához. Alul néhány deszka is volt, hogy a rámpát megtartsa, mint egy ferde létrát.

A pár tavaszra összebarátkozott olyan mértékben, hogy a tojó fészkelésbe kezdett, a hím meg ügyelt rá. Itt jött az érdekesség, a hím mindent elkövetett, hogy a tojót kiszolgálja és így kedveskedjen neki. Bechtold úr fehéregereket, vagy naposcsibéket tett be a volierbe. A hím odatotyogott, csőrébe vette, majd felgyalogolt – mivel röpképtelen volt – a fészken lévő tojóhoz és átadta neki az egeret, naposcsibét, amit a tojó elfogadott. Utána a hím legyalogolt a rámpán és ő is jólakott. A maradék takarmányállatokat az egyik deszka alá bedugdosta. Utána felment a tojóhoz és tovább vigyázott rá. Amikor a tojó enni kért, a hím legyalogolt a deszkához, kihúzott alóla egy egeret, naposcsibét és felvitte a tojónak, amit az elfogadott. Tehát a hím úgy tett, mint aki olyan ügyes, hogy képes párja kérését azonnal teljesíteni.

Ebből lehet olyan következtetést is levonni, hogy a természetben a vörös vércsék hasonló „praktikákkal” erősíthetik a párkapcsolatukat. Az ismert, hogy a vércsék kiválasztanak egy-egy „tépőhelyet”, és mindig ott fogyasztják el a megfogott zsákmányt.

Mindannyian, akik vörös vércsével kezdtünk el solymászni, nosztalgiával gondolunk vissza e bájos, kedves, szeretetre méltó kis sólyomra. Mi, akik ismertük, valahol érezzük hiányát a mai solymászatban.

Duhay Gábor

HAGYOMÁNYOS VADÁSZATI MÓDSZEREK A ZEMPLÉN- BODROGKÖZI TÁJEGYSÉGBEN

Napjainkban a hagyományos vadászati módok reneszánszukat élik hazánkban. A fegyveres vadászat társadalmi megítélése, elfogadottsága sokat romlott az elmúlt időszakban. Sajnálatos módon a vadászat megítélését nem szakmai, hanem inkább érzelmi alapon közelítik az emberek, különösen azok, akik eltávolodtak a valódi természettől, még ha önhibájukon kívül is. A nagyvárosokban élők számára a természettel való kapcsolat az esetleges hétvégi kirándulásokra, valamint a médiában (főleg a közösségi médiában) való ábrázolására korlátozódik.

Van azonban a vadászati módok között olyan is szerencsére, ami az emberek természetes kíváncsiságán keresztül, valamint a hagyománytiszteletből adódóan enyhíti, enyhítheti azt az ellenérzést, amit azok éreznek, akik a vadászatban csak a nyers lelövését látják (vagy akarják látni) vadjaiknak. Ezek pedig a hagyományos vadászati módok. Az íjjal való vadászat sokkal természetesebb a laikusok számára is, jobban összekapcsolható a sportteljesítménnyel, mint a nagy hatótávolságú puskával való vadászat. Ehhez hasonló a régi idők elöltöltős fegyvereinek használata, mely során szinte szertartásos töltésük, valamint a fegyverek technikai kialakításából adódó hatékony lőtávolságuk csekélyebb mértéke, valamint a „tömeges” lövések hiánya szimpatikusabb az arra fogékony, történelemkedvelő közönség számára.

Ezen felül ismét legális lehetőség nyílt a jogszabályi feltételek megteremtése révén a legális agarászatra, ami szintén nem a tömeges vadelejtésről, sokkal inkább egy hagyományos tevékenységről szól. Sokan nem is tudják, hogy egy időben, hazánkban az agárfuttatások hasonló társadalmi eseménynek számítottak, mint Angliában a kopós vadászatok.

Fent említett hagyományos vadászati módok közös jellemzője, hogy hosszú ideig tiltott módszernek számítottak, csak az utóbbi néhány évtized (vagy év!) tette lehetővé újra legális működésüket. Van azonban egy olyan hagyományos vadászati mód is, amely a lelkes művelőinek köszönhetően már hosszú évszázadok óta jelen van hazánkban. Ez a vadászati mód is sokáig a tiltott és a túrt kategória határán mozgott, de néhány lelkes vadásznak köszönhetően átvészelte a vészkorszakot. Ez pedig nem más, mint a vágómadarakkal való vadászat, vagyis ismertebb nevén a solymászat.

Közös benne, hogy az előző vadászati módokhoz hasonlóan nem a zsákmány mértéke, hanem annak sportszerűsége a fontos művelői számára. Maga a „solymászat” is több típusú vadászatot jelent, attól függően, hogy milyen madárral űzik. Bár hazánkban a természetvédelmi előírások erősen korlátozzák a használható fajokat, azért nem lehetetlen egyik módszer gyakorlása sem az elkötelezett solymász számára.

A klasszikus, sólyomfélékkel folytatott vadászat során a madarat felengedik, mely a solymász felett kering, majd a többnyire vadászkutya által felreptetett vadra, jellemzően fácánra, szárnyas kártevőkre fentről igyekszik rávágni. Nagyon látványos a levegőben a „pedzés”, bár sokszor a vágómadár testre kisebb a zsákmányánál.

Másként vadásznak a héjafélékkel, melyeket kézen visznek a vadászat során, csak a felreppenő, felugró vad esetén, célzottan indítják őket. A héja erősebb, nagyobb testű madár, jó eséllyel megfogja a mezei nyulat is.

Ugyancsak hasonló módszerrel használhatóak a legnagyobb vágómadarak, a sasok. Szintén kézről indulnak, többnyire mezei nyúl, ritkábban fácán a cél a zsákmányolásban. Ezek a madarak a rókát, aranysakált is jó eséllyel fogják, sőt az őz sem jelentene gondot számukra, csak a jogszabályi rendelkezések miatt nem számolunk vele. Máshol, például Mongólia területén gyakran fogják meg a farkast is.

Mindhárom módszer közös jellemzője, hogy az eredményes pedzések számát eléri, sőt meg is haladhatja az eredménytelenek száma, vagyis ezen módszerek sem a teríték mennyiségéről szólnak.

És hogyan kapcsolódik ez a vadászati mód a 206. számú Zemplén Bodrogi tájegységhez?

Arról már volt szó, hogy a solymászat fennmaradása és a szocializmus éveinek sikeres átvészélése néhány lelkes vadászembernek volt köszönhető, akik fenntartották ezt a vadászati módot, sokszor anyagi áldozatok révén, a szigorú előírások ellenére biztosítani tudták a madarak utánpótlását, szaporítását, őrizték ezt a nemes hagyományt. Ők, valamint utódaik a Magyar Solymász Egyesület kereteiben, szervezett keretek között adták át tapasztalataikat mai követőiknek.

Az egyesület 2019-ben, már a Vadászati Világkiállításra való felkészülés jegyében és az Egy a Természettel szervező iroda támogatásával Visegrádi Országok Solymász Találkozója címmel konferenciát szervezett Sárospatakon, mely több napos rendezvénysorozat keretében szakmai előadások hangzottak el többek között a solymászatról, mint fenntartható vadászati módról, a fiatal nemzedék tudatformálásáról, a madarak tenyésztéséről, a fiatal solymászok képzéséről Szlovákiában. Ezek mellett kifejezett szakmai előadásokat hallhattunk a madarak betegségeiről, az áramütés elleni védelemről középvezettségű hálózatokon, valamint a hazai vándorsólyom védelmi programról.

A két napos előadásorozatot solymász felvonulás, bemutatók, gyalogos és lovas solymász vadászat megismertetése követte, ami egy nagy lépés volt a vadgazdálkodás és vadászat társadalmasítási folyamatában.

A konferencia alatt nyilvánosan megtekinthető madarak a környező vadászterületeken a valóságban is bemutathatták tudásukat, vadászati mód szerint külön csoportokban vadásztak két napon át, nem kis öröme az érdeklődőknek.

A négy visegrádi országon kívül Olaszország és Románia solymászhai is részt vettek a programon, mely igazi nemzetközi bemutatkozás volt.

2021-ben a Világkiállítás követően került sor ismét a 206. tájegységben a II. Visegrádi Országok Solymász Találkozója és Konferencia rendezvényre, ezúttal Sátoraljaújhely városában. Ez a rendezvény field-trial versennyel („Solymász-Kutyás Mezei Tusa” versennyel) is kiegészült.

Az előző 6 ország képviselői mellett immár Bulgária, Ausztria solymászhai, valamint a Nemzetközi Solymász Szövetség – International Association for Falconry – ír és holland képviselői mellett norvég állatorvostan hallgató is részt vett a rendezvényen, így igazi nemzetközi szimpózium lett a kezdeményezésből.

A rendezvényen profi előadók professzionális előadásai mellett gyakorlati bemutatók is emelték a szakmai színvonalat. Természetesen itt sem maradhatott el a vadászat a madarakkal.

Félig-meddig kívülállóként is jó érzés volt látni, hogy egy ilyen tradicionális vadászati mód képviselői nemzetiségtől függetlenül milyen kötetlenül, jó hangulatban töltötték el az erre szánt napokat, mennyire jól érezték magukat egymás társaságában, mennyi új barátság kötődött.

Nem feledkezhetem meg a Magyar Solymász Egyesület szerepéről a rendezvény sikerében, Prágay István elnök mellett Novák Csaba és Novákné Magyar Hajnalka szerepében, akiknek köszönhetően minden program a helyén volt, minden zökkenőmentesen zajlott a rendezvényeken. A legutóbbi egyesületi tisztújítás során Prágay István elnök úr megköszönve az eddigi támogatását lemondott a vezetésről és a közgyűlés Novák Csabát választotta új elnökének. Ezáltal már az egyesület vezetője is a 206. Zemplén Bodrogi tájegységben él, így minden remény megvan arra, hogy a sikeres rendezvénysorozat folytatódni fog.

a szerző

TÖBB, MINT 40 ÉVE TÖRTÉNT...

1980-ban a solymászok országos szervezete a Magyar Madártani Egyesületen belül, Solymász Szakosztály néven működött. Az akkori szabályok szerint taglétszáma nem haladhatta meg az ötven főt. Ezért a jelentkezők kénytelenek voltak „sorban állni” és várakozni, míg üresedés történt. Akiknek sikerült taggá válni, azoknak a vezetőség, Bechtold István elnök és Duhay Gábor titkár olyan szakmai továbbképzést igyekezett megvalósítani, ami lehetővé teszi a solymászat tudományának jobb elsajátítását. Fontos volt ez azért is, mert a solymász irodalom alap művein - mint Homoki Nagy István és Bástyai Lóránt könyvei - kívül akkoriban más magyar nyelvű szakirodalom nem állt rendelkezésre. Ezért a vezetőség áttekintette a „régis solymászok” könyvtárában fellelhető solymászirodalom gépelt-sokszorosított példányaikat, hogy azokat a tagság szélesebb körének elérhetővé tegye. Jelen írásban nem részletezett sokszorosítási munkákon kívül Bechtold elnök úr talált a német erdész irodalomban egy állatorvosi művet, ami a ragadozómadarak gyógyításával foglalkozott. Az eredeti mű címe: „Jagdinformationen – Beizvogelkrankheiten 1-2 1980. Institut für Forstwissenschaften.Ebesswalde.” volt. Áttekintve a közleményt, a vezetőség úgy értékelte, hogy fontos munkát talált, amivel nagyban segíthető a hazai solymászmadarak egészségének megőrzése.

A szükséges hozzájárulások és a tagság egyetértésének megszerzése után elkészült Simon Teréz közreműködésével a könyv magyarra fordítása. Ez az anyag azonban még nem volt szakmailag alkalmas a mindennapi használatra. Solymászati és orvostani szakfordításra is szükség volt, ráadásul a gyógyászati kellékek (pl. gyógyszerek) magyar viszonyokra való alkalmazására is. Ezt a feladatot Dr. Lakos István orvos és solymász egy személyben vállalta.

Sokszorosítása az akkori lehetőségeknek megfelelően történt, stencilezve, fűzött kivitelben 100 pld-ban, belső használatra. Önköltségi áron lehetett megvásárolni. A kiadvány rövid időn belül elfogyott. Ma már csak mutatóban van egy-egy példány a „régis” solymásznál.

És egy személyes élményem a könyv használhatóságáról...

Sólymom egyre inkább étvágytalanná vált. Gyakran minden ok nélkül tátogott. Ha evett, akkor nehezen nyelte le a falatokat. Kezdtém aggódni érte. Mást nem tehettem, mint erővel kinyitni s csőrét és bele nézni a szájába. A torkában sárgás lepedék volt. Diftéria! Talán a városi galamboktól kapta el. A vadászmadár betegségekről szóló könyv Klion tablettát javasolt, meghatározott módon adagolva. Azonnal mentem a gyógyszertárba Klion-ért, de elküldtek. Csak receptre adhatnak. Az meg nem volt. Irány a házi orvos. Fiatal férfi házi orvos rendelt épen. Bementem hozzá és előadtam, hogy Klion-ra szeretnék receptet kérni. Kissé furcsán nézett rám, majd megkérdezte „Már bocsánat, de minek magának Klion?” Bevallottam, hogy nem nekem kell, hanem a madaramnak és elmondtam a tüne-

teit is. Megértő volt és megkaptam a receptet, aztán a gyógyszert is a patikában. Sólýmom pár nap alatt felépült, nyoma sem maradt a torokfertőzésének.

Záró gondolatként: utólag hallottam, hogy a Klion-t hölgyeknek szokták felírni női fertőzésekre. Megértettem az orvos csodálkozását, amikor beállítottam hozzá Klion-ért.

szerkesztőségi cikk

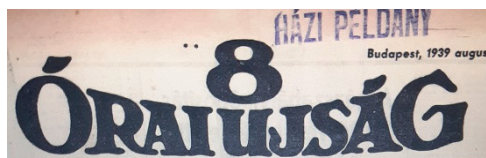

Grafika: Juhar Viktória

80 ÉVES ELMÚLT A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET 1939-2019

2019-ben volt a Magyar Solymász Egyesület megalakulásának nyolcvanadik évfordulója. Az 1939-ben létrejött egyesület alakulásáról, alapító tagjairól, a megalakulás körülményeiről korábban több kiváló írás született. Hasonló jellegű visszaemlékezéssel nehéz lett volna az ismétléseket elkerülni, újat írni, ezért más módját választva ez alkalommal a korabeli sajtóban megjelent híreket idézzük fel, mintegy „visszarepülve az időben”, a Magyar Solymász Egyesület megalakulását követő időszakra, az 1939-es év második felére. A lapok a kor szellemét idézik fel, melyet eredeti tartalmukkal megegyezően közlünk, mindössze átírva, hogy olvashatók legyenek (a lapok szkennelve nehezen volnának olvashatók). A lapok híreit olvasva nem szabad megfeledkezni arról, hogy 1939-ben íródtak!

8 ÓRAI ÚJSÁG 1939. 06. 07.

„Halló...! Hello...! Pii...!

Ma este megalakul a Magyar Solymász Egyesület „A Magyar Solymász Egyesület június 6-án 6 órakor tartja alakuló közgyűlést”, – közli velünk egy meghívó, melyet tegnap kézbesített a posta. Ma már kevesen tudják, hogy mi a solymászás, melyet tavaly, az olasz király budapesti látogatása alkalmával Gödöllőn felelevenítettek. Felkerestük Bástyai Holzer Lórántot és dr. Fábián Gyulát, a Nemzeti Múzeum állattárában, akik hosszú évek óta foglalkoznak vadászsólymok nevelésével. Tőlük érdekes dolgokat tudtunk meg erről az érdekes és izgalmas ősi magyar sportról, melyet őseink még Ázsiából hoztak magukkal. Többen ugyan azt állítják, hogy a solymászás germán eredetű, a magyar történelmi emlékek azonban ezt a felfogást megdöntik. A solymászást 1901-ben Odeschálchi Zoárd próbálta felújítani, de a háború megakadályozta terve keresztülvitelében. 1932-ben Nemeskéri Kiss Géza udvari fővadász az indiai Lahoreból 3 hindu solymászt hozatott és 8 betanított vadászsólymot. Gödöllőn rendeztetett be terepet és a 3 hinduval betanított magyar solymászokat és sólyomidomítókat tanította be. Azóta ez a sport szépen fejlődik és jelenleg Magyarországon tizenöten foglalkoznak sólyom neveléssel és tanítással és mintegy 25–38 betanított vadászmadar van.

– Hogyan tanítják be és hogy nevelik a madarakat erre a sportra? – kérdeztük. – Kiskorában, amikor még repülni nem tud, kiszedik a fészekből, vagy pedig hálós csapdával fogják meg a vadászásra alkalmas madarat. Vannak, akik csak öreg madarakat tanítanak be, mert szerintük ez már saját tapasztalataiból ismeri a vadászat izgalmaikat. Ha a fészekből veszik ki, akkor sokkal több gond és veszély van vele, amíg felnevelik. Nagyon kényes az ilyen állat a táplálékára. Kiskorában például fiatal madárhúst kapnak megvagdalva, amelybe a csontot és a tollat is bele vágják. De hogy változatos legyen az étrend, borjú- és marhaszívet is kapnak, híg tojással, amelyet só helyett megőrölt tojáshéjjal ízesítenek.

– Mialatt növekszik, állandóan a gazdájának a keztyűs kezéről kap enni és közben mindig a nevéen szólítják. Így szoktatják rá, hogy visszatérjen a vadászat után, ha gazdája magasba emeli keztyűs kezét, hiszen állati ösztöne megsúgja, hogy ott ételt kap. Ahány ország van, annyiféle hívószót használnak. Az angolok a jellegzetes elhúzott „helló”.

ÚJSÁG 1939. 06. 06.

„– Megalakul a Magyar Solymász Egyesület. Az ősi magyar vadászai életre hívására Solymász Egyesületet alakítanak s az egyesület életében fel akarják eleveníteni az ősi turáni eredetű solymászatot. Az előkészítő bizottság élén nemeskéri Kiss Géza kir. fővadász-mester és Nadler Herbert, a fővárosi Állatkert igazgatója áll. Az alakuló közgyűlést, amelyre angol vendégek is bejelentették részvételüket, június 6-án, kedden délután hat órakor tartják meg a Nemzeti Múzeum állattárának előadótermében. VIII. Baross-utca 13.”

ÚJSÁG 1939. 06. 07.

„– Megalakult a Magyar Solymász Egyesület. Kedden este a Nemzeti Múzeum állattárában mintegy húsz résztvevő jelenlétében megalakult a Magyar Solymász Egyesület. Elnök lett nemeskéri Kiss Géza udvari fővadász, alelnök pedig Nadler Herbert, az Állatkert igazgatója. Megválasztották a tisztikart is, majd abban állapodtak meg, hogy a solymászatról és idomitásról tagjaiknak ismeretterjesztő előadást tartanak. Az ősszel nagy solymászatot fognak bemutatni a Hortobágyon.”

ÚJ MAGYARSÁG 1939. 06. 07.

Megválasztották a magyar solymászok ispánját. Kedden délután a Nemzeti Múzeum állattárának egyik termében ritka gyűlést tartottak. A magyar solymászok jöttek össze ennek az ázsiai vadászsportnak még igen sok barátja, hogy megalakítsák az első magyar solymászegyesületet. Valamikor „comes falconar’um volt a magyar solymászmesterek feje: ezt a hagyományos szokást újították fel, amikor nemeskéri Kiss Géza fővadász-mestert az alakuló közgyűlés egyhangúlag a magyar solymászok ispánjává választotta. Kitömött nemes ragadozó madarak, érdekes solymászfelszerelések voltak a teremben és az egyik sarokban békésen gubbasztott egy børsapkás eleven kerecsensólyom. A tisztikar megválasztása után a solymászat szakértői, Homonnay Nándor dr., Bástyai Holzer Lóránd és Fábián Gyula dr. előadásokat tartottak. Nemcsak sólymokkal vadásznak, hanem más ragadozó madarakkal is. A kezdő solymász héjjával próbálja ki a szerencsését, ez

könnyebben kezelhető. A karvalyt is lehet vadászatra betanítani, sőt a kőszáli sast is. A sólyomnemzetségből általánosan kedvelt a vándorsólyom, de a legkeresettebb a magyar sólymok királya, a kerecsensólyom. Vadkacsát, fácánt, foglyot, vadlibát, üregi és mezei nyulat ejtenek el a betanított sólymok. Magasan köröznek az áldozat felett, villámgyorsan lecsapnak rá és kimeresztett karmukkal „megrúgják”. A kerecsensólyom a leterített áldozatnak második nyakcsigolyáját átharapja, más nemes ragadozók karmukkal szokták szétmarcangolni. A sólyom betanítása nehéz mesterség. 1932-ben az ősi solymászat felújítására három indiai solymászt hozattak Magyarországra. Lahoréból jöttek betanított sólymokkal, egy angol ezredes kísérte el őket. Az indusok nyomban hozzáláttak magyar sólymok betanításához. Három napig éjjel-nappal kitámasztott karral, öklükön tartották a sólymokat, hogy az emberhez hozzászokjanak. Ez az ázsiai eredetű betanítási mód még néhány évszázaddal ezelőtt nálunk is általánosan szokásban volt. Zay Lőrinc lőSO-ban azt írja, hogy „az sólymot éjfélig én magam hordozom, éjfél után Horváth.” Ez bizony fárasztó munka, de a sasfélékkel még több baj van, a kőszáli sas betanítása például negyven napig tart. A sólyomnak sem lehet nagy gyönyör az idomítás. Fejére børsapkát húznak és ezt csak akkor veszik le, amikor vadászatra felröppentik. Az első vadászat után szemhéját két öltéssel összevarrják néhány napra, így jobban emlékszik vissza a vadászat menetére és engedelmesebb lesz. Vastag bőrkesztyű, bőrre varrott tollbábu, bőr béklyó és póráz tartozik a solymász felszereléséhez. Ezenkívül csörgőket szíjaznak a sólyom lábára, hogy meg lehessen találni, ha esetleg magas fűbe, vagy bokorba szállna. Gödöllői vadászmester ül mellettem és mondja, hogy mindegyik sólyom bizony megszökik egyszer és ezért állandóan kell gondoskodni az utánpótlásról. Amikor elfogja a szabadságvágy a sólymot, nem száll vissza a vadászhoz. Előfordult, hogy Nagykörösről küldték vissza Gödöllőre a megszökött sólymot. Az utóbbi években sokan foglalkoznak Magyarországon sólyomvadászattal. Egy hölgy is van közöttük, Károlyi Fruzsina grófnő, aki fóti birtokán vadászik sólyommal. A sólymok és az egyéb „vágó” madarak – legalább is egy időre – csodálatosan megszeliődülnek. Ezt mindjárt be is mutatja Bástyai Holzer Lóránt a terem sarkában ülő sólymával, amely Hurricán névre hallgat. (Újabban régi magyar neveket adnak a sólymoknak, mint Gyilkos, Fergeteg.) Leveszi a Hurricánról a gémtollakkal díszített børsapkát, kesztyűs jobbára ülteti, arcához szorítja és csókolgatja a madár fejét. A sólyom kedvesen simul hozzá, mint egy galamb. Mikor ezt a jelenetet látom, akkor értem meg Balassa Bálint énekének kedves sorait: „Immár sólymocskádat, kedves madárkádat, Kít karodon hordoztál__” A skófiummal varrott szíjjal a lábán, børsapkával elvakítva is kedves vadászpajtás a sólyom a vele bánni tudó magyar solymász kezén. Ki tudja, hány évszázaddal ezelőtt találtak egymásra, de barátságuk ma is a régi.

K. J.

ÚJSÁG 1939. 06. 11.

„»Könnyű neked, sólyommadár...«

Újjáéled a híres, régi magyar sólyomvadászat
– Tizenöt sólymással és húsz vadászsólyommal
megalakult a Magyar Solymász Egyesület

Nemeskéri Kiss Géza királyi vadászmaster vadásztanulmányutja során két év előtt ellátogatott Indiába is. Onnan hazatérve, a gödöllői koronauradalomban elfoglalta régi pozícióját. De nem egyedül tért vissza a nagy útról: négy vendéget is hozott magával, akik közül különösen három vonta magára a környékbeli figyelmet: a három egzotikus ruházatú, olajbarna ábrázatú hindu . A negyedik egy angol ezredes, „társaságukban“ tartózkodott három vadászsólyom is. A gödöllőiek megcsodálták ennek a három rablómadárnak röptét, sapkáját, etetését, tanítását. Senki sem tudta – honnan is tudhatta volna – , hogy majd ez a három madár, meg a velük lévő három hindu indítja el azt a mozgalmat, amely újjáéleszti az ősi vadászsolyomvadászatot. Bizony réges-régen, már Krisztus születése előtt 700 esztendővel is az előkelők kedvelt sportja volt a vadászsolyomvadászat, amint ezt a fennmaradt emlékek és szájhagyományok igazolják. Ugyanezen források szerint az Etelközben táborozó ősmagyarok is nagy hívei voltak az e fajta vadászatnak. Innen hozták Magyarországra is, a hét vezérrel bevonuló ősmagyarok a solymászatot, amely már II. Béla idejében, mint írott emlékeink igazolják, odáig fejlődött, hogy Dömösön külön telepet tartott a király az udvari solymászok részére, sőt II. Endre az Aranybullában már szükségesnek tartja törvénybe iktatni, hogy „temesi területeken nem szabad a vadászsólyomoknak és az őket nevelő solymászoknak meg szállniok” .

Solymár, Sólymos és a többi községek...

Később valóságos solymásztelepeket létesítenek királyaink. Falvak alakulnak, amint ezt ma is viruló községeink nevei, mint: Solymár, Kerecsen, Solymosközség, Kélecsen is bizonyítják. Nagy Lajos királyunk már annyira megbecsülte a sólyomvadászatot és olyan sokra tartotta a sólyom idomítás munkáját, hogy egyik kedvenc solymászt, Madár Pétert nemesi rangra emelte. Ugyanebben az időben Magyar László udvari ember munkát is ír a solymászatról, melyben a többek között ezt mondja: „Csínján bánj az sólyoméval, kit az kezeden viselsz”. Mária Terézia idejében még nagyban divott nálunk a solymászat, de II. József császár, a kalapos király, nem tudni mi okból, megszüntette. 18-sz. után sem találjuk meg a nyomát a solymászatnak – egész 1901-ig –, a mikor Odescalchi Zoárd herceg nyolc sólymot hozat Angliából, s ezzel akarja feléleszteni a régi magyar vadászsportot. 1932-ig újra nem hallunk a solymászatról. Ekkor indult el Indiába Nemeskéri Kiss Géza vadászmaster és Lahoreból magával hozott bárom fiatat sólymot és három hindut. Két évvel később pedig – 1939 június 6-án – a Baross utca 13. szám alatt lévő Nemzeti Múzeum madártani osztályának egyik termében megalakult a Magyar Solymász Egyesület.

Egy angol hölgy Magyarországra jön.

Húsz érdeklődő gyűlt össze az alakuló gyűlésen. A Dunántúlról, a Tiszántúlról, a Végekről és Gödöllőről jöttek el azok, akik máig is foglalkoznak solymászattal. Nem rendszeresen, csak magánkedvtelésből. Ezek közül az amatőrök közül is sokan már valóságos tudósai a solymászatnak és szívesen, lelkesedéssel beszélnek erről a sportról. – A magyar solymászatához a kedvet tulajdonképpen egy angol hölgy hozta meg – mondja a gödöllői uradalom egyik solymázmestere. – Mistress Maclean járt itt évekkkel ezelőtt és mikor nálam megpillantotta a vándorsólymot, derült ki, hogy ő is szenvedélyes solymász. Nagyon megörült, mikor látta, hogy a sólyom milyen „röpművész” és beszélgetni kezdtünk. Ennek a beszélgetésnek lett azután a vége, hogy kedvet kaptam a komoly solymászatához. – A komoly solymász először is megtanulja, hogy hányféle ragadozómadár alkalmas erre a sportra. Rang szerint a legalkalmasabb a vándorsólyom, azután a kerecsen sólyom, majd a kabasólyom, azután a galambászhéja, a karvaly, a törpesólyom és természetesen a különböző sas fajták is, mint a kőszáli és a parlagi sas. Végül a héják. Kezdőknek legjobb a héja, mert egyrészt ez többféle állatra is rámegy, másrészt pedig a legkönnyebben tanítható és olcsó is. Az ára kétszáz márka körül mozog. Érdekesen beszéli el, miként idomítják vadászatra ezeket a ragadozó madarakat. – Legkönnyebben akkor taníthatjuk be a sólymot, ha még a fészkekből szedjük ki pelyhes korukban, amikor még nem tudnak lábra sem állni. Nagy ruháskosárban, helyezük el és saját kezünkkel etetjük – nyers hússal. Eleinte az élelmet csak betesszük a kosárba, de amikor a kis madarak, öt-hat hetes korukban már tipegni tudnak, az élelmet a kosár szélére rakjuk, hogy ide kapaszkodjon fel az állat. – Héthetes korukban már könnyen mozognak, sőt röppenni is tudnak egy-kettőt. Most úgy eteti őket a gazdájuk, hogy bőrkesztyűt húz a kezére és arra helyezi a nyers húst. A madár fölszáll a kosár szélére, onnan pedig ráugrik etetője kezére. Mindig messzebb és messzebb tartjuk kezünket a kosártól, hogy a madár szokja meg az élelemért való repülést. Amikor már teljesen „röpképes”, még messzebbre állunk és hívni kezdjük. Ezért el kell nevezni az állatokat. Így például én az egyik sólymomat Hurikánnak neveztem el, a másikat Villámnak. Ilyen sólyom nevek Gyilkos, Tünde, Sárkány és így tovább.

Légi harc a sólyom és áldozata között

– Tulajdonképpen a vadászatra nem is kell megtanítani a z állatot, mert erre az ösztöne készíti. Mikor már a vadász kellőképpen magához szoktatta, akkor feldobja a levegőbe. Nehogy azonban a madarat a külső körülmények befolyásolják, børsapkát teszünk a fejére, melyen elől kis nyílás van. Ezen ki tudja dugni a csőrét, viszont sötétben van, mert szemét eltakarjuk és így, mikor kivisszük a vadászathoz, csak a gazdájára emlékezik, mert őt látta utoljára.

– Kint a terepen megkezdődik a vadászat. A solymász megvárja, míg a repülő vad a szeme elé kerül: vadkacsa, vadliba, fácán, fogoly vagy fü rj, esetleg szürkegém. Ekkor leveszi a sapkát a madárról, mely nyílegyenesen felszáll a levegőbe. A „só-

lyomszem“ azonnal észreveszi kiszemelt áldozatát. A jó sólyom, mint a solymászok mondják, azonnal „pedzi“ ellenfelét és „rámegy“. Harc indul meg a levegőben. Az áldozat, mely gyakran sebesebb röptű, mint a sólyom: menekül . . . A sólyom ösztönösen érzi, hogy nem elég gyors, tehát trükkhöz folyamodik, mint a nyíl repül fel a magasba, hogy áldozata fölé kerekedjék. Abban a pillanatban, mikor pontosan áldozata fölött van, összecukja szárnyát éppen úgy, mint a repülőgépről leejtett bomba. rázuhan az áldozatára.

A sólyom fegyvere

Aki nem tudja, mi a solymászat, az azt hiszi, hogy abban a pillanatban, amikor a sólyom eléri áldozatát, görbe és erős csőrével belevág és így teszi harcképtelenné. Nem így van. A sólyom a csőrét egyáltalán nem is használja fegyverül, hanem rendkívül erős izomzatú lábával gerincen ragadja, úgy hogy az gerinctöréssel zuhan alá a magasból. Ebben a pillanatban a sólyomvadász mellett lévő kutya nekiiramodik, hogy a bozótból, vagy máshonnan előhossa a zsákmányt. A solymász, aki eddig csak figyelte kedvenc sólymának a vadászatát, most vadásztáskájából elővesz egy darab nyershúst és solymászkesztyüs kezére ráhelyezi, azután füttyszóval és sólyma nevének említésével visszahívja a „ vadászt“ . Nagyon érdekes megfigyelésük a solymászoknak, hogy különösen a vándorsólyom igen engedelmes vadásztárs. Szót fogad és éppen olyan nyílegyenesen, mint ahogyan fölröpült, vissza is röpül gazdájához, hogy vadászata jutalmát, a nyershúst megkaphassa.

Másképpen történik a solymászat a szürkegém-vadászatnál. A szürkegémnek hatalmas fegyvere a csőre és olyan erős a gerince is, hogy a sólyom nem tudná „lerúgni“ a levegőből. Ezért, ha szürkegémre vadásznak, két sólymot küldenek fel a levegőbe. Az állatok csodálatos ösztönüknél fogva érzik, hogy egyesült erővel kell dolgozniok és bár ekkor is a szürkegém fölé röpködnek és hátára le is dobják magukat, sőt rugdosni is kezdik, de felhasználják erős csőrüket és nyakszirtjén sebzik meg a gémet, amely rövidesen feladja a kilátástalan harcot és leszáll a földre. Érdekes sólyomvadász-szokás, hogy a meg-sebzett szürkegémet nem ejti a solymász foglyul. Ellenkezőleg: meggyógyítja, majd amikor a szürkegém felépül, kis fémkarikát húz a lábára. Erre rávésik az időpontot és annak a sólyomnak a nevét, amely elejtette, azután szabadjára bocsátják, hogy tovább éljen. Sűrűn előfordult már a múltban, hogy olyan szürkegém került terítékre, amelyen hat ilyen lábkarika is volt, jeléül annak, hogy hatszor vívott harcot fent a magasban a vadászsólymokkal. Mi az a tollbábu? Mig ezeket elmondotta a gödöllői solymászmester, a beszélgetésbe elegyedett egy kondorosi földbirtokos is, aki ugyancsak eljött, hogy részt vegyen az alakuló közgyűlésen. – Nekem – mondotta – igen jó tapasztalatom van a törpesólyommal. Nagyszerűen vadászik a sólyom fűrjre, csak az a rossz tulajdonsága, hogy néha levág a bozótba és a nyulat inkább vadássza, mint a fűrjet. – Tollmadárral, vagy tollbábuval kell visszaszoktatni, – szól a beszélgetésünkbe a Dunántúlról feljött solymász. – Mert a solymásznak egyik fontos tanító-kelléke a tollbábu. Ez két tenyérrnyi

széles kitömött bőrdarabra erősített madárszárny és arra a célra szolgál, hogy ha a sólyom nem akarja „pedzeni” vadászsákmányát, kötélnél fogva addig lóbálják, amíg a sólyom észre nem veszi, és rá nem repül. Ha visszarepül, a solymász a madár fejére húzza a bőrsapkát, vár kis ideig, majd újra leveszi a sapkát és a sólymot ismét feldobja a levegőbe, hogy „pedzeni” tanítsa. A solymászok vadászmadarait, amelyek természetesen csak ragadozó madarak lehetnek, nem ragadozó madaraknak, hanem vágómadaraknak nevezik azért, mert, mint a fenti példa is mutatja, valósággal ráváganak a madarakra. Amint egy öreg solymász az alakuló közgyűlésen megjegyezte, egyes madarak csodálatos ösztönnel megtalálták a vadászsólyom elleni védekezés módját is. Különösen a varjak és a csókák nagyon ravaszak. Amint észreveszik, hogy sólyom kering felettük, minden erejüket megfeszítve fa fölé igyekeznek repülni. – Ezek az okos állatok – beszélte tovább – jól tudják, hogy a sólyom fán nem tud vadászni. Ha faágra zuhanna, összetörné magát, tehát a varjak itt keresnek védelmet. De a sólyom nem hagyja magát. Megfigyeltük, hogy ha a varjú a fára repült, a sólyom a mellette lévő fára ült le. Sokszor órák hosszat néztek így farkasszemet, a sólyom arra várt, hogy a varjú felrepüljön. Ekkor azonnal üldözőbe vette és addig űzte, kergette, míg végre mégis csak sikerült „lerúgnia”. Egy másik solymász a sólymoknak és a madaraknak repülési sebességét tanulmányozza, így megállapította, hogy a vándorsólyom sebessége másodpercenként 16 méter, míg a seregély 20 méteres sebességgel repül. Ezt a különbséget a sólyom azzal semlegesíti, hogy áldozata fölé repül és így ejti el.

Sólyomhúség...

Természetesen a sólyomnak a húsége is olyan, mint igen sok más élőlényé. Sokszor felmondja a barátságot. Előfordult, hogy nyulat fogott és nekiugrott a nyúlért jövő kutyának, mert ő maga akarta elfogyasztani a nyúlpecsenyét. A lakoma után pedig elrepült, hogy soha többé ne jöjjön vissza . . . Ez azonban nem veszi el az igazi solymász kedvét az érdekes vadászmodszertől. Legfeljebb oly sólymot nevel magának, amilyre most már még féltőbb gonddal vigyáz. A most alakult Magyar Solymász Egyesület alelnöke, Nádler Herbert állatkerti igazgató erősen bízik abban, hogy amikor majd ősszel Gödöllőn vagy esetleg Bugacon a nyilvánosságnak is bemutatják a solymászatot, a közönség olyan kedvet kap ehhez, hogy nemsokára tömegesen hódolnak majd ennek a 2600 éves ősmagyar vadászsportnak . . . SZÚCS NÁNDOR”

MAGYAR VADÁSZÚJSÁG. 1939. 7. 5

„Megalakult a Magyar Solymász Egyesület. A Nemzeti Múzeum állattárában mintegy húsz résztvevő jelenlétében megalakult a Magyar Solymász Egyesület. Elnök lett nemeskéri Kiss Géza udvari fővadászmester. Megválasztották a tisztikart is, majd abban állapodtak meg, hogy a solymá-

szatról és idomításról tagjaiknak ismeretterjesztő előadást tartanak. Az ősszel nagy solymászatot fognak bemutatni a Hortobágyon.”

PESTI NAPLÓ 1939. június 7.

„Fején sapka, lábán csengő és villámsebessen lecsap

áldozatára

Megalakult a Magyar Solymász Egyesület (Saját tudósítónktól) A magyar múlt, a régi magyar szokások felelevenítése egyre nagyobb tömegeket mozgat meg. A Magyar Solymász Egyesület is azt a célt tűzte ki, hogy felelevenítsen és virágoztasson egy régi sportot, egyik érdekes vadászati módot, melynek a múltban sajátos szertartásai eselőírásai voltak. Kedden délután megalakult a Magyar Solymász Egyesület dr. Nadler Herbert korelnök elnöklésével. Dr. Tóth László ismertette a megalakulás körülményeit, az egyesület alapszabályait és megválasztották a tisztkart. Elnök lett az egyesület megalapításának tervezője, Nemeskéri Kiss Géza. Az elnököt a régi szokás szerint solymászipánnak hívják. A tisztkar megválasztását három előadás követte: dr. Homonnay Nándor a hazai ragadozómadarakat, általában a vadászmadarakat ismertette. Bástyai Holzer Lóránt »Hogyan sólymászunk!« címen tartott előadást, míg dr. Fábíán Gyula a magyar solymászat múltjáról emlékezett meg.

Nemesség a kitűnő solymászásért.

A solymászat régi magyar sport. Nevezetes szerepet játszott a középkori magyar udvari életben. Hogy mennyire kedvelték a sólyommal való vadászatot, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy több, a sólyommal kapcsolatos családnév (Solymossy, Sólyom stb.), jónéhány helység- vagy földrajzi név (Solymár, Sólymos, Solymosvár stb.) található a magyar nyelvben. Krisztus születése előtt már 700 évvel fejlett sólyom kultúrára lehet következtetni az egykori feljegyzésekből. II. Béla király a solymászatot ugyancsak felkarolta, régi feljegyzés szerint a dömsödi prépost sólymaiinak idomítására négy solymászt küldött ki. De még érdekesebb az az adat, melyet egy oklevél Nagy Lajos királyunkról jegyzett fel: a nagy király 1360-ban nemességet adott valakinek, mivel ügyes sólymaival sokszor szórakoztatta.

Az Anjou-dinasztia uralkodása alatt különösen nagy szerepet játszott a solymászat: egy-egy nagyobb szabású vadászat társadalmi eseményszámba ment és olyan parádét fejtettek ki rajta, akárcsak ma valami gardenpartyn. Nagy Lajos idejében már könyvnek beillő szakmunkát írtak a solymászatról: Ladislaus Ungarus – Magyar László – megírta a solymászat szabályait, a szokásokat. A sólyommal való vadászat szokása az idők folyamán nem halt ki. Balassa Bálint még így énekel egyik versében: »Immár sólymocskádat, Kedves madárkádat...« Mária Terézia idejében még dívott ez az udvari szokás, de I. József sok egyéb tilalom mellett ezt is kiirtotta. 1901-ben herceg Odescalchi Zoárd angol sólyom idomítókat hozott az országba, de

szép terve – hogy felelevenítse a solymászatot – nem valósult meg. Most aztán Nemeskéri Kiss Géza királyi fővadászmester javaslatára megalapították az egyesületet.

Kerecseny sólyom, vándor sólyom, galambászhéja

A vadászatra nem minden ragadozómadár alkalmas. Nálunk elsősorban a kerecseny sólyom, a vándor sólyom, a galambászhéja és a karvaly jöhet számításba, de ezek sem használhatók az ország egész területén. Mert a nemessólyom például a nyílt alföldi tájakat szereti, míg a héja és a karvaly a fás, dombos vidékeken is használható. A héja és a karvaly azért is megfelelőbb, mert aránylag könnyebben lehet őket betanítani, azonkívül a kezdők jobban tudnak velük bánni. Nem is szólva arról az előnyükről, hogy lényegesebben nagyobb vadászeredményt lehet velük biztosítani. A többi vágómadarat melyek aránylag éppoly ritkák, mint a sólyomfélék, nem mindig lehet használni a kívánatos eredménnyel. A szirti sasok idomítása egyrészt nem is valami könnyű, másrészt nem hozzák meg a megfelelő eredményt. Nagyobb vadakra, rókára azonban nagyon ajánlatos a szirti sas. míg afrikai utazóknak, akik gazellákra vadásznak, egy természetesebb hím galambászhéja is megfelel.

Sapka a fején, megrágja az áldozatát, elrágja hátgerincét

A vágómadarak betanítása meglehetősen nehéz és fárasztó munka. Mikor 1932-ben Gödöllőn három hindu sólyomszelídítő vadász sólymokat nevelt, még éjjel is a kezük fején kellett tartaniok a »szoktatásban« részesülő madarakat, mert csak így szokják meg a »társaságot«. Betanításuk után azonban hihetetlenül intelligensek: tudják, mért kerül le a sapka a fejükről, mely még a szemüket is befedte. Azért, mert ekkor zsákmánylehetőség van a látóhatáron és vércseszemekkel észre kell venni és el kell csípni. Villám gyorsan fölébe kerekedni, megrúgni a hegyes karmokkal, lehetőleg alaposan, azután újra megrúgni, ugyancsak alaposan, azután vele együtt lezuhanni a földre és az áldozat gerincét éles és vajú csőrrel eltörni. Ez a sólyom feladata, még akkor is, ha a sólyom történetesen – karvaly. Persze a madár lábára kis csengő kerül arra az esetre, ha esetleg eltévedne, fel lehessen fedezni a bokorban a hangok után. Igaz, hogy nem mindig sikerül a madarat a vad után röpíteni. Ilyenkor utána kell dobni, mert ez nem azonos azzal, hogy »amelyik kutyát bottal kell verni. . .« A vadászmadarak ugyanis a vad után lódulnak és frakkon csípi, hacsak a vad nem menekül a fára. A nemes sólyom méltóságán alulinak tartja, hogy a madár után a fák ágai közé repüljön, vagy ha oda is repül utána, leül melléje szépen, békésen és megvárja, hogy felszálljon. Mert vadász sólymoknak csak ez a nemes küzdelem imponál.

Egyébként a sólyom korántsem olyan veszedelmes állat, ahogyan gondolnák. A vadászaton kívül egyszerűen békés bárány. Meg lehet csókolni. Csőrét hízelegve bedugja a gazda hajába, szárnyával pedig megsimítja az arcát. Hát ez a sólyom és ilyen a sólyom. A solymászat valószínűleg fellendül, mert a magyar népben megvan a hajlandóság a kedves romantikára. Márpedig milyen kedves lesz kézhez kapni a

sólyom címerrel ékesített meghívót, melyen az van, hogy »kedves barátom, tisztelettel meghívlak birtokomon rendezendő társas lovas sólyomvadászatra«. Egy kis élccel, tréfával, természetszeretettel és békült idegekkel sólymászni valahol a Bükkben vagy Göcsejben üregi nyúlra . . . (B . F .)”

NIMRÓD VADÁSZÚJSÁG 1939. 10. 01.

„A Magyar Sólymász Egyesület ez évi első közös sólymászátát, melyet úgy tervezett, hogy Kondoroson, Sziráczky Sándor földbirtokosnál rendez meg, tekintettel a jelenlegi viszonyokra elhalasztotta. Addig is, amíg a Nimród Vadászujság hasábjain pontos dátumát jelezzük a megtartandó első közös sólymászatonknak, október 10 -től kezdve rendszeresen közlünk sólymász-híreket és sólymász-élményeket. Hazafias magyar sólymász üdvözlettel Bástyai-Holzer Lóránt, a Magyar Sólymász Egyesület sólymásmestere”

szerkesztőségi cikk

(forrás: Arcanum Digitális Adattár)

MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET TAGJAINAK NÉVSORA

Teljes jogú tagok		Örökös tagok	Tagjelöltek
Alin Tatar	Kovács István	Berkesi József	Arczt Gábor
Baán Péter	Maróti Béla	Bogyai Frigyes	Baranya Zoltán
Bagyura János	Molnár Béla	Dr. Aradi János	Bacsa Ferenc
Bató Miklós	Molnár György	Dr. Déri János	Egyed Zsombor
Bódis Gergely	Molnár Imre	Dr. Lakos István	Fraknoi Gyula
Czakó Csaba	Molnár Mátyás	Duhay Gábor	Germuska Péter
Csenkey Gábor	Mónus Anita	Györffy V. András	Györffy V. Zsombor
Csurcsia Imre	Novák Csaba	Medgyesi Görgy	Horváth Krisztián
Dr. Csipán Zoltán	Nyeső Cintia	Szabó László	Kocsis Sándor
Dr. Fördös Zsolt	Pálfi Antal		Kocsó Nikolett
Dr. Géczi Tibor	Papp Zoltán	Pártoló tagok	Krasznecz Zoltán
Dr. Szócs Tímea	Pataki Felícia	Békési Ferenc	Lászlóffy Attila
Egyed István	Pataki Zsolt	Chalupa László	Medgyesi Gergely
Északi Fanni	Prágay István	Jalcs Attila	Menyhárt Terézia
Feldhoffer Attila	Puskás László	Kagyerják Pál	Nagy Gréta
Fülöp Attila	Rab László	Kő Péter	Novákné Magyar Hajnalka
Gampe László	Rimóczi József	Kulcsár Zoltán	Ollári István
Gilly Kornél	Rytkó Roland	Nagy Olga M.	Piedl Júlia
Göncz József	Skerlecz Balázs	Sinkovics Ferenc	Popa Zoltán
Gróf Sándor	Szabó László	Szappan László	Stella-Baráth Rita
Gyökössy Csilla	Szentpéteri Levente		Szabó Bence
Hársfalvi Ferenc	Tóth Gábor		Szabó Gábor
Holics Árpád	Tóth János		Szántó Johanna
Horváth Zoltán	Tóth Levente		Tóth István
Hutás István	Tóthné Szikszai Annamária		Tóth Krisztián
Imre István	Turcsányi Zoltán		Veprik Róbert
Juhar Viktória	Záborszky Ede		Váczi József
Kakánek József	Zatureczki László		

